

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

RAPORT

Implementacja art. 13i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi procesów cyfrowych w prawie spółek przez państwa członkowskie UE, w zakresie uznawania zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach

dr Ariel Mucha

Prawa podstawowe

Warszawa 2024

Spis treści

Streszczenie raportu	5
I. Wprowadzenie	9
II. Uznawanie zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach – prawo unijne	13
A. Harmonizacja europejskiego prawa spółek	13
a) Uwagi historyczne	13
b) Przepisy dotyczące dyskwalifikacji w dyrektywie prawa spółek	15
c) Wątpliwości związane z regulacją wymiany informacji o dyskwalifikacji	21
B. Szczególny przypadek spółki europejskiej	23
C. Wnioski dotyczące harmonizacji prawa spółek	24
D. Przykładowe regulacje poza prawem spółek	25
E. Problem uznania	28
F. Problem prawa właściwego	32
III. Analiza regulacji obowiązujących w (wybranych) państwach członkowskich UE dotyczących zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach	35
A. Wprowadzenie	35
B. Przegląd zasad dyskwalifikacji w państwach członkowskich	36
a) Austria	36
b) Belgia	38
c) Chorwacja	41
d) Dania	42
e) Francja	43
f) Grecja	44
g) Hiszpania	45
h) Holandia	46
i) Irlandia	47
j) Luksemburg	48
k) Malta	50

l) Niemcy	51
m) Włochy	51
n) Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej	52
C. Podsumowanie części komparatystycznej	53
IV. Zasadność i kryteria uznawania orzeczonych zakazów sprawowania funkcji kierowniczych wobec osób, które zamierzają pełnić funkcję kierowniczą w spółce założonej w Polsce	57
A. Podstawy dyskwalifikacji w Polsce	57
a) Wprowadzenie	57
b) Zakaz prowadzenia działalności w prawie upadłościowym	58
c) Zakaz prowadzenia działalności jako środek karny	59
d) Ograniczenie sprawowania funkcji kierowniczych z mocy prawa	60
e) Ograniczenia sektorowe w sprawowaniu funkcji zarządczych	61
f) Podsumowanie podstaw orzekania o dyskwalifikacji w Polsce	62
B. Implementacja dyrektywy 2019/1151	63
a) Zmiany w ustawie o KRS	63
b) Zmiany w ustawie z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym	65
c) Zmiany w ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym	66
V. Wnioski – uwagi <i>de lege ferenda</i>	69
A. Ocena implementacji art. 13i dyrektywy o cyfryzacji	69
B. Konieczność zmian w zakresie uznawania zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji	70
C. Konieczność zmian w zakresie udzielania odpowiedzi na pytania drugiego stopnia	75
Bibliografia	77

Streszczenie raportu

1. Zakaz pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych, określany również w międzynarodowej literaturze jako dyskwalifikacja dyrektora, stanowi środek ograniczający osobie, na określony lub nieokreślony czas, korzystanie z niektórych praw, zajmowanie określonych funkcji, angażowanie się w określone działania.
2. Prawo unijne nie dokonuje harmonizacji materialnego standardu orzekania o dyskwalifikacji danej osoby, w tym nie zawiera kryteriów (podstaw) decydowania o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych (par. 10–13). Wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającą dyrektywę 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek przepisy obejmują obowiązek wprowadzenia na gruncie prawa krajowego reguł dyskwalifikacji (nowy art. 13i dyrektywy 2017/1132). Przepisy unijne nie precyzują jednak treści tych reguł i pozostawiają to zagadnienie państwom członkowskim. W szerszym zakresie przedmiotowa harmonizacja objęła również wymianę informacji o zakazach pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych (par. 14–25).
3. Wprowadzony standard wymiany informacji o dyskwalifikacji dyrektorów w Unii Europejskiej zobowiązuje państwa członkowskie do udzielenia odpowiedzi na zapytanie innego państwa członkowskiego o udzielenie informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych zgodnie z prawem państwa członkowskiego udzielającego odpowiedzi na zapytanie. Artykuł 13i ust. 4 dyrektywy 2017/1132 precyzuje, że państwa członkowskie mają obowiązek niezwłocznego przekazania informacji, czy dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub została wpisana do któregośkolwiek z ich rejestrów zawierających informacje istotne dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych. Udzielanie bardziej szczegółowych informacji pozostawiono państwom członkowskim do uregulowania we własnym prawie krajowym. Choć zakres swobody może być przedmiotem kontrowersji, to wydaje się, że państwa członkowskie mogą całkowicie wyłączyć możliwość udzielenia szczegółowych informacji o orzeczonym zakazie (par. 18–32).
4. Prawo unijne nie przewiduje na gruncie innych aktów prawnych szczególnych reguł dotyczących uznawania decyzji o dyskwalifikacji dyrektorów spółek kapitałowych. Przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 1215/2012 z dnia 12 grudnia

2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych nie znajdują w takiej sytuacji zastosowania, gdyż sprawy o dyskwalifikacje i orzeczenia wydawane na ich gruncie nie mają charakteru spraw cywilnych i handlowych, lecz administracyjny, a więc nie wchodzą w zakres rozporządzenia 1215/2012 (art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia). Orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności nie są orzeczeniami wydanymi bezpośrednio w toku postępowania upadłościowego i ściśle z nim związanymi. W związku z tym nie są one automatycznie uznawane w całej UE na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (par. 45-57).

5. Dyskwalifikacja dyrektora jako część regulacji relacji społecznych przez organy publiczne i w związku z tym część prawa administracyjnego materialnego zasadniczo opiera się o zasadę terytorialności. W rezultacie w ramach stosowanego postępowania w tym zakresie organ stosuje własne prawo. Dlatego też dyskwalifikacja dyrektora wymaga najczęściej pewnego związku działalności dyrektora oraz spółki z terytorium państwa – miejsca wydania orzeczenia o dyskwalifikacji. W praktyce krajowej dyskwalifikacja dyrektorów jest jednak często wkomponowana w system określonej gałęzi prawa i zdarza się, że służy egzekwowaniu obowiązków dyrektorów na drodze prywatnej. Powoduje to problemy z kwalifikacją danych przepisów z perspektywy norm prawa prywatnego międzynarodowego. Kwestia ta jest sprowadzana do pytania, czy dyskwalifikacja wchodzi w zakres prawa spółek, czy prawa upadłościowego. Z uwagi na to, że jednym z najczęstszych źródeł orzekania o dyskwalifikacji jest naruszenie reguł postępowania upadłościowego, to w rezultacie okazuje się, że orzekanie w sprawach o dyskwalifikację będzie należało do kompetencji organu państwa, którego mieszkańcy zostali najbardziej poszkodowani na skutek upadłości danego podmiotu. Zatem w wielu sytuacjach właściwy organ będzie orzekał o dyskwalifikacji na gruncie własnego prawa, a nie obcych przepisów o dyskwalifikacji dyrektorów spółki, zgodnie z regułami wyznaczania jurysdykcji i prawa właściwego w ramach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (par. 58-61).
6. Praktycznie we wszystkich państwach członkowskich UE istnieje jakaś forma dyskwalifikacji osób sprawujących funkcje kierownicze w podmiotach gospodarczych. Często stanowią one ważny element monitorowania oraz kontroli dyrektorów. Przepisy państw członkowskich różnią się w szczegółach praktycznie w każdej kwestii związanej z orzekanymi zakazami sprawowania funkcji kierowniczych, zaczynając od podstaw decyzji, istnienia specjalnego rejestru osób zdyskwalifikowanych, charakteru tego rejestru, aż po kwestię okresu dyskwalifikacji. Różnice te nie są jednak

znaczące z perspektywy funkcji, które realizuje instytucja dyskwalifikacji dyrektorów (par. 62–148).

7. W prawie polskim dyskwalifikacja osób sprawujących funkcje kierownicze możliwa jest na gruncie różnych przepisów. Nie występuje tutaj żadna ramowa regulacja, która pozwalałaby skoordynować działania podejmowane przeciwko określonym osobom. W tym zakresie brak jest zatem pełnej spójności przyjętych rozwiązań, a same regulacje charakteryzują się fragmentarycznością. Wydaje się, że nie prowadzi to w praktyce do nadmiernego sankcjonowania niepożądanych zachowań, a wręcz odwrotnie: do rozproszenia odpowiedzialności członków organów zarządzających i nadzorczych spółek kapitałowych. Możliwość orzeczenia zakazu obecna jest przede wszystkim na gruncie art. 373 i n. ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, które w sposób bezpośredni odwołują się do instytucji dyskwalifikacji dyrektora spółki. Bardziej ogólne rozwiązania, a więc nieskupiające się wyłącznie na osobach zarządzających działalnością gospodarczą, obowiązują w polskim prawie karnym w formie orzekanych środków karnych (art. 39 pkt 2 kodeksu karnego). Poza tymi przepisami w prawie rynku finansowego występuje szereg sytuacji, w których Komisja Nadzoru Finansowego posiada uprawnienia do pozbawiania danej osoby możliwości sprawowania funkcji w podmiotach z danej branży finansowej (np. ubezpieczeniowej, sekurytyzacyjnej). W tym wypadku granice przedmiotowe zakazu są określane najwięcej ze wszystkich wskazanych tu środków (par. 148–165).
8. Implementacja dyrektywy o cyfryzacji została dokonana w Polsce poprzez ustawę z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta przede wszystkim wprowadza zmiany do ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, a także skorelowane z nimi modyfikacje w ustawie z 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym oraz ustawie z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym.
9. Wprowadzone zmiany budzą poważne wątpliwości. Można nawet uznać, że przy obecnym brzmieniu przepisów polski sąd rejestrowy powinien zaniechać informowania o figurowaniu danej osoby w rejestrze osób z orzeczonym zakazem sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych w rozumieniu dyrektywy o cyfryzacji. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy sąd rejestrowy stwierdzi, że dyskwalifikacja jest ograniczona do określonego obszaru działalności gospodarczej. Taka informacja wprowadzałaby bowiem inne organy w błąd. Mogłyby one rozumieć, że osoba będąca wpisana do wykazu ma ogólny zakaz pełnienia funkcji w organach kierowniczych spółek prowadzących jakąkolwiek działalność gospodarczą, a nie tylko taką, która związana jest z określonym w zakazie obszarem. Ponadto z racji tego, że wiele krajów jako warunek uznawania obcych orzeczeń o dyskwalifikacji przewiduje konieczność ustalenia podstaw orzeczenia o zakazie sprawowania funkcji kierowniczych

w spółkach i ich równoważności z regułami obowiązującymi we własnym prawie (test ekwiwalencji), to informacja z polskiego rejestru będzie dla obcych instytucji bezużyteczna. W ten sposób orzeczone w Polsce zakazy sprawowania funkcji kierowniczych mogą nie być *de facto* uznawane w innych państwach członkowskich (par. 167–181).

10. Polskie przepisy implementujące dyrektywę o cyfryzacji w ogóle nie odnoszą się do kwestii możliwości uwzględnienia obowiązującego w innym państwie członkowskim zakazu pełnienia funkcji kierowniczych lub informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim. Najbardziej pożądanym modelem uznawania zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji jest ten, który pozwala organom rejestrowym odmówić wpisania osoby zdyskwalifikowanej w innym państwie członkowskim. Warunkiem tej decyzji jest stwierdzenie wystąpienia podobnych do polskich podstaw do dyskwalifikacji w obcej jurysdykcji. Sąd rejestrowy nie powinien jednak badać tej kwestii, a także tego, jakie konkretnie okoliczności zadecydowały o orzeczeniu zakazu pełnienia funkcji kierowniczych. W tym zakresie sąd rejestrowy powinien się opierać wyłącznie na informacji uzyskanej z systemu BRIS o istnieniu zakazu i jego zakresie. Osoba, której odmówiono wpisu, powinna mieć prawo domagania się zwolnienia z zakazu na terenie Polski z uwagi na szczególne okoliczności. Takie postępowanie powinno odbywać się poza trybem rejestrowym w postępowaniu nieprocesowym na podstawie wniosku osoby zainteresowanej (par. 186–200).
11. W polskich realiach problemem okazuje się również dostosowanie istniejących obecnie technologii do potencjalnych przepisów o dalszej wymianie informacji o osobach zdyskwalifikowanych, która odbywać miałaby się pomiędzy polskimi sądami rejestrowymi a innymi rejestrami w państwach członkowskich. Umożliwienie polskim organom przekazywania informacji o orzeczonych zakazach wykonywania określonej działalności związanej z kierowaniem lub nadzorowaniem spółek doprowadzi do rozszerzenia skuteczności orzeczeń wydawanych w Polsce. W ten sposób uniemożliwi to zdyskwalifikowanym osobom stosunkowo łatwe obchodzenie polskich przepisów i orzeczeń wydanych na ich podstawie (par. 201–203).

I. Wprowadzenie

1. Jednym z podstawowych problemów prawa spółek oraz innych gałęzi prawa odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do funkcjonowania spółek jest zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa obrotu, które może być zagrożone niewłaściwym zachowaniem osób sprawujących funkcje kierownicze. Z tego względu w wielu państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE) obowiązują przepisy gwarantujące, że osoby, które sprawują lub pełniły w przeszłości funkcję członka organu zarządzającego spółki, a które okazały się nieodpowiednie do prowadzenia spraw spółki, zostaną pozbawione uprawnień (zdolności) do pełnienia tego rodzaju funkcji przez określony czas. Reguły te dotyczące tzw. **dyskwalifikacji dyrektorów** są powiązane z prawem spółek, gdyż uzupełniają ochronę wierzycieli, która jest jedną z podstawowych funkcji tej gałęzi prawa. Funkcja ta ma także znaczenie w innych obszarach prawa, jak chociażby w prawie upadłościowym, i dlatego instytucja dyskwalifikacji pojawia się często poza przepisami prawa spółek, niejednokrotnie duplikując mechanizmy ochrony interesariuszy spółki. Poza systemem prawa prywatnego reguły dyskwalifikacji pojawiają się również na gruncie prawnokarnym, gdzie stanowią część przepisów ograniczających wykonywanie pewnej działalności z uwagi na popełnione wcześniej przestępstwo. Ponadto w ramach systemu prawa publicznego możliwe jest wprowadzenie sankcji administracyjnych w postaci dyskwalifikacji, których celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony szczególnych obszarów gospodarki, np. rynku finansowego. Całość tej skomplikowanej mozaiki regulacji istotnie utrudnia kwalifikację problemu dyskwalifikacji w prawie międzynarodowym.
2. Dyskwalifikację można zdefiniować jako środek ograniczający osobie, na określony lub nieokreślony czas, korzystanie z niektórych praw, zajmowanie określonych funkcji, angażowanie się w określone działania. Jest to kategoria sankcji, która ma przede wszystkim charakter zapobiegawczy. Kiedy osoba zostaje pozbawiona możliwości korzystania z określonych praw, ma to przede wszystkim na celu niedopuszczenie do ponownego pojawienia się pewnego rodzaju niepożądanego zachowania. Kwestia ta jest tym bardziej istotna w kontekście unijnego rynku wewnętrznego, w ramach którego odbywa się swobodny przepływ osób. Większość jurysdykcji przewiduje dyskwalifikację dyrektora jako sankcję w przypadku niewypłacalności spółki, niewłaściwego

prowadzenia innych spraw spółki (np. nieprzestrzegania reguł sprawozdawczości finansowej) lub w przypadku skazania dyrektora za przestępstwo. Utrata praw może wynikać również z wyroku skazującego w sprawie karnej, np. kara orzeczona przez sąd, albo jako dodatek do kary głównej, albo jako kara alternatywna, jeżeli została orzeczona zamiast jednej lub kilku kar głównych. Skazanie określonej osoby może też wywoływać automatycznie dodatkowe skutki, nawet jeśli nie zostały orzeczone przez sąd karny. Sankcja w postaci dyskwalifikacji może zostać również zarządzona w postępowaniu administracyjnym lub dyscyplinarnym.

3. Głównym celem dyskwalifikacji jest ochrona wierzycieli. Cel ten realizowany jest pośrednio przez fakt, że niebezpieczeństwo dyskwalifikacji może działać odstrasza- jąco na dyrektorów i sprawiać, że będą oni bardziej rozważni w podejmowaniu decyzji (funkcja prewencyjna). W sposób bezpośredni dyskwalifikacja powoduje, że w okresie obowiązywania zakazu pełnienia określonych funkcji w spółce wierzyciele nie będą narażeni na występowanie w spółkach osób ze skłonnością do zarządzania spółkami w sposób społecznie niepożądany, tj. zagrażający bezpieczeństwu obrotu (funkcja izolacyjna).
4. W sytuacjach międzynarodowych problem rozpoznania i nadania określonego zna- czenia dyskwalifikacji osób sprawujących funkcje kierownicze w spółkach nabiera szczególnego znaczenia. Dodatkowo w dobie cyfryzacji stosunkowo łatwo jest zało- żyć spółkę w innym państwie. Zatem dyskwalifikacja osoby zarządzającej spółką orzeczona przez właściwy organ jednego z państw może być obchodzona ze względu na zwiększoną mobilność spółek¹, a także brak dostępności informacji na temat zdys- kwalifikowanych dyrektorów. Na przykład dyrektor, który został zdyskwalifikowany na mocy prawa francuskiego, może pełnić funkcję dyrektora w Polsce lub dowolnym innym państwie członkowskim z uwagi na brak systemu automatycznej wymiany informacji w tym zakresie.
5. Nawet jednak zapewnienie odpowiedniego poziomu informacji o dyskwalifikacji okre- ślonych osób może rodzić pewne istotne problemy. Należą do nich problemy języ- kowe i związane z tłumaczeniem pojęć charakterystycznych dla danego systemu prawnego, różnice wynikające z podstaw dyskwalifikacji oraz problemy związane z respektowaniem prawa do prywatności i w szerszym kontekście również innych praw podstawowych².

¹ Zob. ogólnie na temat mobilności spółek A. Mucha, *Transgraniczna mobilność spółek kapitałowych w świetle prawa unijnego i polskiego*, Warszawa 2020.

² Zob. J.E. Antunes i in., *Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law*, Brussels 2011, s. 34–35.

6. Przyczyny dyskwalifikacji różnią się w poszczególnych państwach członkowskich³. W rezultacie dyskwalifikacja może być orzekana na podstawie zdarzeń, które w niektórych systemach prawa nie są uznawane za wystarczające dla uznania tak daleko idącej sankcji, nieproporcjonalnej w świetle konstytucyjnych praw jednostki. Kolejny problem z perspektywy praw podstawowych związany jest z ochroną prawa do prywatności. W wielu państwach członkowskich dyskwalifikacje są odnotowywane w określonym rejestrze (lub rejestrach) publicznym. Dostępność tych rejestrów nie jest wszędzie taka sama, w związku z czym obywatelom i organom trudno ustalić, czy dana osoba została zdyskwalifikowana. Istotne jest również to, aby w przypadku dyskwalifikacji ograniczonej w czasie dane o niej zostały usunięte, gdy dyskwalifikacja przestanie być skuteczna. Powinno to należeć do organu odpowiedzialnego za dyskwalifikację zgodnie z prawem krajowym, a osoba, która została zdyskwalifikowana, powinna mieć prawo zwrócić się do organu o usunięcie wpisu ze skutkiem natychmiastowym po upływie terminu. Usunięcie może nie być całkowicie skuteczne, jeżeli wcześniej dane o dyskwalifikacji zostały przekazane innym organom w państwach członkowskich. Wreszcie pojawia się pytanie, gdzie należy przechowywać informacje o dyskwalifikacjach, a w szczególności zakres informacji w ten sposób gromadzony. Ochrona danych osobowych będzie limitować tworzenie rejestrów gromadzących pełne informacje o dyskwalifikacji i osobach, wobec których wydano tego rodzaju decyzję. W ten sposób uzyskanie szczegółowych informacji o decyzji i przyczynach jej wydania, włącznie z aktami sprawy, może być kłopotliwe i czasochłonne. W niektórych sytuacjach zapewnienie ochrony interesariuszy spółek na jednolitym rynku może odbywać się kosztem sprawności procesu zakładania spółek w UE.
7. Zróżnicowane podejście do dyskwalifikacji osób sprawujących funkcje kierownicze w państwach członkowskich pokazuje szereg problemów natury prawnej i technicznej, które się z tym wiążą. Wymusiło to na państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz instytucjach unijnych wprowadzenie rozwiązań, które będą przeciwdziałać potencjalnym nadużyciom ze strony funkcjonariuszy spółek i jednocześnie zapewnią odpowiedni poziom ochrony praw podstawowych osób zdyskwalifikowanych. Takim działaniem w stopniu minimalnym zmniejszającym ryzyko obchodzenia zakazów pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach jest obowiązek przekazywania informacji o dyskwalifikacji określonych osób. Rozwiązanie to zostało przewidziane w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek⁴ (dalej jako: **dyrektywa o cyfryzacji**). Zgodnie

³ Zob. R. Manganos, *Directors' Duties in the Vicinity of Insolvency, Disqualification, Piercing the Veil*, [w:] *The Anatomy of Corporate Insolvency Law*, ed. R. Bork, R. Mangano, Oxford 2024, s. 209.

⁴ Dz.Urz. UE L 186 z 2019 r., s. 80-104.

z nowym art. 131 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek⁵ (dalej jako: **dyrektywa prawa spółek**) w toku zakładania spółki właściwe instytucje państwa członkowskiego powinny mieć możliwość uzyskania (i jednocześnie obowiązek udostępnienia) informacji o określonej osobie. W szczególności informacja ta obejmuje to, czy wobec tej osoby został orzeczony zakaz pełnienia funkcji kierowniczych w danym państwie członkowskim. W ten sposób umożliwia się państwom członkowskim ocenę, czy na gruncie prawa państwa założenia spółki dana osoba może wykorzystać spółkę jako narzędzie prowadzenia swojej działalności wbrew zakazowi orzeczonemu wcześniej w innej jurysdykcji. Dyrektywa o cyfryzacji stanowi również pewnego rodzaju wstęp do harmonizacji kwestii dyskwalifikacji dyrektorów. Zakłada ona, że państwa członkowskie powinny opracować przepisy dotyczące dyskwalifikacji osób sprawujących funkcje kierownicze. Nie stanowi ona jednak o obowiązku wprowadzenia określonych reguł w tym zakresie.

8. Implementacja art. 131 dyrektywy prawa spółek została dokonana w Polsce w ramach ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw⁶. Wprowadziła ona przede wszystkim zmiany w ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym⁷ (dalej jako: **ustawa o KRS**) oraz w ustawie z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym⁸. Zmiany te skupiają się na umożliwieniu sądowi rejestrowemu uzyskania i przekazania informacji o osobach, wobec których orzeczono zakaz sprawowania funkcji kierowniczych.
9. Celem niniejszego opracowania jest dokonanie oceny prawidłowości implementacji art. 131 dyrektywy o cyfryzacji w zakresie uznawania zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych. W tym celu, w pierwszej kolejności, przeprowadzona została analiza prawa unijnego w zakresie uznawania zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach; następnie zbadano regulacje obowiązujące w (wybranych) państwach członkowskich UE i dotyczące zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych; kolejny fragment opracowania obejmuje analizę zasadności i kryteriów uznawania orzeczonych zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach wobec osób, które zamierzają pełnić funkcję kierowniczą w spółce założonej w Polsce; ostatecznie opracowanie zawiera uwagi *de lege ferenda*.

⁵ Dz.Urz. UE L 169 z 2017 r., s. 46–127.

⁶ Dz.U. z 2023 r. poz. 1705.

⁷ Tj. z dnia 14 czerwca 2024 r., Dz.U. z 2024 r. poz. 979.

⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 753, 825 i 1705.

II. Uznawanie zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach – prawo unijne

A. Harmonizacja europejskiego prawa spółek

a) Uwagi historyczne

10. Podstawy orzekania o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach nie są regulowane w ramach przepisów prawa unijnego⁹. W bardzo ograniczonym zakresie postulaty harmonizacji prawa w tym obszarze pojawiły się w 2002 r. w ramach dokumentu *Report of the High Level Group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe*¹⁰. Zgodnie z zawartymi tam zaleceniami dyskwalifikacja dyrektora mogła zostać nałożona przynajmniej za wprowadzające w błąd ujawnienia informacji finansowych i kluczowych informacji niefinansowych lub, bardziej ogólnie, za niewłaściwe postępowanie dyrektorów. Tego rodzaju rekomendacja nie została nigdy wdrożona. W swoim planie działań z 2003 r. Komisja Europejska wyraziła jedynie zamiar zaproponowania dyrektywy zwiększającej zakres odpowiedzialności dyrektorów, w tym przepisów obejmujących zasady ich dyskwalifikacji¹¹.
11. W 2006 r. Parlament Europejski zaproponował, aby Komisja Europejska podjęła działania celem zwiększenia dostępności do informacji na temat dyskwalifikacji dyrektorów¹². Podejście to zrywało z koncepcją harmonizacji materialnego standardu dyskwalifikacji dyrektorów spółek¹³. Wzrost transgranicznej mobilności spółek w tamtym czasie¹⁴

⁹ K.E. Sørensen, *Disqualifying Directors in the EU* [w:] *Boards of Directors in European Companies. Reshaping and Harmonising Their Organisation and Duties*, ed. H.S. Birkmose, M. Neville, K.E. Sørensen, Alphen aan den Rijn 2013, s. 328.

¹⁰ Rekomendacja nr III.14, s. 69–70, https://www.ecgi.global/sites/default/files/report_en.pdf [dostęp: 9.08.2024].

¹¹ Komisja Europejska, *Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*, 21.05.2003 r., COM (2003) 284 final; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=cel-ex%3A52003DC0284> [dostęp: 9.08.2024]; zob. G. McCormack, A. Keay, S. Brown, *Directors' liability and disqualification* [w:] *European Insolvency Law*, ed. G. McCormack, A. Keay, S. Brown, Cheltenham 2017, s. 25.

¹² Parlament Europejski, *Resolution on recent developments and prospects in relation to company law (2006/2051(INI))*, Dz.Urz. UE C 303E z 2006 r., s. 114–119, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006IP0295> [dostęp: 14.08.2024].

¹³ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 329.

¹⁴ W szczególności na skutek wydania przez Trybunał Sprawiedliwości wyroku z 9 marca 1999 r., *Centros Ltd przeciwko Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*, C-212/97, EU:C:1999:126.

wiązał się już wtedy z ryzykiem, że osoby, które podlegają sankcjom w jednym państwie członkowskim, mogły względnie swobodnie kontynuować działalność menadżerską poprzez pełnienie funkcji kierowniczych w spółkach założonych w innym państwie członkowskim. Dlatego Parlament Europejski zaapelował o większy dostęp do informacji na temat dyskwalifikacji dyrektorów. Komisja Europejska podjęła próbę rozszerzenia skuteczności dyskwalifikacji orzekanych w państwach UE, a tym samym promowania wzajemnego uznawania tego rodzaju decyzji¹⁵. Osiągnięcie oczekiwanych rezultatów okazało się niemożliwe z uwagi na zróżnicowane zasady dyskwalifikacji dyrektorów spółek obowiązujące w państwach członkowskich oraz kwestie związane z ochroną praw podstawowych. Jak zauważono już wówczas, zróżnicowanie reguł dyskwalifikacji wynika chociażby z tego, że może być orzekane na gruncie przepisów prawa spółek, prawa upadłościowego lub prawa karnego¹⁶. Wzmianka o potrzebie harmonizacji kwestii dyskwalifikacji dyrektorów pojawiła się także w pracach Reflection Group on the future of EU company law¹⁷.

12. Wypada jeszcze wspomnieć, że ewentualnie istniejące (choć często rozproszone) rejestry osób zdyskwalifikowanych w państwach członkowskich nie zostały objęte dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniającą dyrektywę Rady 89/666/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek¹⁸.
13. Do problemu dyskwalifikacji dyrektorów powrócono w Europie w pracach nad dyrektywą o cyfryzacji¹⁹. Propozycje tam zawarte ograniczały się do wprowadzenia obowiązku wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi oraz możliwości wykorzystania uzyskanych informacji w procesie oceny zdolności danej osoby do pełnienia funkcji kierowniczych (proponowany art. 13h).

¹⁵ Zob. Komisja Europejska, *Green Paper on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanction in the European Union*, COM (2004) 334 final, 24, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52004DC0334> [dostęp: 9.08.2024].

¹⁶ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 329.

¹⁷ Zob. J.E. Antunes, op. cit., s. 34–5.

¹⁸ Dz.Urz. UE L 156/1 z 2012 r., szer. na temat samej dyrektywy: A. Mucha, *Unijny system rejestrów handlowych i jego implementacja do prawa polskiego po uchwaleniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z 13 czerwca 2012 r.*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2016, nr 2, s. 73–86.

¹⁹ Zob. Komisja Europejska, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law*, 2018/0113 (COD).

b) Przepisy dotyczące dyskwalifikacji w dyrektywie prawa spółek

14. W dniu 31 lipca 2019 r. weszła w życie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek²⁰. Wymogi wprowadzone dyrektywą o cyfryzacji dotyczą głównie zakładania spółek przez Internet, ale również powiązanej z tym kwestii analizowania spełnienia wymogów przez osoby zamierzające sprawować funkcje kierownicze w spółce.
15. Harmonizacja ograniczona została do zobligowania państw członkowskich do przekazywania informacji o osobach mających pełnić funkcje kierownicze w spółce. Ma to umożliwić przeciwdziałanie sprawowaniu przez określone osoby funkcji zarządczych z uwagi na ich wcześniejsze postępowanie nie tylko w kraju planowanego miejsca założenia spółki, ale również na terytorium innych państw członkowskich²¹. Dzięki temu w ocenie regulatora unijnego możliwe stanie się efektywniejsze zwalczanie nadużyć na jednolitym rynku unijnym.
16. Dyrektywa o cyfryzacji dodaje w dyrektywie prawa spółek art. 13i, którego dosyć obszerne brzmienie przedstawia się w sposób następujący:

Artykuł 13i Osoby objęte zakazem pełnienia funkcji kierowniczych

1. Państwa członkowskie zapewniają wprowadzenie zasad dotyczących zakazu pełnienia funkcji kierowniczych. Zasady te obejmują ustanowienie możliwości uwzględnienia obowiązującego w innym państwie członkowskim zakazu pełnienia funkcji kierowniczych lub informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim. Na potrzeby niniejszego artykułu przez osoby pełniące funkcje kierownicze rozumie się co najmniej osoby, o których mowa w art. 14 lit. d) ppkt (i).
2. Państwa członkowskie mogą wymagać, aby osoby ubiegające się o objęcie funkcji kierowniczych oświadczyły, czy są im znane okoliczności, które mogłyby być podstawą wydania zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w danym państwie członkowskim. Państwa członkowskie mogą odmówić powołania danej osoby do pełnienia funkcji kierowniczych w spółce, jeżeli osoba ta jest obecnie objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim.
3. Państwa członkowskie zapewniają, aby były w stanie udzielić odpowiedzi na zapytanie innego państwa członkowskiego o udzielenie informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych zgodnie z prawem państwa członkowskiego udzielającego odpowiedzi na zapytanie.
4. W celu udzielenia odpowiedzi na zapytanie, o którym mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, państwa członkowskie dokonują przynajmniej niezbędnych ustaleń w celu zapewnienia, aby były w stanie niezwłocznie przekazać informacje o tym, czy dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub została wpisana do któregośkolwiek z jego rejestrów zawierających informacje istotne dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych, za pomocą systemu, o którym mowa w art. 22. Państwa członkowskie mogą również wymieniać się

²⁰ Dz.Urz. UE L 186 z 2019 r., s. 80–104.

²¹ Zob. mot. 23 dyrektywy o cyfryzacji.

dalszymi informacjami, na przykład na temat okresu i podstaw wydania takiego zakazu. Taka wymiana jest uregulowana w prawie krajowym.

5. Komisja określa szczegółowe sposoby i szczegóły techniczne dotyczące wymiany informacji, o których mowa w ust. 4 niniejszego artykułu, w drodze aktów wykonawczych, o których mowa w art. 24.

6. Ust. 1–5 niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio, jeżeli spółka składa informacje dotyczące powołania nowej osoby do pełnienia funkcji kierowniczych do rejestru, o którym mowa w art. 16.

7. Dane osobowe osób, o których mowa w niniejszym artykule, są przetwarzane zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679 i prawem krajowym w celu umożliwienia organowi lub osobie lub podmiotowi, upoważnionym na mocy prawa krajowego do oceny niezbędnych informacji związanych z zakazem pełnienia przez tę osobę funkcji kierowniczych, aby zapobiec nieuczciwemu postępowaniu lub innym nadużyciom oraz aby zapewnić ochronę wszystkim osobom kontaktującym się ze spółkami lub ich oddziałami.

Państwa członkowskie zapewniają, aby rejestry, o których mowa w art. 16, organy lub osoby lub podmioty, upoważnione na mocy prawa krajowego do zajmowania się którymkolwiek z aspektów procedur internetowych, nie przechowywały danych osobowych przekazywanych do celów niniejszego artykułu dłużej niż jest to konieczne, a w każdym przypadku nie dłużej niż przechowują one dane osobowe dotyczące utworzenia spółki, rejestracji oddziału lub złożenia dokumentów i informacji przez spółkę lub oddział.

17. Powyższy przepis wprowadza minimalny standard wymiany informacji pomiędzy właściwymi organami rejestrowymi państw członkowskich. Standard ten odnosi się do zakazu pełnienia funkcji kierowniczych przez osoby upoważnione do reprezentowania spółki wobec osób trzecich oraz do reprezentowania spółki w postępowaniu sądowym (art. 13i ust. 1 w zw. z art. 14 lit. d) ppkt (i) dyrektywy prawa spółek). Celem tego przepisu jest przeciwdziałanie omijaniu orzeczonego zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w jednym z państw członkowskich poprzez założenie lub skorzystanie z faktu założenia spółki formalnie zagranicznej w innym państwie członkowskim (art. 13i ust. 6 dyrektywy prawa spółek), a następnie prowadzenie działalności w państwie orzeczonego zakazu. Nadal jednak państwa członkowskie mają swobodę w decydowaniu o tym, jakie znaczenie nadać informacji o orzeczonych zakazach w innych państwach członkowskich (art. 13i par. 2 ak. 2 dyrektywy prawa spółek). Z uwagi na brak harmonizacji w tym zakresie same reguły dotyczące dyskwalifikacji pozostają domeną państw członkowskich (art. 13i par. 1 dyrektywy prawa spółek). Wprawdzie w art. 13i ust. 1 zd. 1 dyrektywy prawa spółek mowa jest o obowiązku zapewnienia przez państwa członkowskie zasad dotyczących zakazu pełnienia funkcji kierowniczych, jednak nie należy odczytywać tego jako obowiązku ustanowienia określonych reguł dyskwalifikacji dyrektorów spółki. W następnym zdaniu rzeczonoego przepisu wyjaśniono, że obowiązek państw członkowskich ogranicza się do ustanowienia możliwości uwzględnienia obowiązującego w innym państwie członkowskim zakazu pełnienia funkcji kierowniczych lub informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim. Zatem

państwo członkowskie powinno jedynie wprowadzić reguły dające właściwym organom możliwość, co zakłada istnienie pewnej swobody, uznania orzeczenia instytucji zagranicznej o zakazie pełnienia określonych funkcji lub uwzględnienia takiego orzeczenia jako elementu oceny krajowych przesłanek stwierdzenia braku zdolności do pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych²². W szczególności możliwość ta powinna mieć miejsce, gdy podstawy dyskwalifikacji w innym państwie członkowskim nie różnią się zasadniczo od tych obowiązujących w państwie danego organu podejmującego decyzję w konkretnej sprawie. Potwierdzeniem fakultatywności uwzględniania orzeczenia zakazu wobec określonej osoby jest art. 13i ust. 2 zd. 2 dyrektywy prawa spółek, zgodnie z którym państwa członkowskie **mogą odmówić** powołania danej osoby do pełnienia funkcji kierowniczych w spółce, jeżeli osoba ta jest obecnie objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim.

18. Uzyskanie informacji o orzeczonym zakazie pełnienia funkcji kierowniczych lub innych okolicznościach istotnych z perspektywy pełnienia tej funkcji może odbywać się w dwóch zasadniczych trybach. Po pierwsze, państwa członkowskie mogą wymagać, aby osoby ubiegające się o objęcie funkcji kierowniczych oświadczyły, czy są im znane okoliczności, które mogłyby być podstawą wydania zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w tym państwie członkowskim (art. 13i ust. 2 zd. 1 dyrektywy prawa spółek). Jeżeli w danym państwie jedną z podstaw orzekania o zakazie jest obowiązywanie takiego zakazu w innym państwie, to w istocie takie oświadczenie będzie obejmować również przedstawienie informacji o dyskwalifikacji orzeczonej w innej jurysdykcji. Po drugie, państwa członkowskie mają obowiązek wprowadzić rozwiązania, które umożliwią dostarczenie informacji instytucjom w innych państwach członkowskich. W podstawowym zakresie informacja ta ma obejmować okoliczność, czy dana osoba została objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub została wpisana do któregośkolwiek z rejestrów zawierających informacje istotne dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych (art. 13i ust. 4 dyrektywy prawa spółek). Tego rodzaju informacja powinna zostać udzielona niezwłocznie poprzez system integracji rejestrów spółek (art. 22 dyrektywy prawa spółek). W dalszej kolejności państwa członkowskie mają też umożliwić wymianę innych informacji, przykładowo na temat okresu i podstaw wydania decyzji o dyskwalifikacji. Uregulowanie zasad tej wymiany zostało jednak pozostawione państwom członkowskim (art. 13i ust. 4 *in fine* dyrektywy prawa spółek). Nie jest w pełni jasne, jak należy rozumieć to ostatnie uregulowanie. Z jednej strony można uznać, opierając się na literalnym brzmieniu tego przepisu, że państwa członkowskie mają pełną swobodę w unormowaniu kwestii udzielania

²² Są to spółki wymienione w załączniku II dyrektywy prawa spółek – art. 13 dyrektywy prawa spółek.

dalszych danych, w przeciwieństwie do samej informacji o zakazie wykonywania funkcji kierowniczych w spółkach lub jego braku. Z drugiej strony, sama informacja o zakazie bez podania podstaw tego zakazu może być całkowicie nieprzydatna, a czasami wprowadzająca w błąd. To ostatnie może mieć miejsce w szczególności wtedy, gdy zakaz dotyczy tylko określonego obszaru działalności gospodarczej, np. sektora finansowego. W takiej sytuacji odpowiedź, że dana osoba objęta jest zakazem pełnienia funkcji kierowniczych, spowoduje, że w niektórych państwach członkowskich będzie ona uznana za pozbawioną możliwości powołania w organach spółki niezależnie od przedmiotu jej działalności. Taka interpretacja dyrektywy o cyfryzacji byłaby sprzeczna z jej celem, którym jest ograniczenie nadużywania swobody podejmowania działalności gospodarczej na obszarze jednolitego rynku. W rezultacie należałoby uznać, że wprowadzie państwa członkowskie mogą uregulować kwestie wymiany szczegółowych informacji o osobie objętej zakazem, ale regulacja ta musi być zgodna z ogólnymi celami dyrektywy o cyfryzacji. Odmowa udzielenia dodatkowych danych powinna być odpowiednio uzasadniona, np. względami ochrony danych osobowych, w tym celowością przetwarzania tych danych w określonych sytuacjach. Nie należy jednak oczekiwać, że kwestia ta zostanie kiedykolwiek przesądzona w obecnym brzmieniu art. 13i ust. 4 *in fine* dyrektywy prawa spółek. Trudno bowiem liczyć, aby Trybunał Sprawiedliwości miał szansę zająć się tą kwestią, gdyż w praktyce mogłoby to nastąpić jedynie w przypadku skargi Komisji, mało prawdopodobnej z uwagi na niejasny charakter przepisów, lub organu rejestrowego, który stanąłby przed dylematem, czy powinien udzielić odpowiedzi na zadane przez zagraniczny organ rejestrowy pytanie.

19. Szczegółowy zakres informacji podlegających ujawnieniu i wymianie w zakresie osób objętych zakazem pełnienia funkcji kierowniczych został określony w pkt 16 załącznika do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2021/1042 z dnia 18 czerwca 2021 r. ustanawiającego zasady stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 w odniesieniu do specyfikacji technicznych i procedur dotyczących systemu integracji rejestrów oraz uchylającego rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2020/2244 (dalej jako: **rozporządzenie wykonawcze Komisji 2021/1042**)²³.
20. Wymiana informacji, o której mowa w art. 13i ust. 4 dyrektywy (UE) 2017/1132, obejmuje przypadki, w których dana osoba nie może objąć funkcji kierowniczej w spółce jednego z rodzajów wymienionych w załączniku II do dyrektywy w związku z decyzją sądu lub innego właściwego organu państwa członkowskiego wydaną zgodnie z prawem krajowym. Wymiana informacji nie obejmuje sytuacji, w których na podstawie prawa krajowego dana osoba jest zasadniczo niezdolna do zawierania umów lub jej ogólna zdolność prawna jest ograniczona na podstawie decyzji właściwego organu

²³ Dz.Urz. UE L 225 z 2021 r., s. 7–51.

państwa członkowskiego, w związku z czym nie może objąć funkcji kierowniczej w spółce. Będą to zatem sytuacje, w których niezdolność wynika najczęściej z przyczyn natury zdrowotnej, a nie jest powiązana ze świadomymi aktami danej osoby zagrażającymi bezpieczeństwu obrotu i osób działających na danym rynku.

21. W ramach wymiany informacji państwa członkowskie są zobowiązane nie tylko do przekazania informacji, ale również w niezbędnym stopniu do skorelowania zapytań i odpowiedzi. Innymi słowy, w przypadku zadania pytania, które jest nieprecyzyjne lub nie zawiera wystarczających danych, zadaniem adresata tego pytania jest zwrócenie się o dodatkowe informacje, niezbędne z perspektywy udzielenia wartościowej odpowiedzi. W związku z tym rozporządzenie wykonawcze Komisji 2021/1042 przewiduje dwustopniową metodę zwracania się o informacje, tzw. **zapytanie pierwszego i drugiego stopnia**. Chodzi tutaj głównie o stopień szczegółowości zadanych pytań.
22. W związku z tym w pierwszej kolejności właściwe organy państw członkowskich mogą za pośrednictwem zintegrowanego systemu rejestrów europejskich (system BRIS)²⁴ zwrócić się z pytaniem do co najmniej jednego państwa członkowskiego. Teoretycznie zatem system wymiany informacji powinien technicznie umożliwiać zaadresowanie pytania do wielu państw jednocześnie²⁵. Wniosek o udzielenie informacji składa się w momencie ubiegania się przez określoną osobę o stanowisko kierownicze w spółce jednego z rodzajów wymienionych w załączniku II do dyrektywy (UE) 2017/1132. Jednocześnie w tabeli w pkt 16.3.1. rozporządzenia wykonawczego Komisji 2021/1042 wskazano, że możliwe jest podanie innej formy prawnej, jeżeli podmiot prawny nie jest objęty zakresem dyrektywy prawa spółek. Teoretycznie daje to możliwość organom krajowym zadania pytania odnośnie do zakładanej formy, która nie znalazła się w załączniku II do dyrektywy prawa spółek. Przykładowo pozwalałoby to zwrócić się z pytaniem przy okazji zakładania w Polsce prostej spółki akcyjnej, co do której nie ma wątpliwości, że należy do kategorii spółek kapitałowych. Przedmiotem zapytania pierwszego stopnia jest to, czy osoba ubiegająca się o stanowisko

²⁴ System Wzajemnego Połączenia Rejestrów Przedsiębiorstw (BRIS) opiera się na obowiązkach prawnych określonych w dyrektywie 2012/17/UE w sprawie integracji rejestrów przedsiębiorstw oraz rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) 2021/1042 z dnia 18 czerwca 2021 r. ustanawiającym zasady stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 w odniesieniu do specyfikacji technicznych i procedur dotyczących systemu integracji rejestrów oraz uchylającym rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2020/2244 (Dz.Urz. UE L 225 z 2021 r., s. 7–51). Dyrektywa nakłada obowiązek ustanowienia systemu informatycznego łączącego rejestry centralne, rejestry handlowe i rejestry spółek (zwane także rejestrami przedsiębiorstw) wszystkich państw członkowskich, przy czym rozporządzenie szczegółowo określa specyfikacje techniczne systemu. System ten ułatwia wymianę informacji pomiędzy rejestrami i jest szczególnie przydatny, gdy państwo członkowskie ma obowiązek sprawdzić, czy dyrektor ubiegający się o członkostwo nie został zdyskwalifikowany w jakimkolwiek innym państwie członkowskim. Ž. Bregeš, T. Jakupak, *Digitalization of Business Register*, „Journal for International and European Law, Economics and Market Integrations” 2017, nr 2, s. 91–99.

²⁵ Taka funkcjonalność występuje chociażby na portalu „e-Sprawiedliwość”, który jest połączony z platformą BRIS, https://e-justice.europa.eu/489/PL/business_registers__search_for_a_company_in_the_eu [dostęp: 9.08.2024].

kierownicze w spółce została objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub czy jest wpisana w danym państwie do któregoś z rejestrów zawierających informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu. Pytanie dotyczy konkretnej osoby i nie ma możliwości, aby w ramach jednego pytania zwrócić się o informacje dotyczące kilku członków zarządu spółki. W pytaniu podawane są dane identyfikujące osobę, w tym obowiązkowo imię, nazwisko oraz data urodzenia. Możliwe jest podanie dalszych danych, ale powinno odbywać się to zgodnie z regułami przewidzianymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) – **RODO**²⁶.

23. Odpowiedź pierwszego poziomu udzielana jest za pomocą systemu BRIS. W odpowiedzi wskazuje się, czy osoba określona w zapytaniu jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub została wpisana do któregoś z rejestrów państwa członkowskiego, do którego skierowano zapytanie, zawierających informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu. Odpowiedź sprowadza się do stwierdzenia:

- „Tak”, jeżeli dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub jest wpisana w danym państwie do któregoś z rejestrów zawierających informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu;
- „Nie”, jeżeli dana osoba nie jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych ani nie jest wpisana w danym państwie do żadnego z rejestrów zawierających informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu;
- „Brak wystarczających danych do identyfikacji”, jeżeli dostarczone dane nie umożliwiają jednoznacznej identyfikacji osoby i potrzebne są dodatkowe informacje.

W tym ostatnim przypadku państwo członkowskie, do którego skierowano zapytanie, może zwrócić się do państwa członkowskiego przesyłającego zapytanie o przekazanie dodatkowych danych w celu zapewnienia jednoznacznej identyfikacji danej osoby. Dane te, jak już wspomniano, powinny być przetwarzane zgodnie z RODO.

24. Jeżeli potrzebne są dalsze informacje, np. dotyczące okresu i podstaw dyskwalifikacji, państwa członkowskie powinny mieć możliwość przekazania ich za pośrednictwem wszystkich dostępnych systemów wymiany informacji, zgodnie z prawem krajowym. Innymi słowy, w przypadku gdy w odpowiedzi pierwszego poziomu państwo członkowskie, do którego skierowano zapytanie, wskaże, że dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub jest wpisana do któregoś z rejestrów tego państwa zawierających informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu, państwo członkowskie przesyłające zapytanie może zwrócić się do państwa członkowskiego, do

²⁶ Dz.Urz. UE L 119 z 2016 r., s. 1–88.

którego skierowano zapytanie, o udzielenie dodatkowych informacji na temat osoby wskazanej w zapytaniu pierwszego poziomu. Zapytanie drugiego poziomu dotyczy tej samej osoby co zapytanie pierwszego poziomu i odpowiedź pierwszego poziomu. Wniosek o dodatkowe informacje dotyczy co najmniej jednej z następujących kwestii:

- podstawy do objęcia zakazem pełnienia funkcji kierowniczych zgodnie z prawem krajowym,
 - daty decyzji,
 - okresu obowiązywania zakazu pełnienia funkcji,
 - numeru akt, wydawcy decyzji,
 - informacji na temat wszelkich ograniczeń takiego zakazu (np. zakaz pełnienia funkcji w danym sektorze).
25. Państwo członkowskie, do którego skierowano zapytanie, może zdecydować, na podstawie swojego prawa krajowego, jakie dodatkowe informacje dostarczy, w tym w formie załączników. Jeżeli prawo krajowe tego państwa członkowskiego nie zezwala na dalszą wymianę informacji, informuje ono o tym państwo członkowskie przesyłające zapytanie. W szczególności może to wynikać z zasad ochrony danych osobowych i tajemnicy związanej z prowadzeniem określonych postępowań.
26. Państwa członkowskie zobowiązane zostały do wprowadzenia w życie najpóźniej do 1 sierpnia 2023 r. przepisów dyrektywy o cyfryzacji dotyczących zdyskwalifikowanych dyrektorów.

c) Wątpliwości związane z regulacją wymiany informacji o dyskwalifikacji

27. Jednym z pozytywnych aspektów dyrektywy o cyfryzacji jest to, że wymusiła na państwach członkowskich wyjawienie podstawowych danych osób, które nie mogą być dyrektorami spółek kapitałowych, oraz, pośrednio, stworzenie i prowadzenie odpowiedniego rejestru zdyskwalifikowanych dyrektorów. Ogólnym celem przepisów o wymianie informacji o dyskwalifikacji dyrektorów jest zapobieganie nieuczciwemu postępowaniu lub innym nadużyciom²⁷. Ponieważ w UE nie ma zharmonizowanych przepisów w kwestii dyskwalifikacji dyrektorów i nie wszystkie państwa członkowskie muszą przewidywać tego rodzaju przepisy, obecnie lub w przyszłości, implementacja art. 13i dyrektywy prawa spółek i jej stosowanie rodzi pewne istotne wątpliwości.
28. Po pierwsze, harmonizacja objęła jedynie wymóg przekazywania informacji, a zatem nie określa podstaw decyzji o dyskwalifikacji. Kwestia ta została oddana państwom członkowskim. Konsekwentnie przepisy unijne nie nakazują uwzględniania informacji

²⁷ Zob. mot. 24 dyrektywy o cyfryzacji.

o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych orzeczoną w innym państwie członkowskim. Innymi słowy, państwa członkowskie nie zostały zobligowane do uznawania zakazów pełnienia funkcji kierowniczych obowiązujących w innych państwach członkowskich. Oznacza to, że istnienie zakazu, przynajmniej z perspektywy unijnej, nie powoduje automatycznie braku możliwości pełnienia funkcji kierowniczych przez określoną osobę na terytorium całego jednolitego rynku.

29. Po drugie, dyrektywa o cyfryzacji wskazała, że przekazanie informacji powinno odbywać się poprzez system integracji rejestrów BRIS. Ma to zapewnić sprawny przekaz danych i przeciwdziałać ewentualnemu spowolnieniu procesu zakładania spółek. Biorąc pod uwagę, że założenie spółki przez Internet musi zostać zakończone w ciągu pięciu dni roboczych (art. 13g ust. 7 dyrektywy prawa spółek), rejestr spółek wciąż będzie miał trudności ze skontaktowaniem się z organami publicznymi innych państw członkowskich w celu bardziej pogłębionego sprawdzenia zdolności określonych osób do pełnienia funkcji piastunów organów spółki. Ponadto prawo unijne nie harmonizuje prawa w zakresie ewentualnych rejestrów osób zdyskwalifikowanych lub nawet umieszczania danych o dyskwalifikacji w istniejących rejestrach handlowych. Państwa członkowskie posiadają w tym zakresie dużą swobodę, co może spowalniać proces przekazywania i uzyskiwania informacji pomiędzy właściwymi organami.
30. Po trzecie, w uzasadnieniu wniosku Komisji stwierdzono, że „w świetle pewnych kwestii podkreślonych przez wiele zainteresowanych stron w ramach konsultacji publicznych zakres wniosku objął zabezpieczenia przed oszustwami i nadużyciami, takie jak obowiązkowa kontrola identyfikacyjna, przepisy dotyczące dyrektorów zdyskwalifikowanych (...)”. Innymi słowy, Komisja uważa za oszustwo lub nadużycie sytuację, w której zdyskwalifikowany dyrektor chce zostać mianowany na stanowisko dyrektora w innym państwie członkowskim. Można jednak sobie wyobrazić, że państwo członkowskie samo nie ma przepisów dotyczących dyrektorów zdyskwalifikowanych lub przepisy takie przewidują inne podstawy orzeczenia dyskwalifikacji, niż miało to miejsce w konkretnym przypadku na gruncie obcego prawa państwa członkowskiego. W takiej sytuacji chęć zostania dyrektorem w innym państwie członkowskim nie stanowi rodzaju oszustwa ani nadużycia, lecz jedynie skorzystanie ze swobody przedsiębiorczości gwarantowanej na gruncie art. 49 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej²⁸. Bez zharmonizowanych przepisów merytorycznych w UE odmowa wpisania określonej osoby do rejestru spółki wyłącznie na podstawie dyskwalifikacji zagranicznej narażona jest na zarzut naruszenia zakazu dyskryminacji. Dotyczy to sytuacji, w których obywatele obcego państwa nie będą mogli pełnić

²⁸ Wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 1-388.

funkcji kierowniczej w przeciwieństwie do własnych obywateli, pomimo że ich zachowania z przeszłości nie różnią się zasadniczo.

31. Po czwarte, trudno zakładać, że organ państwa członkowskiego będzie wiedział, do którego państwa członkowskiego należy skierować zapytanie dotyczące zakazu sprawowania funkcji kierowniczych. Można jedynie przyjąć założenie, że najczęściej będzie to państwo członkowskie, którego potencjalny członek organu kierowniczego spółki jest obywatelem. W teorii jednak w takiej sytuacji konieczne będzie zapoznanie się z informacjami pochodzącymi ze wszystkich państw członkowskich UE, aby zyskać pewność, że w żadnym z nich nie została wydana decyzja o dyskwalifikacji. Jeżeli technicznie nie będzie możliwe skierowanie stosownego zapytania jednocześnie do wszystkich rejestrów przez system BRIS, to trudno uznać, aby w praktyce występowało takie kompleksowe badanie istnienia decyzji o dyskwalifikacji wobec danej osoby.
32. Po piąte, wątpliwości wzbudza zakres obowiązku przekazywania informacji o osobach zdyskwalifikowanych, o czym była już mowa powyżej. Poza informacją o obowiązującym zakazie pełnienia funkcji kierowniczych możliwe jest przekazanie innych informacji. Dyrektywa wprowadza jednak możliwość odmowy udzielenia dodatkowych informacji przez organ (adresata zapytania) w oparciu o bardzo ogólne podstawy. W rezultacie państwa członkowskie mogą ograniczyć udzielanie szczegółowych informacji, bez których ogólna informacja o zakazie może być całkowicie bezużyteczna dla nadawcy zapytania. W takiej sytuacji ogólna informacja o dyskwalifikacji może stać się wyłącznie przyczynkiem wątpliwości, których rozwiązanie może okazać się niemożliwe lub co najmniej wysoce utrudnione. Jedynym wyjściem z tej sytuacji będzie zobowiązanie osoby zainteresowanej do dostarczenia stosownych dokumentów i wyjaśnień, które pozwolą poznać źródła decyzji o wykluczeniu. W rezultacie wydłuży to proces podejmowania rozstrzygnięcia w sprawie osoby, która objęta jest zakazem sprawowania funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim.

B. Szczególny przypadek spółki europejskiej

33. Unijne prawo spółek przewiduje bardzo wąsko określone sytuacje, w których kwestia dyskwalifikacji dyrektorów została zharmonizowana. Zgodnie z art. 47 ust. 2 lit. a) i b) rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE)²⁹ członkiem (ani jego przedstawicielem) żadnego organu SE nie może być osoba pozbawiona możliwości pełnienia funkcji członka organu spółki na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym SE ma swoją siedzibę statutową,

²⁹ Dz.Urz. UE L 294 z 2001 r., s. 1-21.

lub na mocy decyzji sądowej lub administracyjnej dowolnego państwa członkowskiego (ang. *disqualified from serving on the corresponding organ of a public limited-liability company*)³⁰. Bez znaczenia pozostaje zatem to, w którym państwie członkowskim orzeczenie sądowe lub decyzja zostały wydane w sprawie pozbawienia danej osoby możliwości sprawowania funkcji piastuna organu spółki kapitałowej³¹.

34. Wskazana regulacja nie wyjaśnia jednak wielu istotnych kwestii, które w celu rozwiązania wymagają dalszych zabiegów interpretacyjnych. W szczególności nie jest wiadomo, w jakim zakresie powinno zostać uznane orzeczenie o dyskwalifikacji. Uwaga ta dotyczy się chociażby sytuacji, w których orzeczenie obejmuje tylko określone funkcje, np. członka organu kierowniczego spółki, a już nie nadzorczego lub właścicielskiego, a także dotyczy tylko określonej działalności prowadzonej w ramach spółki (np. działalności ubezpieczeniowej).
35. Z uwagi na fakt, że spółka europejska w istotnej mierze stanowi twór prawa krajowego wpisywany do rejestru danego państwa członkowskiego, powyższa regulacja uznawania orzeczeń o dyskwalifikacji ma niewielkie praktyczne znaczenie. Nie sposób wymagać od państw członkowskich, aby każdorazowo sprawdzały w każdym z pozostałych krajów UE, czy istnieje orzeczenie wydane wobec określonej osoby. W szczególności że do momentu uchwalenia i wejścia w życie dyrektywy o cyfryzacji nie istniały żadne mechanizmy współpracy w tym zakresie pomiędzy instytucjami państw członkowskich.

C. Wnioski dotyczące harmonizacji prawa spółek

36. Z powyższego przeglądu regulacji prawa unijnego wynika, że UE próbowała dotychczas różnych strategii harmonizacji przepisów dotyczących dyskwalifikacji dyrektorów. Nie podjęto jednak próby harmonizacji zasad merytorycznych dotyczących dyskwalifikacji, mimo że sugerowała to Grupa Zimowa. W odniesieniu do spółek SE istnieje zasada wzajemnego uznawania nakazów dyskwalifikacji, jednakże nie obejmuje ona pozostałych form spółek kapitałowych.
37. Zachowawczy stosunek instytucji unijnych do regulowania dyskwalifikacji dyrektorów może wynikać z faktu, że instytucja ta stanowi mechanizm sankcjonowania nieprzestrzegania standardu sprawowania funkcji zarządczych w spółkach (obowiązki fiducjarne). Te ostatnie nie są przedmiotem regulacji w UE na ogólnym poziomie, a zatem trudno oczekiwać, aby instytucje unijne wprowadzały normy sankcjonujące w tym

³⁰ Podobna reguła znajduje się w art. 46 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), Dz.Urz. UE L 207 z 2003 r., s. 1-24.

³¹ Zob. R. Lewandowski, *Statut spółki europejskiej. Komentarz*, Warszawa 2008, koment. do art. 47.

zakresie. Ponadto prawo unijne co do zasady pozostawia państwom członkowskim określenie sposobów zapewnienia skuteczności przepisów merytorycznych.

38. Temat pełnej harmonizacji dyskwalifikacji dyrektorów wydaje się zamknięty i nie należy oczekiwać w niedługiej przyszłości żadnych konkretnych propozycji wprowadzenia wspólnych merytorycznych rozwiązań w zakresie dyskwalifikacji dyrektorów w Europie. Obecne podejście koncentruje się na promowaniu (nawet nie kompleksowym obowiązku) wymiany informacji i wzajemnego uznawania w tej dziedzinie. Stąd nadal konieczne są badania nad skomplikowanym stanem prawnym transgranicznego radzenia sobie z problemem dyskwalifikacji w oparciu o rozproszony w tym zakresie system norm prawa międzynarodowego prywatnego i procesowego.

D. Przykładowe regulacje poza prawem spółek³²

39. Poza prawem spółek podejmowano różne próby harmonizacji przynajmniej niektórych aspektów przepisów dotyczących dyskwalifikacji. Zastosowano lub przynajmniej rozważano różne podejścia. Jedno z nich o charakterze merytorycznym (harmonizacja określonego standardu) oznaczało, że instytucje UE zwracają się do państw członkowskich o przyjęcie przepisów dotyczących dyskwalifikacji niektórych osób. Z kolei podejście bardziej proceduralne miało polegać na tym, że instytucje unijne ułatwiają wzajemne uznawanie i wykonywanie krajowych decyzji. Przykładem tego ostatniego poza obszarem problemu dyskwalifikacji dyrektorów są rozwiązania przyjęte na gruncie pozbawiania uprawnień do prowadzenia pojazdów³³.
40. Szczególnym rodzajem (dyskwalifikacji) są przepisy dotyczące kompetencji i reputacji, które nakładają na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby osoby cieszyły się nieposzlakowaną opinią i wystarczającym doświadczeniem (ang. *fit and proper rules*). Tego rodzaju przepisy mają charakter sektorowy i przykładowo obowiązują w odniesieniu do zarządzania w różnych instytucjach finansowych, np. art. 91 ust. 1 wraz z art. 13 dyrektywy 2013/36/UE (instytucje kredytowe)³⁴; art. 9 ust. 1 dyrektywy 2014/65/UE

³² Zob. szer. G. Vermeulen i in., *The disqualification triad Approximating legislation Executing requests Ensuring equivalence*, Antwerpen 2012, s. 237 i n.

³³ Zob. art. 11 ust. 4 dyrektywy 2006/126/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie praw jazdy, Dz.Urz. UE L 403 z 2006 r., s. 18–60.

³⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE; Dz.Urz. UE L 176 z 2013 r., s. 338–436; w przypadku innych instytucji finansowych: art. 29 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS), Dz.Urz. UE L 302 z 2009 r., s. 32–96; art. 9 ust. 1 dyrektywy Parlamentu

(firmy inwestycyjne)³⁵; art. 42 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2009/138/WE (wypłacalność II)³⁶; a także w przypadku osób zarządzających przewoźnikami drogowymi – art. 6 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 1071/2009 (transport drogowy)³⁷. W przypadku instytucji finansowych państwo członkowskie może i powinno zakazać osobom zajmowania stanowiska na podstawie indywidualnej oceny. Co do zasady decyzja dotyczy jedynie konkretnego stanowiska dyrektora danej instytucji finansowej, jednak jasne jest, że osoba uznana za niezdolną do pracy ze względu na brak nieposzlakowanej opinii prawdopodobnie nie będzie kwalifikować się na stanowisko dyrektora innych instytucji finansowych. Osoba taka nie zostanie jednak zarejestrowana jako zdyskwalifikowana. Tytułem przykładu, w prawie polskim art. 102a ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³⁸ przewiduje, że powołanie prezesa zarządu domu maklerskiego i członka zarządu domu maklerskiego, który będzie odpowiedzialny za nadzorowanie systemu zarządzania ryzykiem, następuje za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego. Udzielana zgoda ma charakter zindywidualizowany i dotyczy pełnienia przez daną osobę konkretnej funkcji. Komisja Nadzoru Finansowego wydaje rozstrzygnięcie w sprawie wyrażenia albo odmowy wyrażenia zgody w formie decyzji administracyjnej. Decyzja o odmowie nie stanowi reakcji na wcześniejsze postępowanie danej osoby lub jej cechy osobiste w celu wyeliminowania jej z określonego obszaru zarządzania przedsiębiorstwami, nie stanowi zatem formalnie dyskwalifikacji dyrektora. Niewątpliwie jednak taka decyzja wywołuje zbliżone skutki do pozbawienia danej osoby możliwości pełnienia funkcji kierowniczych.

41. Innym przykładem bardziej ogólnej regulacji dotyczącej sprawdzania kwalifikacji danej osoby jest art. 56 ust. 2 dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych³⁹. Nakłada on na właściwe organy przyjmującego i rodzimego państwa członkowskiego obowiązek wymiany informacji dotyczących w szczególności postępowań dyscyplinarnych lub sankcji karnych, które mogą mieć konsekwencje dla wykonywania danej działalności zawodowej. Jednakże współpraca tego rodzaju nie obejmuje uznawania

Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniającej dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE, Dz.Urz. UE L 173 z 2014 r., s. 349–496.

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE, Dz.Urz. UE L 173 z 2014 r. poz. 349.

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II), Dz.Urz. UE L 335 z 2009 r., s. 1–155.

³⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009 r. ustanawiające wspólne zasady dotyczące warunków wykonywania zawodu przewoźnika drogowego i uchylające dyrektywę Rady 96/26/WE, Dz.Urz. UE L 300 z 2009 r., s. 51–71.

³⁸ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 722.

³⁹ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz.Urz. UE L 255 z 2005 r., s. 22–124.

decyzji instytucji innych państw członkowskich, więc to do państwa członkowskiego otrzymującego informację należy decyzja, w jakim zakresie wykorzystana zostanie informacja uzyskana w trybie współpracy międzynarodowej. Jeżeli zatem dana osoba pozbawiona zostanie uprawnień do wykonywania zawodu w jednym państwie członkowskim i ubiega się o uznanie jej kwalifikacji w innym państwie członkowskim, pierwsze państwo członkowskie powinno przekazać informację o dyskwalifikacji, ale decyzja o uznaniu dyskwalifikacji będzie należeć do drugiego państwa członkowskiego.

42. W kwestii wspomnianych już uprawnień do prowadzenia pojazdów dyrektywa 2006/126/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie praw jazdy przewiduje w pierwszej kolejności, że państwo członkowskie odmawia wydania prawa jazdy osobie, której prawo jazdy podlega ograniczeniu, zawieszeniu lub cofnięciu w innym państwie członkowskim⁴⁰. Ponadto państwo członkowskie może odmówić wydania prawa jazdy ubiegającej się o nie osobie, której prawo jazdy zostało w innym państwie członkowskim unieważnione. W tym ostatnim przypadku nie obowiązuje zasada pełnego uznania decyzji instytucji innego państwa członkowskiego. Trwają jednak intensywne prace nad wprowadzeniem kompleksowych reguł uznawania decyzji o zakazie prowadzenia pojazdów na terenie całej UE⁴¹.
43. Unia Europejska podjęła również pewne wysiłki, aby promować wymianę informacji na temat wyroków skazujących, w tym dyskwalifikacji. Rada przyjęła w 2009 r. decyzję ramową w sprawie organizacji i treści wymiany informacji pochodzących z rejestrów karnych między państwami członkowskimi⁴². Ta wymiana informacji ogranicza się do rejestrów karnych i dlatego nie obejmuje dyskwalifikacji, która nie wiąże się z żadnym przestępstwem. System ten ma zapewnić, że władze w państwach członkowskich będą mogły uzyskać informacje na temat zagranicznych (karnych) dyskwalifikacji i podjąć decyzję o ich uznaniu.

⁴⁰ Konwencja UE o zakazie prowadzenia pojazdów (Akt Rady 98/C-216/01 z dnia 17 czerwca 1998 r. sporządzający Konwencję o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych, Dz.Urz. UE C 216 z 1998 r., s. 1) przewidywała, że jeżeli państwo członkowskie dyskwalifikuje kierowcę mającego miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, to ostatnie państwo członkowskie byłoby w niektórych przypadkach zobowiązane do uznania tej dyskwalifikacji na mocy tej Konwencji. Nie weszła ona jednak w życie ze względu na brak ratyfikacji przez państwa członkowskie (ratyfikowało ją jedynie siedem państw członkowskich). Z tego powodu w 2016 roku zostało ono uchylone; zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/95 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie uchylenia niektórych aktów w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, Dz.Urz. UE L 26 z 2016 r., s. 9-12.

⁴¹ Zob. wniosek Komisji z 1 marca 2023 r. dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ogólnounijnych skutków niektórych zakazów prowadzenia pojazdów, COM (2023)128 final.

⁴² Decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji, Dz.Urz. UE L 93 z 2009 r., s. 23-32.

44. Należy pamiętać, że wszystkie powyższe przepisy dotyczące wymiany oraz upublicznienia informacji o osobach fizycznych należy stosować zgodnie z unijnym prawem o ochronie danych osobowych oraz z ochroną prywatności – RODO.

E. Problem uznania

45. Fakt, że dyrektor został pozbawiony kwalifikacji w państwie członkowskim X, nie uniemożliwia mu pełnienia funkcji dyrektora w państwie członkowskim Y. W związku z tym zdyskwalifikowani dyrektorzy mogliby przenieść się do państwa członkowskiego, w którym nie zostali zdyskwalifikowani, i tam pełnić funkcję dyrektorów w nowo założonej spółce działającej w państwie macierzystym dyrektora.
46. Jeżeli dana osoba została zdyskwalifikowana w jednym państwie członkowskim, pojawia się pytanie, czy inne państwa członkowskie mogą lub muszą wyegzekwować taki nakaz dyskwalifikacji. Co do istoty sprawy każdy ze środków wzajemnego uznawania przewiduje obowiązek uznania wyroku lub decyzji innego państwa przy ograniczonych podstawach do odmowy uznania takich orzeczeń.
47. Jak wspomniano powyżej, nie istnieją szczególne unijne ramy prawne poświęcone uznawaniu orzeczeń o dyskwalifikacji dyrektorów. Nie istnieje żaden system zapewniający wzajemne uznawanie orzeczenia o utracie prawa do kierowania osobami prawnymi, przyjęty w innych państwach członkowskich, a dyrektywa o cyfryzacji przewiduje jedynie, że państwo członkowskie może odmówić rejestracji osoby, która została pozbawiona praw w innym państwie członkowskim (nowy art. 13i ust. 2 dyrektywy prawa spółek)⁴³.
48. Jedynym wyjątkiem jest art. 47 rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) i art. 46 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1435/2003 w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), które stanowią, że osobie zdyskwalifikowanej w jednym państwie członkowskim należy zakazać pełnienia funkcji dyrektora SE/SCE, niezależnie od tego, gdzie SE/SCE jest zarejestrowana. Przepisy te jednak nie zawierają żadnych dodatkowych wskazówek co do procedury i ewentualnych wyjątków od uznawania decyzji o dyskwalifikacji. Stąd ich praktyczne znaczenie jest stosunkowo niewielkie. W przypadku pozostałych krajowych form spółek decyzja o uznaniu decyzji o dyskwalifikacji należy do każdego państwa członkowskiego⁴⁴.

⁴³ Zob. K.E. Sørensen, 'Front' or 'Straw Men' Directors: A Missing Element in the Effort to Prevent the Abuse of Companies?, „European Company and Financial Law Review” 2021, nr 5, s. 762.

⁴⁴ Zob. K.E. Sørensen, 'Front'..., s. 343

49. Należy się zatem zastanowić, czy istnieją ogólne akty dotyczące uznawania orzeczeń, które znalazłyby zastosowanie dla decyzji związanych z dyskwalifikacjami dyrektorów. W tym celu należy przypomnieć, że decyzja o dyskwalifikacji może:
- towarzyszyć orzeczeniu karnemu i stanowić dodatkową karę/środek karny;
 - wynikać z orzeczenia/decyzji organu mającego za główny cel prewencję (środek administracyjnoprawny);
 - stanowić *ex lege* skutek określonego zdarzenia (np. wcześniejszego skazania).
50. Natura decyzji o dyskwalifikacji będzie powodowała odmienne podejście do kwestii uznawania tej decyzji przez organy innych państw członkowskich. Przykładowo stosowanie sankcji karnych w sprawach dotyczących spółki zagranicznej rodzi pytania dotyczące jurysdykcji. W prawie międzynarodowym publicznym uznaje się, że sądy krajowe posiadają jurysdykcję karną w sprawach związanych z ich terytorium (zasada terytorialności)⁴⁵, w związku z czym konieczne staje się powiązanie działalności danego dyrektora z obszarem państwa, w którym zapada decyzja o dyskwalifikacji. Podobnie należy oceniać możliwość uznania obcego zakazu prowadzenia określonej działalności. Z tego też powodu system uznawania orzeczeń wydanych w sprawach karnych w Europie jest dosyć skomplikowany, a przede wszystkim rozproszony i skupiający się na wyróżnionych problemach⁴⁶. W efekcie w UE nie ma ogólnych zasad dotyczących uznawania orzeczeń w sprawach karnych. Szczegółowe rozwiązania dotyczą przykładowo kwestii stosowania zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych⁴⁷. Wśród warunków zawieszenia kary objętych wzajemnym uznaniem mogą być ograniczenia lub warunki prowadzenia działalności zawodowej (art. 4 ust. 1 pkt d) decyzji ramowej Rady 2008/947/WSiSW). Jeżeli natomiast chodzi już konkretnie o problematykę dyskwalifikacji, podejście instytucji i współpracy pomiędzy państwami członkowskimi ma charakter sektorowy. Obowiązujące regulacje dotyczą konkretnych kwestii, jak chociażby wspomniany już problem uznawania decyzji o zakazie prowadzenia pojazdów lub uznawania zakazu wykonywania pracy z dziećmi w następstwie wyroku skazującego za przestępstwa seksualne z ich udziałem⁴⁸.

⁴⁵ Zob. I. Bantekas, S. Nash, *International Criminal Law*, London 2007, s. 73–79; R. Cryer i in., *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge 2010, s. 46–47.

⁴⁶ Zob. szer. S. Peers, *EU Justice and Home Affairs Law. Volume II: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law*, Oxford 2004, s. 59 i n.

⁴⁷ Decyzja ramowa Rady 2008/947/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych, Dz.Urz. UE L 337 z 2008 r., s. 102–122.

⁴⁸ Zob. art. 10 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępującej decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW, Dz.Urz. UE L 335 z 2011 r., s. 1–14.

51. W kontekście uznawania lub też uwzględniania orzeczeń w sprawach karnych istotna pozostaje decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji⁴⁹. Zawiera ona obowiązek opatrzenia wydanego wyroku skazującego w rejestrze karnym każdego państwa członkowskiego informacją o obywatelstwie skazanego oraz jak najszybszego przesyłania każdemu innemu państwu członkowskiemu informacji o wyrokach skazujących wydanych wobec obywateli tych innych państw (odpowiednio art. 4 ust. 1 i 2 przedmiotowej decyzji ramowej). Decyzja ramowa szczegółowo opisuje proces wysyłania wniosków o udzielenie informacji na temat wyroków skazujących i odpowiadania na te wnioski⁵⁰. Warto w tym miejscu dodać, że informacja o skazaniach może być wykorzystywana zarówno w celach związanych z postępowaniem karnym, jak i poza nim. W tym drugim przypadku jednak państwo – adresat wniosku – ma znaczną swobodę w zakresie udzielenia tego rodzaju informacji (art. 7 ust. 1 i 2 przedmiotowej decyzji ramowej).
52. Informacje z rejestrów karnych są wymieniane przy użyciu standardowego formatu, który został ustanowiony przez Radę w równoległej decyzji ustanawiającej europejski system przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS). Ten ostatni nie jest ogólnounijną bazą danych ani nie daje organom państw członkowskich dostępu do baz danych rejestrów karnych innych państw członkowskich. Zamiast tego ustanowiony został standardowy format przekazywania informacji z rejestrów karnych (art. 11 ust. 4 przedmiotowej decyzji ramowej).
53. Innych mechanizmów ogólnego wzajemnego uznawania orzeczeń w prawie unijnym można poszukiwać w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej jako: **rozporządzenie Bruksela I bis**)⁵¹ lub w ramach bardziej szczegółowych regulacji odnoszących się do uznawania orzeczeń w sprawach upadłościowych – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (dalej jako: **rozporządzenie w sprawie postępowania upadłościowego**)⁵².
54. Biorąc pod uwagę każdy z powyższych aktów oddzielnie:
- wydaje się, że sprawy o dyskwalifikacje nie mają charakteru „cywilnego i handlowego”, lecz regulacyjny i administracyjny, a więc nie wchodzą w zakres rozporządzenia Bruksela I bis;

⁴⁹ Dz.Urz. UE L 93 z 2009 r., s. 23–32.

⁵⁰ Zob. art. 6–8 decyzji ramowej Rady 2009/315/WSiSW.

⁵¹ Dz.Urz. UE L 351 z 2012 r., s. 1–32.

⁵² Dz.Urz. UE L 141 z 2015 r., s. 19–72.

- orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności nie są orzeczeniami wydanymi bezpośrednio w toku postępowania upadłościowego i ściśle z nim związanymi; w związku z tym nie są one automatycznie uznawane w całej UE na mocy rozporządzenia w sprawie postępowania upadłościowego.
55. Rozporządzenie Bruksela I bis określa w sposób horyzontalny zasady uznawania orzeczeń w sprawach cywilnych i karnych. Chociaż rozporządzenie nie definiuje tych dwóch ostatnich pojęć, to jednak wyraźnie wyłącza spod swojego zakresu sprawy, które mają administracyjnoprawny charakter (art. 1 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012). Postępowania o dyskwalifikację, pomimo że czasami będą wszczynane z inicjatywy prywatnej, mają na celu regulację stosunków gospodarczych. Trudno w tym wypadku mówić przykładowo o roszczeniu cywilnoprawnym o wykluczenie innej osoby z życia gospodarczego danego państwa. W rezultacie orzeczenia o dyskwalifikacji nie podlegają uznaniu na gruncie rozporządzenia Bruksela I bis.
56. Zgodnie z art. 32 ust. 1 rozporządzenia w sprawie postępowania upadłościowego orzeczenia wynikające bezpośrednio z postępowania upadłościowego i ściśle powiązane z postępowaniem upadłościowym podlegają uznaniu bez żadnych dalszych formalności we wszystkich państwach członkowskich. Należy wyrazić daleko idące wątpliwości, aby postanowienie o wykluczeniu członka zarządu spółki upadłej wydane w państwie członkowskim uznać za postanowienie wynikające bezpośrednio z postępowania upadłościowego i takie, które jest ściśle powiązane z postępowaniem upadłościowym. O ile jeszcze w niektórych sytuacjach można wyobrazić sobie, że postępowanie o dyskwalifikację dyrektora wynika bezpośrednio z postępowaniem upadłościowym, w szczególności jeżeli jego wytoczenie ma miejsce w trakcie tego ostatniego i jest inicjowane przez administratora masy upadłościowej, o tyle ściśle powiązanie z postępowaniem upadłościowym będzie trudniejsze do wykazania. W ujęciu funkcjonalnym można jedynie twierdzić, że celem dyskwalifikacji może być motywowanie dyrektorów do przestrzegania reguł postępowania upadłościowego, a zwłaszcza terminowego złożenia wniosku o wszczęcie upadłości. W pewnym sensie widoczne jest tutaj niejaki podobieństwo do postępowania o zapłatę przeciwko członkowi zarządu za niezłożenie wniosku o wszczęcie upadłości w terminie, które zostało uznane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie *Kornhaas*⁵³ za podlegające prawu upadłościowemu i regułom rozporządzenia 2015/848. Niemniej dyskwalifikacja dyrektorów nie prowadzi do uzupełnienia masy upadłościowej, a jej celem jest przede wszystkim wykluczenie określonych osób z kierowania podmiotami gospodarczymi. Stąd należy stwierdzić, że orzeczenia o dyskwalifikacji nie podlegają uznaniu zgodnie z art. 32 ust. 1

⁵³ Wyrok TS z 10 grudnia 2015 r., *Kornhaas*, C-594/14, EU:C:2015:806.

rozporządzenia 2015/848. Tym bardziej orzeczenia wydane na gruncie postępowania karnego w przedmiocie dyskwalifikacji dyrektora spółki upadłej nie są objęte zasadą uznania⁵⁴.

57. Należy w tym miejscu dodać, że rozporządzenie w sprawie postępowania upadłościowego ustanawia ramy prawne dla wzajemnego połączenia krajowych rejestrów upadłości (art. 25 rozporządzenia 2015/848). Niemniej prawo unijne nie wprowadza obowiązku gromadzenia danych o orzeczeniach o wykluczeniu dyrektorów. Artykuł 24 ust. 3 przedmiotowego rozporządzenia stanowi, że informacje o zakazach pełnienia funkcji kierowniczych mogą być wpisane do krajowego rejestru. W tym względzie każde państwo członkowskie ma swobodę w zakresie wprowadzenia dostępu online do informacji dotyczących dyrektorów zdyskwalifikowanych.

F. Problem prawa właściwego

58. Dyskwalifikacja dyrektora jako część regulacji relacji społecznych przez organy publiczne i w związku z tym, jak może się wydawać, część prawa administracyjnego materialnego⁵⁵ zasadniczo opiera się, podobnie jak na gruncie prawa karnego, o zasadę terytorialności. W rezultacie w ramach postępowania w tym zakresie organ stosuje własne prawo. W takich przypadkach można jedynie się zastanawiać, w jakim stopniu zachowania podejmowane na obszarze innej jurysdykcji są brane pod uwagę przy ocenie spełnienia przesłanek ustawy krajowej, o ile w ogóle. W tym kontekście niektóre porządki prawne dopuszczają wyraźnie możliwość uwzględnienia przez organy krajowe zdarzeń, które wystąpiły w innych jurysdykcjach⁵⁶.
59. Dyskwalifikacja dyrektora wymaga pewnego związku działalności dyrektora oraz spółki z terytorium, na którym wydawane jest orzeczenie o dyskwalifikacji. Nawet jeżeli państwo członkowskie rozszerzy zakres stosowania swojej ustawy o dyskwalifikacji na działania mające miejsce w innym kraju, nie uniemożliwi to ważnego powołania dyrektora w spółce założonej w innej jurysdykcji. Spółka stanowi bowiem twór prawa krajowego⁵⁷ i to państwo utworzenia spółki decyduje o tym, kto może sprawować w niej funkcje kierownicze. Częściowo zatem ze względu na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości państwa członkowskie mogą mieć trudności z egzekwowaniem swoich przepisów prawa krajowego w stosunku do

⁵⁴ Odmiennie w tym zakresie sugerują: G. McCormack, A. Keay, S. Brown, *Directors'...*, s. 63.

⁵⁵ Zob. C. Gerner-Beuerle, P. Paech, E-P. Schuster, *Study on Directors' Duties and Liability in Europe*, London 2013, s. 207.

⁵⁶ Zob. § 15 ust. 1b austriackiego GmbH-Gesetz.

⁵⁷ Wyrok TS z 27 sierpnia 1988 r., *The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*, C-81/87, EU:C:1988:456.

zdyskwalifikowanych dyrektorów, którzy są następnie powoływani do zarządu (rady) spółki, nawet jeżeli ta spółka działa na terytorium państwa dyskwalifikacji⁵⁸.

60. W praktyce krajowej dyskwalifikacja dyrektorów jest często wkomponowana w system określonej gałęzi prawa i zdarza się, że służy egzekwowaniu obowiązków dyrektorów na drodze prywatnej. Powoduje to problemy z kwalifikacją danych przepisów z perspektywy norm prawa prywatnego międzynarodowego⁵⁹. Najczęściej kwestia ta jest sprowadzana do pytania, czy dyskwalifikacja wchodzi w zakres prawa spółek, czy prawa upadłościowego. Wątpliwości w tym zakresie wynikają z faktu, że doprowadzenie do niewypłacalności i/lub naruszenie obowiązków związanych z powstaniem niewypłacalności podmiotu gospodarczego stanowi z jednej strony fragment sprawowania zarządu majątkiem spółki, a z drugiej jest ściśle związane z celami prawa upadłościowego, w szczególności ochroną interesu ogółu wierzycieli podmiotu upadłego. W związku z tym ostatnim dyskwalifikację najczęściej rozpatruje się w kontekście prawa upadłościowego. W rezultacie i mając na uwadze, że jurysdykcja i w ślad za nią prawo właściwe w UE jest uzależnione od zlokalizowania głównego miejsca prowadzenia działalności podmiotu upadłego⁶⁰, okazuje się, że orzekanie w sprawach o dyskwalifikację będzie należało do kompetencji organu państwa, którego mieszkańcy zostali najbardziej poszkodowani na skutek upadłości danego podmiotu. Zatem rozwiązania przewidziane w regulacjach europejskiego prawa upadłościowego doprowadzają do osiągnięcia skutków analogicznych do tych, które wystąpiłyby przy zastosowaniu wskazanej powyżej zasady terytorialności. W związku z tym w wielu sytuacjach właściwy organ będzie orzekał o dyskwalifikacji na gruncie własnego prawa, a nie obcych przepisów o dyskwalifikacji dyrektorów spółki.
61. Można sobie jednak wyobrazić, że sądy w innych państwach członkowskich mogą mieć możliwość wyegzekwowania odpowiedzialności osobistej, jeśli dana osoba naruszy zakaz kierowania spółką. Dzieje się tak w przypadku, gdy zakaz sprawowania funkcji piastuna organu spółki wynika bezpośrednio z prawa spółek⁶¹. Na przykład, jeśli spór z tytułu podpisanej umowy rozpatrywany jest przez sąd niemiecki, a członek zarządu polskiej spółki – strony umowy – został powołany z naruszeniem art. 18 § 2 Kodeksu spółek handlowych, to w ramach rozstrzygnięcia ważności umowy i związanej z tym kwestii wstępnej sąd niemiecki będzie musiał zbadać prawidłowość reprezentacji spółki. W takiej sytuacji niezbędne stanie się odwołanie do przepisów prawa polskiego w związku z miejscem siedziby rejestrowej spółki. Sąd niemiecki nie będzie

⁵⁸ Wyrok TS z 30 września 2003 r., *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd.*, C-167/01, EU:C:2003:512, dalej: wyrok w sprawie Inspire Art Ltd.

⁵⁹ Zob. C. Gerner-Beuerle, op. cit., s. 242.

⁶⁰ Zob. art. 3 ust. 1 oraz art. 7 ust. 1 rozporządzenia w sprawie postępowania upadłościowego.

⁶¹ Zob. A. Schall, *The UK Limited Company Abroad – How Foreign Creditors are Protected after Inspire Act (Including a Comparison of UK and German Creditor Protection Rules)*, „European Business Law Review” 2005, nr 6, s. 1552.

miał oczywiście możliwości wykreślenia takiego członka zarządu z polskiego rejestru, co należy do wyłącznej kompetencji (jurysdykcji) polskich organów (art. 24 pkt 3 rozporządzenia Bruksela I bis).

III. Analiza regulacji obowiązujących w (wybranych) państwach członkowskich UE dotyczących zakazów sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach

A. Wprowadzenie

62. Praktycznie we wszystkich państwach członkowskich istnieje jakaś forma dyskwalifikacji osób sprawujących funkcje kierownicze w podmiotach gospodarczych. Często stanowią one ważny element monitorowania oraz kontroli dyrektorów. Przepisy państw członkowskich różnią się praktycznie w każdej kwestii związanej z orzekanymi zakazami sprawowania funkcji kierowniczych, zaczynając od podstaw decyzji, istnienia specjalnego rejestru osób zdyskwalifikowanych, charakteru tego rejestru, aż po kwestię okresu dyskwalifikacji⁶². Dyskwalifikacja występuje najczęściej jako sankcja za naruszenie obowiązków związanych z niewypłacalnością. Inne przyczyny dyskwalifikacji mogą obejmować popełnienie oszustwa, uchylanie się od zobowiązań podatkowych, wykorzystywanie majątku spółki do celów osobistych oraz niezapewnienie właściwej dokumentacji księgowej przedsiębiorstwa.
63. Występuje wiele różnych systemów dyskwalifikacji, niektóre skupiają się na ograniczeniu osobom możliwości pełnienia funkcji dyrektorów spółek, inne zaś skupiają się na innych rolach i działaniach. Niejednorodność problemu dyskwalifikacji w krajach UE potęguje fakt, że w obrębie jednego państwa członkowskiego potencjalny zakres decyzji o dyskwalifikacji jest szeroki, a charakter i sposób egzekwowania tych sankcji mogą się znacznie różnić. Innymi słowy, w ramach jednego porządku prawnego reguły dyskwalifikacji mogą nie tworzyć spójnego systemu egzekwowania od dyrektorów należytego sprawowania zarządu lub nadzoru nad spółkami kapitałowymi. W tym kontekście jednym z pozytywnych aspektów dyrektywy o cyfryzacji jest to, że wymaga ona od państw członkowskich jasnego określenia powodów, dla których dane osoby nie mogą być dyrektorami spółek, oraz konieczności prowadzenia wykazu tych zdyskwalifikowanych dyrektorów. W rezultacie w najbliższych latach można spodziewać się większej przejrzystości w regułach wydawania zakazów wykonywania funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych w państwach członkowskich.

⁶² Zob. G. McCormack i in., *Study on a new approach to business failure and insolvency*, Brussels 2016, s. 65–69.

64. Decyzje o dyskwalifikacji mogą być wydawane w różnych procedurach i przez różne organy. Zagadnienie to wykazuje związek z prawem karnym, administracyjnym i gospodarczym. Wydaje się, że wspólną i jednocześnie bardzo ogólną cechą dyskwalifikacji dyrektorów jest stosowanie jej jako instrumentu chroniącego określony porządek prawno-gospodarczy. W rezultacie odbywa się to często na zasadzie terytorialności i przy poszanowaniu pewnych standardów ochrony praw podstawowych. Standardy te mogą się różnić, w szczególności jeżeli dyskwalifikacja towarzyszy orzeczonej karze za czyn niedozwolony na gruncie prawa karnego lub też ma jedynie wymiar prewencyjny i jest związana wyłącznie z naruszeniem pewnego ładu gospodarczego⁶³.

B. Przegląd zasad dyskwalifikacji w państwach członkowskich

a) Austria

65. Do 2023 r. austriackie prawo spółek – w przeciwieństwie na przykład do austriackiej ustawy o handlu (Gewerbeordnung)⁶⁴ – nie zawierało żadnych jednoznacznych wymogów prawnych ani podstaw do wykluczenia członków zarządu. Ustawa o cyfryzacji prawa korporacyjnego z 2023 r. (Gesellschaftsrechtliches Digitalisierungsgesetz 2023 – GesDigG 2023⁶⁵) wprowadziła nowe regulacje w tym zakresie. Nowelizacja wprowadza m.in. przesłanki do wykluczenia osoby sprawującej funkcje kierownicze. Nowe regulacje obowiązują od 1 stycznia 2024 roku i dotyczą spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (Gesellschaften mit beschränkter Haftung – GmbH), spółek kapitałowych elastycznych (Flexible Kapitalgesellschaft – FlexCo), spółek akcyjnych (Aktien-gesellschaften), Societas Europaea (SE) oraz spółdzielni (Genossenschaften).

66. Ustawa o cyfryzacji prawa korporacyjnego z 2023 r. implementuje art. 13i dyrektywy o cyfryzacji. Zmienia ona ustawę o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH), o spółkach akcyjnych (AktG), o spółdzielniach (GenG), o SE (SEG), o SCE (SCEG) oraz o rejestrze spółek (FBG) i obejmuje:

- podstawy wykluczenia osób sprawujących funkcje kierownicze (tzw. dyskwalifikacja);
- skutki prawne dyskwalifikacji;
- udostępnianie informacji o osobach zdyskwalifikowanych za pośrednictwem systemu integracji rejestrów (BRIS).

⁶³ Zob. stanowisko polskiego Trybunału Konstytucyjnego w wyroku z 4 lipca 2002 r. w sprawie P 12/01, OTK-A 2002/4/50, Dz.U.2002/113/990, LEX nr 54910.

⁶⁴ BGBl. I nr. 112/2018.

⁶⁵ BGBl. I nr. 178/2023.

67. Zgodnie z przepisami GesDigG 2023 dyrektorem zarządzającym (członkiem zarządu, dyrektorem itp.) nie może być osoba skazana przez sąd (krajowy lub zagraniczny) za przestępstwo związane z działalnością gospodarczą. Ustawa przewiduje następującą listę przestępstw:
- oszustwo – art. 146 austriackiego kodeksu karnego (Strafgesetzbuch – StGB);
 - defraudacja (art. 153 StGB);
 - łapownictwo gospodarcze (art. 153a StGB);
 - niewłaściwe wykorzystanie dotacji (art. 153b StGB);
 - uchybianie obowiązkowi płacenia składek pracowniczych na ubezpieczenie społeczne (art. 153c StGB);
 - doprowadzenie do niewypłacalności (§ 156 StGB);
 - działanie na szkodę wierzycieli (§ 157 StGB);
 - faworyzowanie niektórych wierzycieli (§ 158 StGB);
 - rażąca niedbałość powodująca naruszenie interesów wierzycieli (§ 159 StGB);
 - zawieranie porozumień ograniczających konkurencję w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego (§ 168b StGB);
 - sprzeniewierzenie środków finansowych i majątku na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej (§§ 168f StGB i 168g StGB);
 - popełnianie oszustw podatkowych (art. 39 austriackiej ustawy karnej skarbowej (Finanzstrafgesetz – FinStrG)).
68. W celu doprowadzenia do dyskwalifikacji wyrok skazujący za dane przestępstwo musi przekraczać pewien próg istotności, który stanowi karę pozbawienia wolności na okres dłuższy niż sześć miesięcy. Konsekwencje prawne dyskwalifikacji występują *ex lege*. Dlatego też w celu ustalenia dyskwalifikacji nie jest wymagana żadna dodatkowa decyzja sądowa ani administracyjna. Z chwilą uprawomocnienia się kary przekraczającej sześć miesięcy za wyżej wymienione przestępstwa pojawia się przeszkoda w powołaniu lub dalszym sprawowaniu urzędu.
69. Powyższe dotyczy również skazania za porównywalne przestępstwo wydane przez sąd zagraniczny (niem. *Verurteilung wegen einer vergleichbaren strafbaren Handlung durch ein ausländisches Gericht*).
70. Przepisy o dyskwalifikacji nie mają zastosowania do członków rady nadzorczej. Nie dotyczą one również przykładowo upoważnionych przedstawicieli (prokurentów).
71. Dyskwalifikacja stanowi przeszkodę w rejestracji i musi zostać wzięta pod uwagę przez sąd rejestrowy spółek z urzędu. Istnienie dyskwalifikacji ustala się w drodze zautomatyzowanego przeszukania rejestru karnego i w razie potrzeby poprzez uzyskanie odpisu z rejestru karnego, np. w przypadku obywateli innych państw.
72. W przypadku każdego wyroku skazującego, który ma znaczenie dla dyskwalifikacji, organy krajowe mają obowiązek automatycznie porównać treść rejestru karnego

z rejestrem spółek. W przypadku ustalenia, że skazany jest wpisany do rejestru spółek jako członek zarządu (członek zarządu, dyrektor itp.), o wyroku skazującym automatycznie powiadamia się właściwy sąd rejestrowy. Następnie właściwy sąd rejestrowy spółek zwraca się do odpowiedniej spółki o (i) odwołanie osoby zdyskwalifikowanej oraz w razie potrzeby (ii) wyznaczenie innego przedstawiciela prawnego. Jeżeli odwołanie nie nastąpi w terminie dwóch miesięcy, osobę zdyskwalifikowaną należy z urzędu wykreślić z rejestru spółek.

73. Automatyczne wystąpienie skutków prawnych dyskwalifikacji nie wpływa na ważność aktów reprezentacji zdyskwalifikowanego dyrektora zarządzającego. Są one uznawane za skuteczne z uwagi na bezpieczeństwo obrotu.
74. Konsekwencje prawne dyskwalifikacji wygasają po trzech latach od uprawomocnienia się wyroku skazującego. Po upływie tego okresu osoba ta może zostać ponownie powołana na stanowisko dyrektora zarządzającego.
75. W kontekście systemu rejestrów handlowych (BRIS) Sąd Handlowy (Handelsgericht) w Wiedniu odpowiada za wnioski o informację na temat tego, czy dana osoba podlega dyskwalifikacji. Na żądanie informacji sąd ten musi wskazać, czy dana osoba jest zdyskwalifikowana zgodnie z prawem austriackim, i podać podstawy dyskwalifikacji.

b) Belgia

76. W Belgii w ramach implementacji dyrektywy o cyfryzacji w dniu 1 sierpnia 2023 r. weszła w życie ustawa z 4 maja 2023 r. dotycząca Centralnego Rejestru Zdyskwalifikowanych Dyrektorów (Wet van 4 mei 2023 betreffende het Centraal register van bestuursverboden/ Loi du 4 mai 2023 relative au Registre central des interdictions de gérer)⁶⁶. Zdyskwalifikowani dyrektorzy to osoby, którym nie wolno podejmować ani sprawować funkcji dyrektora w spółce. Powodem utworzenia tego rejestru jest to, że ma on stanowić dodatkowe narzędzie przeciwko oszukańczym zachowaniom lub innym niewłaściwym postępowaniom poprzez odmowę powołania na stanowisko dyrektora spółki osoby z dyskwalifikacją orzeczoną na gruncie karnym lub cywilnym.
77. Dyrektorom objętym dyskwalifikacją nie można powierzyć funkcji członka zarządu, rady nadzorczej, likwidatora osoby prawnej lub przedstawiciela w spółce na okres od trzech do dziesięciu lat. Tego rodzaju dyskwalifikacje mogą zostać wydane przez sądy karne lub na gruncie regulacji prawa spółek, względnie prawa upadłościowego, i są

⁶⁶ Dokument parlamentu nr 55-3218/001, <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2023/05/04/2023042164/staatsblad> [dostęp: 10.08.2024].

zwykle wydawane w przypadku bankructwa lub rażących zaniedbań w zarządzaniu spółką.

78. Obecnie dyskwalifikacje są ustalane w orzeczeniach sądowych i publikowane w nowo utworzonym Centralnym Rejestrze Dyskwalifikacji Dyrektorskich „JustBan”. Do tej bazy danych dostęp posiadają notariusze, wydziały policji i niektórzy urzędnicy (FPS Justice, FPS Finances, ONSS, Banque-Carrefour des Entreprises) – art. 13 ust. 11 ustawy; natomiast obywatele w ograniczonym zakresie przez Internet⁶⁷. Dyskwalifikacje dyrektorów są również publikowane w belgijskim Dzienniku Urzędowym.
79. Do Centralnego Rejestru Zakazów Gospodarczych wpisane są informacje o (art. 6 ustawa z 4 maja 2023 r.):
- zakazie wykonywania działalności lub funkcji zgodnie z art. 1, 1bis i 2 dekretu królewskiego nr 22 z dnia 24 października 1934 r. odnoszącego się do sądowego zakazu nałożonego na niektórych skazanych i upadłych wykonywania niektórych funkcji, zawodów lub działalności; są to środki karne, które sędzia może orzec przy skazaniu danej osoby za tzw. przestępstwa gospodarcze, takie jak fałszerstwo, korupcja (publiczna lub prywatna), kradzież, defraudacja, wymuszenie, nadużycie zaufania, oszustwo, zatajenie, pranie pieniędzy, wykorzystywanie poufnych informacji, niektóre przestępstwa związane z upadłością; wyczerpująca lista znajduje się w art. 1 dekretu królewskiego nr 22;
 - zakazie wykonywania działalności lub funkcji zgodnie z art. 3⁴ dekretu królewskiego nr 22⁶⁸ z dnia 24 października 1934 r. odnoszącego się do sądowego zakazu nałożonego na niektórych skazanych i upadłych wykonywania niektórych funkcji, zawodów lub działalności oraz zakazu wykonywania przez upadłych lub osoby do nich podobne określonych funkcji, zawodów lub działań zgodnie z art. XX.229 Kodeksu Prawa Gospodarczego; podstawy orzekania o zakazie dotyczą tutaj niestawienia się członków organu administracyjnego rozwiązanej spółki na wezwanie likwidatora lub dostarczenia mu wymaganych przez niego dokumentów.
80. W sprawach upadłościowych, jeżeli zostanie stwierdzone, że do upadłości przyczynił się istotnie upadły w sposób zawiniony lub osoba sprawująca podobną funkcję w ramach upadłego podmiotu, sąd może w wyroku orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na okres nie dłuższy niż dziesięć lat (art. XX.229 §§ 1 i 5 Kodeksu Prawa Gospodarczego).

⁶⁷ Wyłącznie w zakresie informacji dotyczących imienia i nazwiska osoby fizycznej lub firmy, formy prawnej i numeru przedsiębiorstwa osoby prawnej, a także daty rozpoczęcia i zakończenia zakazu (art. 9 ustawy).

⁶⁸ Przepis dotyczący niestawienia się członków organu administracyjnego rozwiązanej spółki na wezwanie likwidatora lub dostarczenia mu wymaganych przez niego dokumentów.

81. Występują również sytuacje, w których zakazy sprawowania funkcji kierowniczej wynikają z mocy ustaw, co powoduje, że nie będą one odnotowywane w Rejestrze. Występują one w konkretnych ustawach, np. Kodeksie spółek handlowych (art. 2:82 i 2:84), prawie bankowym (art. 20)⁶⁹, ustawie o spółkach maklerskich (art. 16)⁷⁰ lub ustawie o usługach inwestycyjnych oraz spółkach zarządzających portfelami i doradztwie inwestycyjnym (art. 24)⁷¹.
82. Mając na uwadze powyższe zasady orzekania o zakazach, Rejestr zawiera następujące dane (art. 12 ust. 7 ustawy):
- imię, nazwisko, datę i miejsce urodzenia skazanego, a w przypadku osoby prawnej – jego formę i numer przedsiębiorstwa;
 - oznaczenie sądziego lub sądu, który wydał orzeczenie;
 - datę rozpoczęcia i zakończenia zakazu;
 - jeżeli ma to zastosowanie, nazwę i numer osoby prawnej, w imieniu której działał skazany;
 - przyczyny zakazu.
83. Dane osób, których to dotyczy, są przechowywane do ich śmierci (w przypadku osób fizycznych) lub przez pięć lat od dnia utraty osobowości prawnej (w przypadku osób prawnych)⁷². Powszechny dostęp do rzeczonych danych dla każdego jest ograniczony do momentu wygaśnięcia zakazu.
84. Na poziomie prawa spółek ww. nowelizacja ustanawia nowe obowiązki związane z powoływaniem osób zarządzających. W przypadku powołania osoby na stanowisko członka zarządu lub rady nadzorczej organ właściwy dla osoby prawnej (tj. właściwy do powołania) musi dołączyć do aktu podpisane oświadczenie stwierdzające, że zakaz podobny do jednego z zakazów, o których mowa w art. 6 ustawy, nie został wydany przez sąd państwa członkowskiego EOG przeciwko wskazanej osobie (art. 13 ustawa z 4 maja 2023 r.).

⁶⁹ Loi du 25 avril 2014 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit.

⁷⁰ Loi du 20 juillet 2022 relative au statut en au contrôle des sociétés de bourse et portant dispositions diverses.

⁷¹ Loi du 25 octobre 2016 relative à l'accès à l'activité de prestation de services d'investissement et au statut et au contrôle des sociétés de gestion de portefeuille et de conseil en investissement.

⁷² Zob. art. 7 ust. 3 ustawy dotyczącej Centralnego Rejestru Zdyskwalifikowanych Dyrektorów.

c) Chorwacja

85. Chorwacja wdrożyła dyrektywę o cyfryzacji w dniu 1 czerwca 2022 r. poprzez nowelizację⁷³ ustawy o spółkach⁷⁴ oraz ustawy o rejestrze handlowym (sudski registar)⁷⁵. Implementacja polegała na dodaniu warunków, jakie powinni spełniać dyrektorzy i inne osoby uprawnione do reprezentowania spółki, a także środków, jakie organy krajowe są zobowiązane podjąć w tym zakresie. Właściwe organy będą mogły wymagać, aby osoby ubiegające się o stanowisko dyrektora złożyły oświadczenie, czy zostały zdyskwalifikowane⁷⁶, a także odmówić powołania na dyrektora spółki osoby, która jest aktualnie zdyskwalifikowana⁷⁷. Przepisy wymagają od dyrektorów złożenia oświadczenia, że nie są oni również zdyskwalifikowani w żadnym innym państwie członkowskim⁷⁸.
86. Chorwacka ustawa o spółkach zawiera kilka podstaw dyskwalifikacji. Członkiem zarządu nie może być osoba, która była skazana za przestępstwo nadużycia zaufania w działalności gospodarczej, oszustwa w działalności gospodarczej, doprowadzenia do upadłości, faworyzowania wierzycieli lub naruszenia obowiązku prowadzenia ksiąg handlowych i gospodarczych. Niemożliwość sprawowania funkcji członka zarządu występuje również w przypadku skazania za przestępstwo w innym państwie, które swymi istotnymi cechami odpowiada przestępstwom wskazanym w prawie chorwackim⁷⁹. Dyskwalifikacja obejmuje okres pięciu lat od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, z tym że nie wlicza się do tego czasu odbywania kary.
87. W Chorwacji organ rejestrowy bierze pod uwagę orzeczony wobec danej osoby zakaz wykonywania działalności wydany w państwie członkowskim. Zakaz tego rodzaju jest przeszkodą w powołaniu danej osoby do organu spółki (art. 43 ust. 6 chorwackiej ustawy o rejestrze sądowym)⁸⁰.
88. Przepisy dotyczące zdyskwalifikowanych dyrektorów zostały uzupełnione wydanym przez Ministra Sprawiedliwości i Administracji regulaminem rejestru zdyskwalifikowanych dyrektorów⁸¹. Rejestr rozpoczął działanie 1 sierpnia 2023 r. Dostęp do rejestru będą mieć sądy i notariusze.
89. Rejestr zdyskwalifikowanych dyrektorów zawiera szczegółowe informacje na temat dyrektorów zdyskwalifikowanych przez właściwe organy: imię i nazwisko, adres, datę

⁷³ Ustawa Kodeksu spółek handlowych – Dziennik Urzędowy nr 34/22.

⁷⁴ <https://www.zakon.hr/z/546/Zakon-o-trgova%C4%8Dkim-dru%C5%A1tvima> [dostęp: 8.08.2024].

⁷⁵ <https://www.zakon.hr/z/271/Zakon-o-sudskom-registru> [dostęp: 8.08.2024].

⁷⁶ Por. art. 239 chorwackiej ustawy o spółkach.

⁷⁷ Por. art. 43 ust. 6 chorwackiej ustawy o rejestrze sądowym.

⁷⁸ W formie aktu notarialnego – art. 83. Ustawy o notariacie – Dziennik Urzędowy nr 57/22.

⁷⁹ Por. art. 239 ust. 2 pkt 2 chorwackiej ustawy o spółkach.

⁸⁰ <https://www.zakon.hr/z/271/Zakon-o-sudskom-registru> [dostęp: 8.08.2024].

⁸¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_03_27_450.html [dostęp: 8.08.2024].

urodzenia, narodowość, ostatni adres zameldowania, osobisty numer identyfikacyjny (OIB), kiedy zaczęła się dyskwalifikacja i kiedy się kończy, ile dyskwalifikacji zostało orzeczonych wobec danej osoby, przyczyny dyskwalifikacji, nazwy spółek istotne dla dyskwalifikacji, uzyskanie pozwolenia sądu na dalsze pełnienie funkcji dyrektora.

d) Dania

90. W Danii szczegółowe informacje na temat dyskwalifikacji przechowuje Duński Urząd ds. Działalności Gospodarczej (Erhvervsstyrelsen). Odpowiada on za prowadzenie Centralnego Rejestru Działalności Gospodarczej (CVR), który jest głównym państwowym rejestrem zawierającym informacje o wszystkich duńskich spółkach. Urząd ds. Działalności Gospodarczej jest częścią duńskiego Ministerstwa Biznesu i Rozwoju (Erhvervsministeriet). Rejestr jest jawny wyłącznie dla organów władzy publicznej (policji, prokuratury i sądu upadłościowego).
91. Zgodnie z duńskim prawem warunkiem dyskwalifikacji jest okoliczność, że nieodpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej danej osoby czyni ją niezdolną do tworzenia lub zarządzania spółką⁸².
92. Czas trwania zakazu w Danii wynosi trzy lata (§ 158 konkursloven). W Danii zakaz obejmuje także dyrektorów spółek bez ograniczonej odpowiedzialności⁸³. Członkowie rady nadzorczej (tilsynsråd) podlegają duńskim przepisom o dyskwalifikacji⁸⁴. Ponadto w Danii osoba zdyskwalifikowana nie może pełnić funkcji dyrektora firmy jednoosobowej, jeżeli właścicielem tej firmy jest bliski krewny osoby zdyskwalifikowanej⁸⁵. Niemożliwe jest również działanie jako pełnomocnik osoby zdyskwalifikowanej, zezwalające jej na pełnienie *de facto* funkcji dyrektora⁸⁶.
93. W Danii zakaz dyskwalifikacji może dotyczyć też dyrektora w spółce zagranicznej, która prowadzi całą swoją działalność poza Danią⁸⁷.

⁸² Zob. § 157 ustawy o niewypłacalności (konkursloven) – *den pågældende på grund af groft uforsvarlig forretningsførelse er uegnet til at deltage i ledelse i en erhvervsvirksomhed*.

⁸³ Duńskie przepisy nie odnoszą się do przedsiębiorstw, ale jedynie do zarządzających przedsiębiorstwami osób, które obejmują przedsiębiorstwa bez względu na ich formę prawną; zob. duńska ustawa o niewypłacalności (konkursloven) § 157.

⁸⁴ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 340.

⁸⁵ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 341.

⁸⁶ Zob. §§ 21 i 23 duńskiego kodeksu karnego (straffeloven).

⁸⁷ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 341.

e) Francja

94. We Francji przepisy dotyczące osób prawomocnie skazanych za przestępstwa lub określone wykroczenia (oszustwo, nadużycie zaufania, łapownictwo itp.), które automatycznie zakazywały kierowania, administrowania, zarządzania lub kontrolowania przedsiębiorstwem handlowym lub przemysłowym, zostały uchylone przez ustawę nr 2008-776 z dnia 4 sierpnia 2008 r. w sprawie modernizacji gospodarki (LME). Od tego czasu zakaz pełnienia określonych funkcji jest orzekany jako dodatkowa kara. Czyny zabronione, które mogą skutkować dodatkową sankcją, są wymienione w art. 70-73 LME i odnoszą się przykładowo do przepisów:
- kodeksu karnego (Code pénal): kradzieży, wymuszeń, oszustw, prania pieniędzy, defraudacji, paserstwa, fałszerstwa, korupcji itp.
 - kodeksu handlowego (Code de commerce): przestępstw związanych z zarządzaniem spółką (niewłaściwego wykorzystania majątku spółki, przedstawiania nierzetelnych sprawozdań finansowych, niesporządzenia rocznego sprawozdania finansowego, niezwołania w terminie walnego zgromadzenia itp.);
 - prawa upadłościowego: L. 249-1⁸⁸ i L. 654-5 kodeksu handlowego;
 - prawa konsumenckiego: oszustwa i fałszerstwa niebezpiecznego lub szkodliwego dla zdrowia ludzi lub zwierząt, zgodności i bezpieczeństwa produktów i usług, lichwiarstwa;
 - dotyczących loterii, gier losowych i kasyn;
 - ordynacji podatkowej (uchylania się od płacenia podatków).
95. Jeżeli chodzi o czas trwania kary dodatkowej, to może mieć charakter dożywotni lub tymczasowy, wtedy nie może przekroczyć piętnastu lat (art. 131-27 kodeksu karnego). Naruszenie zakazu prowadzenia działalności zagrożone jest karą dwóch lat pozbawienia wolności i grzywną w wysokości 30 000 euro (art. 434-40 kodeksu karnego).
96. W przypadku postawienia spółki w stan upadłości lub likwidacji jej zarządca może zostać poddany specyficznej dla niego sankcji: upadłości osobistej. Środek ten pociąga za sobą liczne dyskwalifikacje i zakazy, w tym zakaz kierowania, zarządzania, administrowania lub kontrolowania, bezpośrednio lub pośrednio, jakimkolwiek przedsiębiorstwem handlowym lub rzemieślniczym, jakąkolwiek działalnością rolniczą lub jakimkolwiek przedsiębiorstwem prowadzącym jakąkolwiek inną niezależną

⁸⁸ Osoby fizyczne winne przestępstw przewidzianych w rozdziałach I-VIII kodeksu handlowego podlegają także, jako karom dodatkowym, zakazowi, na zasadach przewidzianych w art. 131-27 kodeksu karnego, sprawowania funkcji publicznej albo prowadzenia działalności zawodowej lub społecznej w ramach wykonywania lub przy okazji wykonywania której popełniono przestępstwo, lub wykonywania zawodu handlowego lub przemysłowego, do kierowania, administrowania, zarządzania lub kontrolowania w jakimkolwiek charakterze, bezpośrednio lub pośrednio, na rachunek własny lub na rzecz innych, przedsiębiorstwa handlowego, przemysłowego lub spółki handlowej.

- działalność (art. L. 653-2 kodeksu handlowego). Zakaz może być orzeczony maksymalnie na piętnaście lat (art. L. 653-11 kodeksu handlowego). Naruszenie tego zakazu zagrożone jest karą dwóch lat pozbawienia wolności i grzywną w wysokości 375 000 euro (art. L. 654-15 kodeksu handlowego). W przypadku upadłości osobistej osoba, której zakazano sprawowania zarządu, może zwrócić się do sądu o zmniejszenie kary, jeżeli wniosła wystarczający wkład w spłatę zobowiązań (art. L. 653-11 kodeksu handlowego).
97. Środki stwierdzające niezdolność lub zakaz prowadzenia działalności gospodarczej lub zawodowej, zarządzania, administrowania lub kierowania osobą prawną są automatycznie wpisywane do Rejestru Handlowego i Spółek.
98. Opublikowane w Dzienniku Urzędowym z dnia 30 sierpnia 2023 r. rozporządzenie nr 2023-830 z dnia 28 sierpnia 2023 r. ma na celu transpozycję dyrektywy o cyfryzacji. Określa ono tryb postępowania, jaki powinien przeprowadzić organ prowadzący rejestr handlowy w przypadku otrzymania przez rejestratora innego państwa członkowskiego informacji o rejestracji lub wykreśleniu zakładu spółki, której główna siedziba znajduje się we Francji (art. R. 123-71 kodeksu handlowego)⁸⁹.

f) Grecja

99. W dniu 19 lipca 2024 r. opublikowano ustawę nr 5122/2024⁹⁰ transponującą dyrektywę o cyfryzacji do ustawy 4919/2022⁹¹ (która reguluje między innymi korzystanie z narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek). W ten sposób utworzony został w Grecji specjalny Rejestr Zdyskwalifikowanych Dyrektorów (art. 5 ustawy nr 5122/2024), prowadzony przez Generalny Rejestr Handlowy (Γενικό Εμπορικό Μητρώο). Wymienia się w nim osoby/dyrektorów, którzy zostali wykluczeni z zarządzania sprawami korporacyjnymi spółek handlowych prawa greckiego oraz oddziałów spółek zagranicznych.
100. Osoby, które zostały prawomocnie skazane za określone przestępstwa (związane z postępowaniem upadłościowym⁹², nadużyciami rynkowymi, naruszeniem prawa spółek, przemytem, praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu oraz innymi szczegółowo wymienionymi przestępstwami w art. 3 ust. 1 lit. a) ustawy nr 5122/2024) w Grecji lub innym państwie członkowskim UE, nie mogą zostać powołane na dyrektorów, likwidatorów i/lub przedstawicieli prawnych spółki, a jeśli zostaną powołane, to z mocy prawa takie powołanie jest nieważne. Należy podkreślić, że uznanie zakazu

⁸⁹ Lexbase: L5896MI9.

⁹⁰ Dz.U. A 108 z 2024 r., <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/1026469/nomos-5122-2024> [dostęp: 8.08.2024].

⁹¹ Dz.U. A 71 z 2022 r., <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/784244/nomos-4919-2022> [dostęp: 8.08.2024].

⁹² Zob. art. 197-202 ustawy nr 4738/2020.

orzeczonego w innym państwie członkowskim musi być oparte o analogiczne podstawy jak te wskazane w prawie greckim (art. 3 ust. 1 lit. b) ustawy nr 5122/2024).

101. Czas trwania wykluczenia jest proporcjonalny do wagi naruszenia i wynosi od pięciu do piętnastu lat. Na zdyskwalifikowanych dyrektorów nakładane są dodatkowo grzywny pieniężne w wysokości od 20 000 do 500 000 euro, a na spółkę, która ich powołała, grzywny w wysokości od 50 000 do 1 000 000 euro (nowy art. 56g ustawy nr 4919/2022).
102. Zgodnie z nowym art. 56e ustawy nr 4919/2022 wymiana danych z rejestrami państw członkowskich (art. 13i ust. 3 i 4 dyrektywy prawa spółek) z pozostałymi państwami członkowskimi Unii Europejskiej odbywa się za pośrednictwem platformy „e-sprawiedliwość” w zakresie danych dotyczących wykluczonych dyrektorów, czasu trwania wykluczenia, a także przyczyn wykluczenia. Generalny Rejestr Handlowy odpowiada drogą elektroniczną na wnioski pozostałych państw członkowskich o wszelkie informacje o dyrektorach zdyskwalifikowanych (art. 56e ustawy nr 4919/2022).

g) Hiszpania

103. W hiszpańskim kodeksie spółek handlowych⁹³ w art. 213 przewidziano wyliczenie osób, które nie mogą sprawować funkcji kierowniczych w spółce. Zgodnie z tym przepisem dyrektorami nie mogą być:
 - osoby zdyskwalifikowane zgodnie z przepisami prawa upadłościowego do czasu upływu okresu dyskwalifikacji ustalonego w orzeczeniu o ogłoszeniu upadłości;
 - osoby skazane za przestępstwa przeciwko wolności, mieniu, porządkowi społeczno-gospodarczemu, bezpieczeństwu zbiorowemu, wymiarowi sprawiedliwości.
104. Ponadto zgodnie z ust. 3 przy stosowaniu art. 213 ust. 1 hiszpańskiego kodeksu spółek można wziąć po uwagę każdą dyskwalifikację lub wszelkie informacje pozyskane w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Reguła ta została wprowadzona ustawą nr 11/2023⁹⁴ transponującą dyrektywę o cyfryzacji.
105. Odnosząc się w skrótowy sposób do kwestii dyskwalifikacji na gruncie hiszpańskiego prawa upadłościowego, wskazać trzeba, że zgodnie z art. 455 ust. 2 Królewskiego

⁹³ Królewski dekret ustawodawczy nr 1/2010 z dnia 2 lipca zatwierdzający zmieniony tekst ustawy o spółkach kapitałowych, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-10544> [dostęp: 8.08.2024].

⁹⁴ Artykuł zmodyfikowany ustawą 11/2023 z dnia 8 maja w sprawie transpozycji dyrektyw Unii Europejskiej dotyczących dostępności niektórych produktów i usług, migracji osób wysoko wykwalifikowanych, opodatkowania i cyfryzacji czynności notarialnych i rejestrowych; oraz zmieniającą ustawę 12/2011 z dnia 27 maja 2011 r. o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową lub szkodę spowodowaną przez materiały promieniotwórcze (BOE z 09-05-2023).

Dekretu Legislacyjnego nr 1/2020⁹⁵ pozbawienie osób fizycznych uprawnień do zarządzania majątkiem innych osób oraz do reprezentowania jakiejkolwiek osoby następuje na okres od dwóch do piętnastu lat. Podstawą takiej decyzji jest w pierwszej kolejności uznanie, że dyrektor spółki doprowadził w sposób zawiniony do niewypłacalności spółki. Długość okresu wykluczenia ustala się, biorąc pod uwagę skalę zawinienia i rozmiar szkody wyrządzonej w majątku spółki upadłej, a także istnienie innych orzeczeń uznających upadłość za zawinioną, w których ta sama osoba zostałaby już zdyskwalifikowana.

106. Orzeczenie o dyskwalifikacji (*sentencia de calificación*) przesyłane jest m.in. do Rejestru Majątkowego i Rejestru Handlowego.

h) Holandia

107. Orzekanie o zakazie pełnienia funkcji członka zarządu spółki w prawie holenderskim występuje przede wszystkim na gruncie prawa karnego i prawa upadłościowego. W tym drugim przypadku tymczasowy zakaz prowadzenia podmiotu prawnego orzeka się wobec dyrektorów, którzy dopuszczają się oszustw związanych z upadłością lub w razie stwierdzenia nieprawidłowego zarządzania przedsiębiorstwem w okresie poprzedzającym bankructwo – art. 106a do 106e ustawy prawo upadłościowe (*Faillissementswet*)⁹⁶.
108. Ustawa z dnia 28 czerwca 2023 r.⁹⁷ dokonuje implementacji dyrektywy o cyfryzacji. W księdze 2 holenderskiego kodeksu cywilnego wprowadzono art. 175a. Przepis ten reguluje kwestie uwzględniania przez organy holenderskie dyskwalifikacji orzeczonej w innym państwie członkowskim. Zgodnie z powołanym przepisem za dyskwalifikację mającą znaczenie z perspektywy prawa holenderskiego uważa się sytuację, w której nie później niż w momencie założenia spółki nałożono na osobę chcącą być dyrektorem zarządzającym lub członkiem rady nadzorczej zakaz pełnienia funkcji dyrektora na tej podstawie, że w ciągu trzech lat poprzedzających ogłoszenie upadłości osoby prawnej:
- sąd nieodwołalnym orzeczeniem orzekł, że dyrektor ponosi odpowiedzialność za swoje działania lub zaniechania wobec upadłej osoby prawnej;
 - dyrektor umyślnie dokonał, zezwolił lub umożliwił czynności prawne w imieniu upadłej osoby prawnej, w wyniku których wierzyciele znaleźli się w znacznie niekorzystnej sytuacji i które zostały unieważnione przez sąd prawomocnym wyrokiem;

⁹⁵ BOE-A-2020-4859.

⁹⁶ <https://wetboekplus.nl/faillissementswet-artikel-106a-voorwaarden-bestuursverbod> [dostęp: 8.08.2024].

⁹⁷ Wet van 28 juni 2023 tot wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Wet op het notarisambt.

- dyrektor, pomimo wezwania syndyka, w sposób rażący nie dopełnił swoich obowiązków informacyjnych lub współpracy wobec syndyka;
 - dyrektor, samodzielnie lub jako osoba fizyczna wykonująca zawód lub działalność gospodarczą, był wcześniej co najmniej dwukrotnie zamieszany w upadłość osoby prawnej i ponosi za to osobistą winę;
 - na upadłą osobę prawną lub na jej dyrektora została nałożona kara za naruszenie niektórych przepisów prawa podatkowego.
109. Jak to już zostało wspomniane, w prawie holenderskim dyskwalifikacja członków zarządu jest też sankcją za dwa rodzaje czynów przestępczych: zaniechanie poinformowania likwidatora, odmowę poinformowania likwidatora lub świadome wprowadzenie go w błąd – art. 194, 340–344 holenderskiego kodeksu karnego (*Wetboek van Strafrecht*). Ostatnie z wymienionych przepisów obejmują szereg naruszeń, których wspólnym mianownikiem jest to, że dochodzi do upadłości – a wierzyciele ponoszą szkodę – nie z powodu trudności gospodarczych lub niefortunnego stanu rzeczy, ale z powodu umyślnego lub wprowadzającego w błąd działania lub zaniechania. Do takich naruszeń zalicza się nieprowadzenie ksiąg rachunkowych i nadmierne wydatki przed bankructwem. Obejmują one również sprzedaż aktywów poniżej ich wartości oraz faworyzowanie wierzyciela kosztem innych wierzycieli przed ogłoszeniem upadłości lub w jej trakcie.
110. Na dyrektora lub członka rady nadzorczej spółki nie może zostać powołana osoba, która oświadczyła, że otrzymała zakaz pełnienia funkcji dyrektora w innym państwie członkowskim z jednej lub kilku przyczyn, o których mowa powyżej, na czas obowiązywania zakazu pełnienia funkcji dyrektora w tym innym państwie członkowskim.

i) Irlandia

111. Prawo irlandzkie przewiduje dwa podstawowe rodzaje czasowego pozbawienia danej osoby możliwości sprawowania funkcji kierowniczej w spółce. Są to nakazy ograniczenia prowadzenia działalności (*restriction*) lub zakazy prowadzenia działalności (*disqualification*) wydawane odpowiednio na podstawie art. 819 i art. 842 ustawy prawo spółek (*Companies Act*) z 2014 r.⁹⁸
112. Zakaz prowadzenia działalności wydany przez sąd oznacza, że dana osoba zostaje pozbawiona prawa do pełnienia funkcji dyrektora lub innego członka kadry kierowniczej lub do bycia w jakikolwiek sposób, bezpośrednio lub pośrednio, zaangażowanym w promocję, tworzenie lub zarządzanie spółką, w przypadku gdy stwierdzono, że:

⁹⁸ <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2014/act/38/section/150/enacted/en/html> [dostęp: 8.08.2024].

- członek zarządu dopuścił się oszustwa w stosunku do spółki, jej wspólników lub wierzycieli;
 - dyrektor działał lekkomyślnie lub w sposób oszukańczy w ramach prowadzenia spraw spółki;
 - zachowanie członka zarządu sprawia, że nie jest on zdolny do udziału w zarządzaniu spółką (np. uporczywe uchylanie się od obowiązku przedstawienia dokumentacji lub nieprowadzenie właściwych ksiąg rachunkowych);
 - lub dyrektor jest zdyskwalifikowany zgodnie z prawem innego państwa i właściwe byłoby wydanie orzeczenia o zakazie prowadzenia działalności wobec tej osoby, gdyby jej zachowanie lub okoliczności, które doprowadziły do dyskwalifikacji, miały miejsce lub powstały w Irlandii.
113. W przeciwieństwie do nakazów ograniczenia nakazy dyskwalifikacji nie są obligatoryjne, nawet jeśli jedna z podstaw jest uzasadniona. W przypadku ograniczenia na dyrektorze spoczywa ciężar przekonania sądu, że nie powinien on podlegać nakazowi ograniczenia. W przypadku dyskwalifikacji ciężar wykluczenia zostaje odwrócony i wnioskodawca musi się z niego wywiązać, aby sąd mógł wydać orzeczenie o dyskwalifikacji.
114. Zgodnie z przepisami irlandzkimi, jeżeli dana osoba została zdyskwalifikowana w obcym państwie, a jest dyrektorem w Irlandii, należy zgłosić to w irlandzkim rejestrze spółek⁹⁹.
115. Oprócz dyskwalifikacji irlandzkie prawo spółek przewiduje również system ograniczeń, tj. możliwość wystąpienia do sądu o wydanie orzeczenia zakazującego dyrektorom niewypłacalnych spółek pełnienia funkcji dyrektora innej spółki przez okres pięciu lat, chyba że sąd uzna, że dyrektor „działał uczciwie i odpowiedzialnie w związku z prowadzeniem spraw spółki” (ciężar dowodu spoczywał na dyrektorze) lub spółka spełniała podwyższone wymogi kapitałowe.
116. Nakaz ograniczenia jest wnoszony przeciwko każdej osobie, która była dyrektorem spółki w czasie, gdy stała się ona niewypłacalna, ale ten ostatni fakt nie musi oznaczać, że zostanie nałożony nakaz ograniczenia.

j) Luksemburg

117. W Luksemburgu dyrektor może zostać zdyskwalifikowany (*interdiction de gérer*), jeżeli przyczynił się do niewypłacalności spółki w sposób istotny i zostało wobec niego wydane postanowienie przez właściwy sąd w Luksemburgu zajmujący się sprawami

⁹⁹ Companies Act 2014, s. 149(8), 150.

handlowymi¹⁰⁰. Samo ogłoszenie upadłości spółki może mieć miejsce w Luksemburgu lub w innym państwie. Dyskwalifikacja może dotyczyć wykonywania bezpośrednio lub przez pośrednika działalności gospodarczej, a także pełnienia funkcji administratora, menedżera, biegłego rewidenta lub jakiejkolwiek funkcji uprawniającej do zawarcia umowy w imieniu spółki. Dyskwalifikacja trwa nie krócej niż rok i nie dłużej niż dwadzieścia lat¹⁰¹.

118. W Luksemburgu obowiązują przepisy ustawy z 19 grudnia 2002 r. o rejestrze handlowym i przedsiębiorstwach oraz rachunkowości i rocznych sprawozdaniach finansowych spółek (dalej jako: **ustawa o RCS**)¹⁰². Zgodnie z jej art. 13 ust. 10 orzeczenia sądów nakładające zakaz na podstawie art. 444-1 kodeksu handlowego podlegają rejestracji w Rejestrze Handlowym i Spółek (registre de commerce et des sociétés). Mowa tu o zakazie wykonywania działalności gospodarczej lub pełnienia funkcji zarządzającej, nadzorczej, kontrolnej lub jakiejkolwiek funkcji dającej możliwość podejmowania decyzji w imieniu spółki.
119. W dniu 24 listopada 2023 r. przedstawiony został projekt ustawy nr 8342 o wykorzystaniu narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek¹⁰³, mający na celu zmianę art. 14 i 21 ustawy o RCS. Celem projektu jest wdrożenie do prawa luksemburskiego art. 13i dyrektywy o cyfryzacji. Zasadniczo założeniem ustawy jest ułatwienie wymiany informacji pomiędzy luksemburskimi rejestrami przedsiębiorstw (LBR), działającymi w charakterze podmiotu zarządzającego rejestrem handlu i spółek, a pozostałymi państwami członkowskimi w odniesieniu do osób, którym wydano zakaz zarządzania spółkami w Luksemburgu lub w innym państwie członkowskim.
120. Zmiana art. 14 ustawy o RCS przewiduje wymaganie dodatkowych informacji przy dokonywaniu wpisu orzeczenia o zakazie wykonywania funkcji kierowniczych przez daną osobę, takich jak data rozpoczęcia i zakończenia zakazu, a także tożsamość i dokładny adres prywatny lub służbowy osoby objętej zakazem, w celu umożliwienia LBR skuteczniejszej reakcji na wnioski o informacje złożony przez inne państwo członkowskie.
121. Zmiana art. 21 ustawy o RCS polega na nakazaniu LBR odrzucania każdego wniosku o rejestrację w RCS osoby objętej zakazem zarządzania wydanym na podstawie art. 444-1 kodeksu handlowego. W tym samym kontekście LBR automatycznie wykreśli wpis osoby z kartoteki spółki objętej takim zakazem zarządzania. LBR może, pod pewnymi warunkami, odrzucić wniosek o wpis danej osoby jako dyrektora, menedżera,

¹⁰⁰ Zob. art. 444-1 Code de commerce, <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/code/commerce/20160101> [dostęp: 8.08.2024].

¹⁰¹ Zob. art. 444-1 (3) Code de commerce.

¹⁰² <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2002/12/19/n1/jo> [dostęp: 8.08.2024].

¹⁰³ Przebieg procesu legislacyjnego dostępny na stronie: <https://legilux.public.lu/eli/dl/pl/2023/445> [dostęp: 8.08.2024].

biegłego rewidenta organu nadzoru, biegłego rewidenta lub zatwierdzonego biegłego rewidenta w luksemburskiej spółce, jeżeli dana osoba podlega zakazowi zarządzania obowiązującemu w innym państwie członkowskim. Aby tak się stało, muszą zostać spełnione następujące warunki:

- LBR zostaje poinformowany o zakazie zarządzania;
- spółka jest spółką akcyjną, spółką komandytowo-akcyjną lub spółką z ograniczoną odpowiedzialnością podlegającą prawu luksemburskiemu;
- zakaz ten jest porównywalny z zakazem nałożonym na podstawie art. 444-1 kodeksu handlowego.

122. W przypadku spełnienia warunku ekwiwalentności orzeczenia o zakazie LBR będzie mógł również, zgodnie z projektem ustawy, automatycznie usunąć z rejestru dyrektora podlegającego zakazowi wydanemu w innym państwie członkowskim.

k) Malta

123. W ślad za zapisami dyrektywy o cyfryzacji Malta dokonała zmiany w prawie spółek¹⁰⁴ poprzez ustawę nr LX z 2021 r.¹⁰⁵ Ustawa nowelizująca obejmuje wymóg, aby nowo powołany dyrektor wyraził pisemną zgodę na powołanie oraz złożył oświadczenie, czy jest świadomy jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby prowadzić do dyskwalifikacji z powołania lub z pełnienia funkcji dyrektora spółki na mocy przepisów ustawy lub w innym państwie członkowskim (art. 139(5) maltańskiego prawa spółek).

124. W przypadku dyskwalifikacji dyrektora Malta Business Registry¹⁰⁶ informuje o tym spółkę¹⁰⁷. Spółka powinna następnie odwołać takiego dyrektora i złożyć niezbędny wniosek w ciągu 14 dni od takiego odwołania. Jeżeli spółka nie będzie postępować zgodnie z tym przepisem, Rejestr może zwrócić się do właściwego sądu z wnioskiem o usunięcie takiego członka zarządu (art. 139(8-9) maltańskiego prawa spółek).

125. Nowa ustawa zmienia także przepisy dotyczące dyskwalifikacji dyrektorów (art. 142 maltańskiego prawa spółek). Nowelizacja wprowadza nową dyskwalifikację w przypadkach, gdy dyrektor działałby na rzecz spółki bez niezbędnego zezwolenia wydanego przez Maltański Urząd ds. Usług Finansowych. Druga zmiana dotyczy kwestii, jakie musi wziąć pod uwagę Sekretariat, gdy dana osoba ubiega się o stanowisko dyrektora. Oprócz dyskwalifikacji na mocy ustawy Sekretariat może wziąć pod uwagę wszelkie dyskwalifikacje, które uniemożliwiają danej osobie powołanie na stanowisko dyrektora

¹⁰⁴ <https://legislation.mt/eli/cap/386/eng/pdf> [dostęp: 8.08.2024].

¹⁰⁵ Zob. przebieg prac legislacyjnych: <https://parlament.mt/13th-leg/acts/act-lx-of-2021/> [dostęp: 8.08.2024].

¹⁰⁶ <https://registry.mbr.mt/ROC/> [dostęp: 8.08.2024].

¹⁰⁷ W tym zakresie art. 140 ust. 7 prawa spółek wprowadza nowy obowiązek nałożony na Rejestr.

w innym państwie członkowskim lub sprawowanie przez nią stanowiska dyrektora. W tej sytuacji rejestr może odmówić mianowania osoby na stanowisko dyrektora spółki (art. 142(6) maltańskiego prawa spółek).

l) Niemcy

126. W Niemczech, ogólnie rzecz biorąc, istnieje bardzo niewiele ograniczeń dotyczących tego, kto może zostać dyrektorem zarządzającym. Na stanowiska dyrektorów zarządzających mogą być powołane wyłącznie osoby fizyczne. Dyrektorzy zarządzający nie muszą być obywatelami Niemiec i nie muszą być rezydentami Niemiec. Przyczyny dyskwalifikacji są uregulowane w ustawach dotyczących różnych form spółek (GmbHG, AktG itp.), które jako warunek dyskwalifikacji wymagają jakiejś formy przestępczego zachowania dyrektora. Należą do nich zawinione doprowadzenie do upadłości, naruszenie obowiązków księgowych, bezprawne przyznanie świadczeń wierzycielom lub bezprawne udzielenie dłużnikom zwolnień ze świadczeń¹⁰⁸.
127. Na podstawie projektu z 10 lutego 2021 r. niemiecki Bundestag uchwalił ustawę wdrażającą dyrektywę cyfrową¹⁰⁹. Ustawa (DiRUG) weszła w życie 1 sierpnia 2022 r. DiRUG zawiera kilka nowych przepisów ułatwiających transgraniczną wymianę informacji o zdyskwalifikowanych dyrektorach. W tym celu Rejestrowi Spółek (Handelsregister) powierzono obowiązek odpowiadania na zapytania instytucji zagranicznych i przekazywanie wniosków o informacje z sądów niemieckich¹¹⁰. Nie wprowadzono natomiast żadnego centralnego rejestru dyrektorów zdyskwalifikowanych. Ponadto zakazy nałożone za granicą będą skutkować dyskwalifikacją niemieckich dyrektorów zarządzających i członków zarządu¹¹¹.

m) Włochy

128. Nowelizacja włoskiego kodeksu cywilnego (codice civile) w zakresie implementacji dyrektywy o cyfryzacji została dokonana dekretem ustawodawczym z 8 listopada

¹⁰⁸ Zob. H. Hirte, T. Lanzius, S. Mock, *Directors' disqualification and creditor protection*, [w:] *Legal Capital in Europe*, ed. M. Lutter, Berlin 2006, s. 257.

¹⁰⁹ Ustawa o wdrożeniu dyrektywy w sprawie cyfryzacji, DiRUG z dnia 5 lipca 2021 r., Niemiecki Federalny Dziennik Ustaw I 2021, s. 3338.

¹¹⁰ Zob. § 9c HGB-E, *Handelsgesetzbuch*, <https://www.gesetze-im-internet.de/hgb/BJNR002190897.html> [dostęp: 8.08.2024].

¹¹¹ Zob. § 6 ust. 2 zd. 3 GmbHG-E, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*, <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html> [dostęp: 8.08.2024]; oraz § 76 ust. 3 zd. 3 AktG-E, *Aktiengesetz*, <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html> [dostęp: 8.08.2024].

- 2021 r. nr 183/2021¹¹². Wprowadziła ona zmiany w art. 2382 (przyczyny dyskwalifikacji) i 2383 (powoływanie i odwoływanie dyrektorów) włoskiego kodeksu cywilnego.
129. Począwszy od 14 grudnia 2021 r., dyrektorzy muszą poinformować, w drodze specjalnego oświadczenia składanego przed powołaniem, że nie istnieją przyczyny dyskwalifikacji przewidziane w art. 2382 kodeksu cywilnego oraz dyskwalifikacje nałożone przeciwko nim przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej.
130. Przepis art. 2382 kodeksu cywilnego stanowi, że osoba objęta zakazem, ubezwłasnowolniona, upadła (obecnie podlegająca likwidacji sądowej zgodnie z nowym brzmieniem włoskiego kodeksu postępowania upadłościowego) lub skazana na karę pozbawienia wolności choćby czasową, pozbawiona prawa pełnienia funkcji publicznych¹¹³ nie może pełnić funkcji zarządczych *ex lege*. Zasada ta ma zastosowanie także do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, gdyż art. 6 ust. 1 lit. a) dekretu z mocą ustawy z 8 listopada 2021 r. n. 183 dodał na końcu pierwszego akapitu art. 2475 kodeksu cywilnego, w ramach przepisów obowiązujących włoską spółkę z o.o., sformułowanie: „ma zastosowanie art. 2382 włoskiego kodeksu cywilnego”. Podobnie w przypadku komplementariuszy spółek komandytowych zgodnie z art. 2455 włoskiego kodeksu cywilnego.
131. Przepis art. 7 dekretu ustawodawczego nr 183/2021 przewiduje z kolei wymianę informacji na temat dyrektorów dotkniętych przyczynami wykluczenia, stwierdzając, że rejestr spółek zapewnia bezzwłocznie za pośrednictwem BRIS informacje wymagane przez inne państwo członkowskie na temat nieistnienia przyczyn dyskwalifikacji, o których mowa w art. 2382 kodeksu cywilnego. Omawiany przepis wszedł w życie od 1 sierpnia 2023 r. (art. 12 dekretu z mocą ustawy nr 183/2021).

n) Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

132. W Wielkiej Brytanii, jako byłym państwie członkowskim Unii Europejskiej¹¹⁴, ograniczenia dotyczące pełnienia funkcji dyrektora wynikają z ustawy o dyskwalifikacji dyrektorów spółek z 1986 r. (zwanej dalej CDDA)¹¹⁵.

¹¹² <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/11/29/21G00188/SG>.

¹¹³ Zob. art. 29 włoskiego kodeksu karnego z 19 października 1930 r., n. 1398: Kara dożywotniego pozbawienia wolności i kara pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż pięć lat pociąga za sobą dożywotni zakaz pełnienia funkcji publicznych, a kara pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż trzy lata pociąga za sobą zakaz pełnienia funkcji publicznych na okres pięciu lat. Stwierdzenie notoryczności lub zorganizowanego charakteru przestępstwa lub skłonności do popełniania przestępstw pociąga za sobą dożywotni zakaz pełnienia funkcji publicznych.

¹¹⁴ Wielka Brytania opuściła UE 31 stycznia 2020 r.

¹¹⁵ Zob. Company Directors Disqualification Act 1986, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/46/contents> [dostęp: 8.08.2024].

133. W 1986 r. Wielka Brytania przyjęła ustawę o dyskwalifikacji dyrektorów spółek (CDDA). Jest to instrument o szerokim zakresie zastosowania, pozwalający na dyskwalifikację w różnych sytuacjach. Oprócz możliwości dyskwalifikacji osób, które są przedmiotem postępowania upadłościowego (ocena obejmuje sposób, w jaki dyrektor prowadził działalność w okresie poprzedzającym upadłość spółki)¹¹⁶, istnieje także możliwość dyskwalifikacji dyrektorów spółek w innych sytuacjach, np. za uporczywe łamanie przepisów prawa spółek oraz naruszenie prawa konkurencji.
134. Nakazy dyskwalifikacji mogą zostać nałożone zarówno na spółki, jak i osoby fizyczne, zatem spółki pełniące funkcję „dyrektorów korporacyjnych” innych spółek mogą podlegać zakazowi w taki sam sposób jak osoby fizyczne.
135. W Wielkiej Brytanii dyrektorzy spółek zagranicznych (spółek zarejestrowanych lub mających rzeczywistą siedzibę poza Wielką Brytanią), które są w trakcie likwidacji lub mogą zostać postawione w stan upadłości w Wielkiej Brytanii, mogą zostać zdyskwalifikowani¹¹⁷. W Wielkiej Brytanii istnieje również możliwość dyskwalifikacji osoby, która podlega zagranicznym ograniczeniom¹¹⁸.
136. W omawianym kraju istnieje jawny i powszechny rejestr osób zdyskwalifikowanych, dostępny poprzez Internet¹¹⁹.

C. Podsumowanie części komparatystycznej

137. W wielu państwach członkowskich obowiązuje określona forma dyskwalifikacji dyrektorów. Obowiązujące podstawy i procedury dyskwalifikacji są jednak zróżnicowane. Poniżej przedstawione zostaną najważniejsze cechy wspólne i rozbieżności w tym zakresie.
138. Jeżeli chodzi o zlokalizowanie **źródła dyskwalifikacji w systemie prawnym**, istotną część państw członkowskich przewiduje dyskwalifikację jako uzupełnienie środków karnych w rozumieniu prawa karnego, co oznacza, że dyrektorzy skazani za określone przestępstwa są jednocześnie pozbawieni prawa do pełnienia funkcji dyrektorów w spółkach i/lub pełnienia innych stanowisk. Potencjalny problem związany z posiadaniem systemu opartego o postępowanie karne i od niego zależne polega na tym, że uzyskanie dyskwalifikacji może być trudne z powodu ciężaru dowodu, któremu sprośnienie wymaga w pierwszej kolejności uzyskania wyroku skazującego w sprawie karnej.

¹¹⁶ Zob. § 11 Company Directors Disqualification Act 1986.

¹¹⁷ Re Eurostem Maritime Ltd [1987] BCC 190; Re Seagull Manufacturing Co. Ltd (No. 2) [1994] 1 WLR 453; Official Receiver v. Stojevic [2007] EWHC 1186 (Ch).

¹¹⁸ Zob. Companies Act 2006, s. 1184.

¹¹⁹ <http://wck2.companieshouse.gov.uk/dirsec> [dostęp: 8.08.2024].

139. Wspólną cechą zbadanych państw członkowskich jest również to, że zasady dotyczące dyskwalifikacji skupiają się głównie na dyrektorach, których nieodpowiedzialne postępowanie biznesowe było przyczyną lub jedną z przyczyn niewypłacalności spółki. W centrum oceny znajduje się kwestia, czy działalność spółki była kontynuowana do momentu, w którym dyrektor powinien był zdać sobie sprawę, że jej dalsze prowadzenie powodowałaby szkodę dla wierzycieli, a pomimo tego zaniechał czynności niezbędnych do wszczęcia procedury naprawczej lub likwidacyjnej przedsiębiorstwa¹²⁰. Po zmianach również system niemiecki przewiduje, że niezłożenie (lub opóźnienie) wniosku o ogłoszenie upadłości (*Insolvenzverschleppung*) stanowi samodzielną podstawę dla dyskwalifikacji¹²¹.
140. Jeżeli chodzi o **rodzaj spółek** poddany reżimowi dyskwalifikacji dyrektorów, to zwykle dyskwalifikacja dotyczy spółek kapitałowych. Niemniej w Danii ocena obejmuje także zachowanie dyrektorów spółek osobowych¹²².
141. W kwestii adresatów reguł dyskwalifikacji (**zakres podmiotowy**), to mogą one dotyczyć każdej osoby, która pełniła funkcję dyrektora/menedżera i okazała się do tego niezdolna. Bardzo często formalnie sprawowane stanowisko lub faktyczna rola danej osoby wobec spółki nie są istotne¹²³. Zatem osoba, która *de facto* pełni funkcję dyrektora bez mandatu, również może zostać zdyskwalifikowana. Dyskusyjne pozostaje, czy osoba będąca członkiem rady nadzorczej lub dyrektorem niewykonawczym ma wystarczający stopień zaangażowania w zarządzanie, aby podlegać dyskwalifikacji. Wydaje się, że w niektórych jurysdykcjach takie osoby mogą zostać zdyskwalifikowane, choć w praktyce może się to nie zdarzać często.
142. Kolejne zagadnienie obejmuje **zakres przedmiotowy** zakazu pełnienia funkcji kierowniczych. Wspólną cechą wszystkich zbadanych przepisów dotyczących dyskwalifikacji jest to, że zabraniają one powołania osoby zdyskwalifikowanej jako piastuna organu zarządzającego spółką kapitałową. W Danii osobie zdyskwalifikowanej nie wolno także pełnić stanowiska wspólnika zarządzającego majątkiem spółki osobowej. Ponadto w Danii osoba zdyskwalifikowana nie może pełnić funkcji dyrektora spółki jednoosobowej, jeżeli wspólnikiem tej spółki jest bliski krewny osoby zdyskwalifikowanej¹²⁴.
143. **Czas trwania zakazu** jest bardzo zróżnicowany pomiędzy państwami członkowskimi. Większość państw członkowskich przewiduje pewien zakres czasowy potencjalnego

¹²⁰ Zob. P. Davies, S. Worthington, *Gower and Davies' Principle of Modern Company Law*, Mytholmroyd 2012, s. 256–263.

¹²¹ Zob. U. Gundlach, U. Müller, *Die Verurteilung wegen Insolvenzverschleppung als Hindernis der Geschäftsführerbestellung*, „Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung” 2011, s. 481.

¹²² Zob. § 142 par. 5 duńskiej ustawy o niewypłacalności (konkursloven).

¹²³ Zob. CDDA, s. 22(4), „dyrektor” oznacza każdą osobę zajmującą stanowisko dyrektora, niezależnie od nazwy. Wydaje się, że w prawie niemieckim zdyskwalifikowane mogą zostać tylko osoby, które zajmują stanowisko zarejestrowanego członka zarządu.

¹²⁴ Lag om näringsförbud, § 7.

zakazu, a długość tego okresu pozostawia w gestii sądu. W niektórych państwach członkowskich, takich jak Hiszpania i Wielka Brytania, obowiązują przepisy wskazujące na możliwość orzeczenia zakazu od dwóch do piętnastu lat, podczas gdy inne państwa mają węższy zakres. Najdłuższy możliwy przewidziany okres wynosi dwadzieścia lat w Luksemburgu, chociaż niektóre państwa przewidują też możliwość orzeczenia dożywotniego zakazu, np. Włochy¹²⁵.

144. W odniesieniu do prawa **inicjowania postępowania** o dyskwalifikację w Niemczech główna inicjatywa leży po stronie organów publicznych, natomiast w Danii główną inicjatywę mają syndycy/likwidatorzy zajmujący się upadłością. W Wielkiej Brytanii akcjonariusze i wierzyciele mogą wszczynać postępowania o orzeczenie dyskwalifikacji¹²⁶.
145. Sam **tryb procedowania** z wnioskiem o dyskwalifikację przykładowo w Danii i Niemczech odbywa się na drodze postępowania sądowego, podczas gdy w Wielkiej Brytanii można to zrobić na drodze dobrowolnego porozumienia¹²⁷.
146. Warto odnotować istotną zmianę wprowadzoną na skutek implementowania dyrektywy o cyfryzacji w wielu państwach członkowskich. Chodzi tutaj o możliwość uwzględnienia przez krajowe organy zagranicznego orzeczenia o dyskwalifikacji. Przykładowo, jeszcze przed dyrektywą o cyfryzacji, w Irlandii osoba mogła zostać zdyskwalifikowana z pełnienia funkcji dyrektora, jeżeli została zdyskwalifikowana w jurysdykcji zagranicznej. Warunkiem uznania obcego orzeczenia jest w takiej sytuacji przekonanie, że zachowanie osoby, które doprowadziło do dyskwalifikacji tej osoby za granicą, zostałoby uznane za wystarczające do jej dyskwalifikacji w Irlandii. W ten sposób dyskwalifikacja następuje na podstawie tego, co dana osoba zrobiła w innym państwie członkowskim. Obecnie w wielu innych państwach warunkiem uwzględnienia zakazu pełnienia funkcji kierowniczych jest ustalenie równoważności podstaw dyskwalifikacji. Organ krajowy powinien zatem zbadać, czy okoliczności, które dały podstawę do decyzji w innym kraju, pozwoliłyby również w ich jurysdykcji na wydanie podobnej decyzji. Wadą takiego rozwiązania może być trudność w uzyskaniu wystarczających dowodów i informacji o tym, co faktycznie miało miejsce w innej jurysdykcji¹²⁸.
147. Porównanie podstawowych informacji o przepisach obowiązujących w państwach członkowskich w zakresie występowania mechanizmu dyskwalifikacji, rejestru osób zdyskwalifikowanych, podstaw oraz czasu obowiązywania zakazu pełnienia funkcji kierowniczych zawiera tabela zamieszczona poniżej.

¹²⁵ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 335.

¹²⁶ CDDA, s. 16(2).

¹²⁷ CDDA, s. 7.

¹²⁸ Zob. K.E. Sørensen, *Disqualifying...*, s. 335.

Państwo	przepisy o dyskwalifikacji dyrektorów	Publiczny rejestr	Przykładowe powody dyskwalifikacji	Okres dyskwalifikacji
Austria	tak	nie	skazanie za określone przestępstwa gospodarcze; niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości w przepisany terminie ¹²⁹	3 lata od uprawomocnienia wyroku
Belgia	tak	tak	skazanie za określone przestępstwa gospodarcze; naruszenie niektórych regulacji prawa upadłościowego i wynikających z nich obowiązków	od 3 do 10 lat
Chorwacja	tak	tak	skazanie za określone przestępstwa gospodarcze; naruszenie niektórych regulacji prawa upadłościowego i wynikających z nich obowiązków	3 lata od uprawomocnienia wyroku
Dania	tak	tak	doprowadzenie do upadłości spółki – rażąco nieodpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej	3 lata
Francja	tak	tak	orzekana dodatkowo (brak automatyzmu) sankcja za naruszenie określonych przepisów; upadłość osobista orzekana w związku z upadłością zarządzanego podmiotu	dożywotnio lub do 15 lat
Grecja	tak	tak	automatyczna dyskwalifikacja w wyniku skazania za określone przestępstwa gospodarcze	od 5 do 15 lat
Hiszpania	tak	tak	skazanie za określone przestępstwa gospodarcze; naruszenie niektórych regulacji prawa upadłościowego i wynikających z nich obowiązków	od 2 do 15 lat
Holandia	tak	tak	naruszenie niektórych regulacji prawa upadłościowego i wynikających z nich obowiązków, w szczególności nieprawidłowości przy zarządzaniu majątkiem spółki	do 5 lat
Irlandia	tak	tak	naruszenie reguł prawidłowego zarządzania spółką lub reguł upadłościowych	do 5 lat
Luksemburg	tak	tak	istotne naruszenie reguł prawa upadłościowego	od 1 do 20 lat
Malta	tak	tak	skazanie za przestępstwo przeciwko zaufaniu publicznemu, za kradzież lub oszustwo lub za świadome przyjęcie mienia uzyskanego w wyniku kradzieży lub oszustwa; wielokrotne naruszenie przepisów prawa spółek	od 3 do 15 lat
Niemcy	tak	nie	istotne naruszenie reguł prawa upadłościowego	5 lat
Włochy	tak	nie	skazanie na karę pozbawienia wolności nie krótszą niż 3 lata	5 lat lub dożywotnio
Wielka Brytania	tak	tak	naruszenie przepisów prawa upadłościowego; uporczywe łamanie przepisów prawa spółek	od 2 do 15 lat

¹²⁹ Zob. G. McCormack, A. Keay, S. Brown, *Directors'...*, s. 33.

IV. Zasadność i kryteria uznawania orzeczonych zakazów sprawowania funkcji kierowniczych wobec osób, które zamierzają pełnić funkcję kierowniczą w spółce założonej w Polsce

A. Podstawy dyskwalifikacji w Polsce

a) Wprowadzenie

148. W prawie polskim dyskwalifikacja osób sprawujących funkcje kierownicze możliwa jest na gruncie różnych przepisów. Nie występuje tutaj żadna ramowa regulacja, która pozwalałaby skoordynować działania podejmowane przeciwko określonym osobom. W tym zakresie brak jest zatem pełnej spójności przyjętych rozwiązań, a same regulacje charakteryzują się fragmentarycznością. Wydaje się, że nie prowadzi to w praktyce do nadmiernego sankcjonowania niepożądanych zachowań, a wręcz odwrotnie – do rozproszenia odpowiedzialności członków organów zarządzających i nadzorczych spółek kapitałowych.
149. Możliwość orzeczenia zakazu obecna jest przede wszystkim na gruncie art. 373 i n. ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (dalej jako: **u.p.u.**)¹³⁰, które w sposób bezpośredni odwołują się do instytucji dyskwalifikacji dyrektora spółki. Bardziej ogólne rozwiązania, a więc nieskupiające się wyłącznie na osobach zarządzających działalnością gospodarczą, obowiązują w polskim prawie karnym w formie orzekanych środków karnych (art. 39 pkt 2) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny; dalej jako: **k.k.**)¹³¹. Poza tymi przepisami w prawie rynku finansowego występuje szereg sytuacji, w których Komisja Nadzoru Finansowego posiada uprawnienia do pozbawiania danej osoby możliwości sprawowania funkcji w podmiotach z danej branży finansowej (np. ubezpieczeniowej, sekurytyzacyjnej itd.). W tym wypadku granice przedmiotowe zakazu są określane najwężej ze wszystkich wskazanych tu środków.

¹³⁰ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 794.

¹³¹ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 17. Nakazy i zakazy określone w przepisach o środkach karnych mogą mieć również zastosowanie w innych sytuacjach, w których ma miejsce reakcja prawno-karna, np. w ramach środków zabezpieczających art. 93a § 2 k.k. Przepisy te nie będą omawiane z uwagi na to, że celem opracowania nie jest szczegółowe omówienie wszystkich sytuacji orzekania o pozbawieniu możliwości sprawowania funkcji zarządczych.

b) Zakaz prowadzenia działalności w prawie upadłościowym

150. W polskim prawie zakaz pełnienia funkcji członka zarządu lub rady nadzorczej spółki kapitałowej¹³² może zostać wydany przez sąd na podstawie art. 373 u.p.u. Zgodnie z tym przepisem sąd może orzec pozbawienie na okres od jednego do dziesięciu lat prawa pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej. Warunkiem wydania zakazu jest dopuszczenie się ze swej winy określonych czynów, np.:
- pomimo obowiązku ustawowego niezłożenia w terminie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości wniosku o ogłoszenie upadłości spółki;
 - przyczynienia się do niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w ustawowym terminie przez faktycznie zarządzającego przedsiębiorstwem dłużnika;
 - po ogłoszeniu upadłości brak wydania lub niewskazania majątku, ksiąg rachunkowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, w tym danych w postaci elektronicznej, do których wydania lub wskazania dana osoba była obowiązana z mocy ustawy;
 - ukrywania, niszczenia lub obciążania majątku wchodzącego w skład masy upadłości;
 - utrudniania postępowania upadłościowego w inny sposób;
 - zarządzania kolejnym podmiotem, który ogłosił upadłość w ostatnich 5 latach.
151. Kryteria orzekania o zakazie obejmują stopień winy oraz skutki podejmowanych działań, w szczególności obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli.
152. Szczególnym przypadkiem możliwości orzekania o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej jest przypadek spowodowania w sposób celowy lub na skutek rażącego niedbalstwa niewypłacalności przez osobę uprawnioną do reprezentowania przedsiębiorcy będącego osobą prawną oraz osobę faktycznie zarządzającą przedsiębiorstwem dłużnika (art. 374 ust. 2 u.p.u.).
153. O zakazie prowadzenia działalności orzeka sąd upadłościowy lub sąd właściwy w sprawie ogłoszenia upadłości (art. 375 u.p.u.). Postępowanie wszczynane jest wyłącznie na wniosek wierzyciela, tymczasowego nadzorcy sądowego, zarządcy przymusowego, syndyka, prokuratora, a także Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Komisji Nadzoru Finansowego (art. 376 ust. 1 u.p.u.).

¹³² Zakres osób, które mogą być dotknięte zakazem jest szerszy, lecz ze względu na założenia opracowania możliwe jest ograniczenie się w tym miejscu do spółek kapitałowych.

c) Zakaz prowadzenia działalności jako środek karny

154. Środek karny stanowi dodatkową dolegliwość wymierzaną sprawcy przestępstwa lub wykroczenia obok lub niekiedy zamiast kary. Zasadniczo zatem mechanizm ten ma charakter pomocniczy w zakresie wymierzania kary adekwatnej do rodzaju popełnionego czynu zabronionego. Jej warunkiem jest stwierdzenie spełnienia swoim czynem znamion przestępstwa lub wykroczenia.
155. Wśród środków karnych przewidzianych w art. 39 k.k. odnaleźć można: zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej (pkt 2)¹³³. Przez określone stanowisko należy rozumieć funkcje kierownicze, kontrolne lub nadzorcze również w instytucjach prywatnych, takich jak spółki kapitałowe. Pojęcie działalności oznacza wszelkie rodzaje aktywności, których nie da się zakwalifikować jako wykonywanie zawodu czy zajmowanie stanowiska¹³⁴.
156. Powodem orzeczenia przez sąd zakazu zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu jest przede wszystkim stwierdzenie, że sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 41 § 1 k.k.). Sąd może orzec zakaz określonej działalności gospodarczej w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 41 § 2 k.k.).
157. Zakaz z art. 41 § 2 k.k. dotyczy prowadzenia określonej działalności gospodarczej, z którą związany jest przypisany sprawcy czyn. Orzeczenie środka karnego z art. 41 § 2 k.k. wiąże się ze wskazaniem konkretnej działalności. Za niedopuszczalne uznaje się stwierdzenie ogólnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej (tak wyrok SN z 27.04.2017 r., IV KK 113/17, LEX nr 2278316). Należy mieć na uwadze, że środek karny z art. 41 §§ 1 i 2 k.k. ma głównie funkcję ochronną, zabezpieczającą i prewencyjną (tak wyrok SA w Katowicach z 3.03.2016 r., II AKa 15/16, LEX nr 2087695).
158. Warto w tym miejscu dodać, że do kwestii wykonywania orzeczeń wydanych w innych państwach UE odnosi się art. 611ud ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹³⁵. Przepis ten reguluje kwestię właściwości polskiego sądu w odniesieniu do wykonania w Polsce wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej

¹³³ Należy tutaj wspomnieć też o dosyć osobliwej regulacji zawartej w art. 39 pkt 2aa k.k. Mowa w nim o zakazie zajmowania stanowiska w spółkach prawa handlowego, w których Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego posiadają bezpośrednio lub pośrednio przez inne podmioty co najmniej 10% akcji lub udziałów.

¹³⁴ Zob. M. Kulik [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2022, art. 41, teza 11 i cytowana tam literatura.

¹³⁵ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 37.

orzeczenia o karze lub środku związanym z poddaniem sprawcy próbie, stanowiąc transpozycję przepisów art. 2, 4, 5, 13 ust. 1 oraz art. 18 pkt 1 decyzji ramowej Rady 2008/947/WSiSW. Określa jednocześnie katalog obowiązków, które mogą być w Polsce wykonane. Wprowadzie przepis ten wspomina o możliwości wykonania w Polsce obowiązku poddania się określonym zakazom albo ograniczeniom w wykonywaniu zawodu, prowadzeniu działalności zawodowej lub gospodarczej, jednak procedura realizacji w Polsce tego obowiązku wydaje się całkowicie niedostosowana do realiów mobilności spółek w Europie. Procedura wykonania polega bowiem na zwróceniu się państwa członkowskiego wydania określonego obowiązku do polskiego organu – sądu rejonowego miejsca pobytu skazanego – a następnie przeprowadzeniu postępowania i wydaniu stosownego postanowienia o wykonaniu. Zatem nie ma tu żadnego automatyzmu w uznaniu zagranicznego środka karnego. Wykonywanie orzeczeń wydanych w innych państwach UE będzie więc miało w ograniczonym zakresie znaczenie dla ograniczenia w Polsce możliwości sprawowania funkcji kierowniczych przez osoby zdyskwalifikowane w innych państwach członkowskich.

d) Ograniczenie sprawowania funkcji kierowniczych z mocy prawa

159. Poza powyższymi przypadkami orzekania o zakazie sprawowania funkcji kierowniczych polski porządek prawny przewiduje również system automatycznego wykluczenia określonych osób z możliwości sprawowania funkcji piastuna organów zarządczych i nadzorczych w spółkach kapitałowych. Mowa tu przede wszystkim o art. 18 §§ 2–4 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (dalej jako: **k.s.h.**)¹³⁶, stanowiącym, że nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w art. 587–587², art. 590 i art. 591 k.s.h. oraz art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII k.k. Przepis ten wiąże zatem ze skazaniem za określone przestępstwo automatyczny skutek w postaci braku możliwości pełnienia określonych funkcji w spółkach. Skutek ten ustaje *ex lege* z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, chyba że wcześniej nastąpiło zatarcie skazania. Z kolei w § 4 omawianego tu przepisu polski ustawodawca umożliwia w terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku złożenie wniosku do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to jednak przestępstw popełnionych umyślnie.

¹³⁶ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18.

e) Ograniczenia sektorowe w sprawowaniu funkcji zarządczych

160. Nadzór wykonywany przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) wymaga stosowania środków represji administracyjnej, której jednym z przejawów jest zawieszanie lub stałe zakazywanie określonym osobom pełnienia funkcji zarządczych. Charakterystyczne w tym zakresie pozostaje to, że środki represji w postaci decyzji administracyjnych mają charakter punktowy i dotyczą określonych obszarów podlegających nadzorowi KNF.
161. W szczególności KNF pełni funkcję nadzorcy (ang. *gatekeeper*) w zakresie realizacji celów unijnych aktów prawnych, takich jak:
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla sekurytyzacji oraz utworzenia szczególnych ram dla prostych, przejrzystych i standardowych sekurytyzacji, a także zmieniające dyrektywy 2009/65/WE, 2009/138/WE i 2011/61/UE oraz rozporządzenia (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 648/2012¹³⁷;
 - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych¹³⁸;
 - rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE)¹³⁹.
162. W związku z powyższymi regulacjami KNF może w drodze decyzji zakazać osobie odpowiedzialnej za naruszenie pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych w określonej instytucji – w jednostkach specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji; podmiotach będących uczestnikami rynku finansowego; podmiotach będących doradcami finansowymi – przez okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż rok¹⁴⁰.
163. Innym przykładem środka nadzoru KNF jest możliwość wydania decyzji o tymczasowym zakazie osobie fizycznej:
- pełnienia funkcji członka organu CCP lub funkcji kierowniczych w CCP¹⁴¹ w przypadku naruszenia obowiązku sporządzenia, utrzymywania lub aktualizacji

¹³⁷ Dz.Urz. UE L nr 347, poz. 35.

¹³⁸ Dz.Urz. UE L nr 317, poz. 1.

¹³⁹ Dz.Urz. UE L z 2019 r. nr 198, poz. 1.

¹⁴⁰ Zob. art. 3g ust. 1 pkt 4, 3k ust. 1 pkt 4, 3l ust. 1 pkt 8, 3m ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 135.

¹⁴¹ Osoba prawna, która działa pomiędzy kontrahentami kontraktów będących w obrocie na co najmniej jednym rynku finansowym, staje się nabywcą dla każdego sprzedawcy i sprzedawcą dla każdego nabywcy – art. 2 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/23.

planów naprawy, o którym mowa w art. 9 rozporządzenia 2021/23¹⁴², lub obo-
wiązku powiadomienia Komisji o wystąpieniu sytuacji, o której mowa w art. 70
ust. 1 rozporządzenia 2021/23;

- sprawowania funkcji zarządczych w firmach inwestycyjnych w związku z naru-
szeniem przepisów wskazanych w art. 30 ust. 1 pkt a) rozporządzenia 596/2014¹⁴³.

164. Decyzja o zakazie pełnienia funkcji jest natychmiast wykonalna i powoduje wygaśnię-
cie mandatu *ex lege* z uwagi na utratę przez członka zarządu uprawnienia do dalszego
sprawowania swojej funkcji. Polski ustawodawca nie przewidział w tym zakresie
żadnej dodatkowej procedury naprawczej, która pozwalałaby spółce na odpowiednią
reakcję i powołanie nowego członka zarządu.

f) Podsumowanie podstaw orzekania o dyskwalifikacji w Polsce

165. Trzeba przyznać, że pomimo relatywnie wielu w ujęciu ilościowym podstaw do dys-
kwalifikacji członków zarządu polskie regulacje umożliwiają dyskwalifikację osób
sprawujących funkcje kierownicze w spółkach prawa handlowego raczej w wąskim
zakresie. Większość z tych mechanizmów opiera się na regulacjach materialnopraw-
nych i proceduralnych prawa karnego. W zakresie podstaw obecnych w prawie upa-
dłościowym ustawodawca zawęził przesłanki orzekania o dyskwalifikacji poprzez
konieczność wykazania winy w naruszeniu regulacji upadłościowych, a w przypadku
oceny działań na przedpolu upadłości ograniczenie polega na konieczności wykazania
celowego lub rażącego niedbalstwa. Postawienie tego rodzaju wymogu skutecznie
ogranicza możliwość reagowania na nieprawidłowości w zarządzaniu podmiotami
korporacyjnymi.

166. Można również wskazać, że rozproszenie regulacji i umiejscowienie ich wśród wielu
innych przepisów danej gałęzi prawa umniejsza rolę instytucji dyskwalifikacji dyrek-
torów. Przepisy te sprawiają bowiem wrażenie drugorzędnych i wobec daleko idących
sankcji, które przewidują, a także niedookreślonych przesłanek stosowania nie są
chętnie stosowane przez właściwe do tego organy.

¹⁴² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/23 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie ram na
potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do
kontrahentów centralnych oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1095/2010, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014,
(UE) nr 806/2014 i (UE) 2015/2365 oraz dyrektywy 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2007/36/WE, 2014/59/UE i (UE)
2017/1132; Dz.Urz. UE L 22 z 2021 r., s. 1–10.

¹⁴³ Zob. art. 30 ust. 2 pkt e) i f) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia
16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylające
dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/
WE, Dz.Urz. UE L 173 z 2014 r., s. 1–61.

B. Implementacja dyrektywy 2019/1151

a) Zmiany w ustawie o KRS

167. Implementacja dyrektywy o cyfryzacji została dokonana poprzez ustawę z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw¹⁴⁴. W zakresie wymiany informacji o zakazie sprawowania funkcji kierowniczych w ramach systemu integracji rejestrów BRIS przedmiotowy akt prawny zmienia ustawę z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej jako: **ustawa o KRS**)¹⁴⁵.
168. Polski ustawodawca skupił się na określeniu ram prawnych dla realizacji obowiązku udzielania odpowiedzi na zapytanie innego państwa członkowskiego dotyczące informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych (art. 13i ust. 3 dyrektywy prawa spółek), a konkretnie przekazania niezwłocznie informacji, czy dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub została wpisana do któregoś z rejestrów zawierających informacje istotne dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych (art. 13i ust. 4 dyrektywy prawa spółek). W tym zakresie:
- dodano art. 4d ustawy o KRS;
 - zmieniono art. 21 ust. 3 ustawy o KRS;
 - zmieniono art. 21a ust. 1 pkt 2 ustawy o KRS.
169. W pierwszej kolejności, w pewnym stopniu zaskakująco, ustawodawca polski bezpośrednio w ramach przepisów prawa polskiego wyjaśnia przyczyny dodania art. 4d ustawy o KRS i fakt, że przepis ten stanowi implementację art. 13i dyrektywy o cyfryzacji oraz rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2021/1042. Następnie art. 4d ust. 1 ustawy o KRS wskazuje, że to sąd rejestrowy jest właściwy do udzielania odpowiedzi na pytania o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych orzeczonych w Polsce.
170. Zgodnie z dodanym art. 4d ust. 2 ustawy o KRS, z uwagi na brak centralnego rejestru dyrektorów zdyskwalifikowanych w Polsce, polski sąd rejestrowy będzie otrzymywać za pośrednictwem systemu teleinformatycznego informacje o tym, czy wobec danej osoby orzeczono zakaz pełnienia funkcji kierowniczych na podstawie danych zgromadzonych w:
- Krajowym Rejestrze Karnym, w zakresie skazań za przestępstwa, o których mowa w art. 18 § 2 k.s.h., oraz w zakresie orzeczonych środków karnych, o których mowa w art. 39 pkt 2 i 2aa k.k.;
 - rejestrze dłużników niewypłacalnych oraz Krajowym Rejestrze Zadłużonych w zakresie orzeczonych zakazów, o których mowa w art. 373 u.p.u.;

¹⁴⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 1705.

¹⁴⁵ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 979.

- wykazie prowadzonym przez Komisję Nadzoru Finansowego na podstawie art. 4 ust. 7 ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym; celem spełnienia przesłanki niezwłocznego przekazywania informacji o zakazach pełnienia określonych funkcji, zgodnie z art. 131 ust. 4 dyrektywy 2017/1132, art. 8 przewiduje zobowiązanie Komisji Nadzoru Finansowego do niezwłocznego przekazywania Ministrowi Sprawiedliwości wykazu osób objętych zakazem pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego oraz jego aktualizacji.
171. Zgodnie z treścią uzasadnienia¹⁴⁶ do ww. zmian: „wykorzystanie systemu teleinformatycznego w procesie przekazywania informacji o zakazach sprawowania funkcji kierowniczych ma na celu maksymalne odciążenie sądów rejestrowych w zakresie obsługi tej funkcjonalności systemu integracji rejestrów. Badanie przez sąd rejestrowy kwestii istnienia zakazu ma następować bowiem dopiero w przypadku, gdy dane osoby, której dotyczy zapytanie, figurują w którymkolwiek z rejestrów lub wykazie”. W przypadku gdy dane osoby, której dotyczy zapytanie, nie figurują w żadnym z rejestrów lub wykazie, informacja ta będzie przekazywana automatycznie do właściwych rejestrów za pośrednictwem systemu integracji rejestrów (art. 4d ust. 6 ustawy o KRS). Zgodnie z art. 4d ust. 3 ustawy o KRS, gdy dane identyfikacyjne osoby objętej zapytaniem nie są wystarczające do jednoznacznej identyfikacji osoby, sąd rejestrowy przekazuje do właściwych rejestrów za pośrednictwem systemu integracji rejestrów informację o braku wystarczających danych do identyfikacji.
172. Dopiero w momencie figurowania danej osoby we wskazanych powyżej rejestrach krajowych sąd rejestrowy ustala istnienie orzeczonego wobec danej osoby jednego z zakazów przewidzianych w art. 4d ust. 4 i 5 ustawy o KRS. W przypadku potwierdzenia, że dana osoba figuruje w rejestrze w związku z orzeczeniem wobec niej określonego zakazu, rejestr przekazuje do właściwych rejestrów za pośrednictwem systemu integracji rejestrów informację „tak”, czyli dana osoba jest objęta zakazem pełnienia funkcji kierowniczych lub jest wpisana do któregośkolwiek z rejestrów danego państwa zawierającego informacje istotne z punktu widzenia takiego zakazu.
173. W art. 4d ust. 5 *in fine* ustawy o KRS przewidziano wyłącznie wymianę szczegółowych informacji w przedmiocie zakazu sprawowania funkcji kierowniczych, o których mowa w pkt 16.3.4 załącznika do rozporządzenia wykonawczego Komisji 2021/1042. W istocie zatem polskie organy ograniczają się do udzielania odpowiedzi tzw. pierwszego poziomu w zakresie objęcia zakazem pełnienia funkcji kierowniczych w spółce¹⁴⁷.

¹⁴⁶ Zob. druk nr 3191, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw.

¹⁴⁷ Zob. Ł. Goździaszek [w:] *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, red. K. Osajda, komentarz do art. 4d, nb. 7.

Zgodnie z uzasadnieniem do projektu za takim rozwiązaniem przemawiać miały następujące argumenty:

- „zgodnie z art. 4d ust. 4 ustawy o KRS, w przypadku gdy dane osoby, której dotyczy zapytanie, figurują w którymkolwiek z rejestrów/wykazie, o którym mowa w art. 4d ust. 2, w zakresie w nim określonym, sąd rejestrowy ustala istnienie zakazu. Kontrola sądu rejestrowego stwarza gwarancję pewności prawnej tej wymiany;
 - wymiana szczegółowych informacji o zakazie sprawowania funkcji kierowniczych nie ma charakteru obligatoryjnego. Wprowadzenie dodatkowej wymiany wpłynęłoby na konieczność wprowadzenia dodatkowych modyfikacji technicznych, co zwiększyłoby koszty wprowadzenia i utrzymania tej wymiany”.
174. Stwierdzenie o braku obowiązku wymiany informacji może wywoływać pewne wątpliwości. Jak to już zostało wyjaśnione w ramach analizy przepisów prawa unijnego, taka sytuacja wynika z fragmentu art. 13i ust. 4 zd. 2 dyrektywy o cyfryzacji, zgodnie z którym: „państwa członkowskie mogą również wymieniać się dalszymi informacjami, na przykład na temat okresu i podstaw wydania takiego zakazu”. Skorzystanie przez polskiego ustawodawcę z możliwości zrezygnowania z dalszej wymiany informacji, chociaż – jak się wydaje – dopuszczalne, w znacznej mierze umniejsza znaczeniu wymiany informacji o zakazach sprawowania funkcji kierowniczych w UE. Sama informacja o istnieniu zakazu, bez wskazania podstaw i przede wszystkim zakresu zakazu, nie pozwala państwom członkowskim zweryfikować, w jakim obszarze obowiązuje dany zakaz (wszelkie spółki czy tylko podmioty prowadzące określoną działalność) oraz czy zakaz został orzeczony w oparciu o podstawy analogiczne do tych występujących na gruncie prawa krajowego. Dalsze wątpliwości związane z wyborem polskiego ustawodawcy zostaną przedstawione poniżej w ramach wniosków *de lege ferenda*.

b) Zmiany w ustawie z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym

175. Zmiana art. 20a ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym¹⁴⁸ polega na dodaniu ust. 1a i ma na celu stworzenie podstawy prawnej do udostępniania sądowi rejestrowemu informacji niezbędnych do wymiany informacji o zakazach sprawowania funkcji kierowniczych za pośrednictwem systemu integracji rejestrów.
176. Mając na względzie, że sposób przekazywania sądom rejestrowym informacji określonych w art. 4d ust. 2 pkt 1 ustawy o KRS będzie tożsamy ze sposobem przekazywania

¹⁴⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 159 i 497.

informacji sądom rejestrowym na potrzeby krajowego postępowania rejestrowego, wymiana informacji między Krajowym Rejestrem Karnym a sądem rejestrowym będzie opierała się na regulacjach określonych w art. 20a, w zakresie dodanego ust. 1a, z uwzględnieniem zmiany ust. 2 w art. 20a ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym.

177. Rozwiązanie to ma za zadanie spełnienie przesłanki niezwłocznego przekazywania informacji o osobach zdyskwalifikowanych, zgodnie z art. 13i ust. 4 dyrektywy prawa spółek.

c) Zmiany w ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym

178. Jak zostało to przedstawione powyżej, Komisja Nadzoru Finansowego posiada na gruncie ustaw sektorowych uprawnienia do zawieszania lub stałego zakazywania określonym osobom pełnienia funkcji zarządczych. W związku z tym konieczne i zasadne stało się uwzględnienie tego szczególnego rodzaju dyskwalifikacji dyrektorów w ramach implementacji dyrektywy o cyfryzacji. To ostatnie miało zapewnić wprowadzenie zmian w ustawie z 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym. Zmiany te realizują dwa podstawowe cele.
179. Po pierwsze, nowy art. 4 ust. 7 o nadzorze nad rynkiem finansowym stwarza podstawę prawną do przetwarzania danych osobowych przez KNF na potrzeby wymiany informacji o zakazach sprawowania funkcji kierowniczych za pośrednictwem systemu integracji rejestrów. Przepis ten stanowi podstawę do prowadzenia przez KNF wykazu osób i danych o osobach, które zostały objęte zakazem pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych na podstawie decyzji Komisji. Po drugie, art. 13 ustawy z dnia 16 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw nakazuje KNF do 1 września 2023 r. przekazanie Ministrowi Sprawiedliwości, za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, wykazu osób, które na dzień 1 września 2023 r. są objęte zakazem pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych na podstawie decyzji Komisji Nadzoru Finansowego. Następnie zgodnie z art. 17cd ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym KNF jest zobowiązana niezwłocznie przekazywać Ministrowi Sprawiedliwości, za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej, wykaz oraz każdorazowo informację o zmianie w tym wykazie.
180. Z powyższym skorelowany jest art. 21 ust. 3 ustawy o KRS, zgodnie z którym Minister Sprawiedliwości na podstawie wykazu dostarczanego mu przez KNF przekazuje sądowi rejestrowemu, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, po otrzymaniu żądania z tego systemu, informacje o osobach objętych zakazem pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych na podstawie decyzji KNF. W istocie zatem

Minister Sprawiedliwości pełni funkcję pośrednika w wymianie informacji pomiędzy KNF a sądem rejestrowym w związku z konkretnym zapytaniem przedstawionym przez sąd rejestrowy.

181. Nowo utworzony wykaz osób, które zostały objęte zakazem pełnienia funkcji członka zarządu lub funkcji kierowniczych na podstawie decyzji KNF, budzi poważne zastrzeżenia. Należy jeszcze raz podkreślić, że zakazy wydawane przez KNF dotyczą sprawowania funkcji w spółkach specjalizujących się w działalności w pewnym obszarze, np. jednostkach specjalnego przeznaczenia do celów sekurytyzacji. Zakazy te o charakterze sektorowym różnią się istotnie od horyzontalnych ograniczeń będących efektem orzeczeń wydanych chociażby na gruncie art. 373 i n. ustawy prawo upadłościowe. Z perspektywy istotnej dla przedmiotu niniejszego opracowania trzeba zauważyć, że w przypadku informowania o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych, który wynika z wykazu Komisji Nadzoru Finansowego, konieczne staje się określenie zakresu tego zakazu¹⁴⁹. Byłoby to możliwe, jeżeli polski ustawodawca wprowadziłby rozwiązania techniczne pozwalające na udzielanie odpowiedzi tzw. drugiego poziomu w zakresie objęcia zakazem pełnienia funkcji kierowniczych w spółce, o czym była mowa powyżej. Tymczasem obecne brzmienie przepisów wyraźnie wyłącza udzielanie odpowiedzi drugiego poziomu (art. 4d ust. 5 *in fine* ustawy o KRS). Nawet jeżeli polski organ rejestrowy mógłby to uczynić przy wykorzystaniu aktualnych lub dodatkowych środków technicznych, to jego działanie byłoby niezgodne z regulacjami ochrony danych osobowych – brak podstawy prawnej do przetwarzania i przekazania danych o podstawie i zakresie wydanej decyzji o zakazie. Z tych względów, jak się wydaje, i przy obecnym brzmieniu przepisów polski sąd rejestrowy powinien zaniechać informowania o figurowaniu danej osoby w wykazie sporządzonym przez KNF nawet na poziomie pierwszym przekazywania danych, tj. w kwestii figurowania w krajowym rejestrze osób z orzeczonym zakazem sprawowania funkcji kierowniczych w rozumieniu dyrektywy o cyfryzacji. Taka informacja wprowadzałaby bowiem inne organy w błąd. Mogłyby one rozumieć, że osoba będąca wpisana do wykazu ma ogólny zakaz pełnienia funkcji w organach kierowniczych spółek prowadzących jakąkolwiek działalność gospodarczą, a nie tylko taką, która związana jest z określonym obszarem nadzorowanym przez KNF. Ponadto z racji tego, że wiele krajów przewiduje konieczność ustalenia podstaw orzeczenia o zakazie sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach (test ekwiwalencji), to informacja z polskiego rejestru będzie dla obcych instytucji bezużyteczna. W ten sposób orzeczone w Polsce zakazy sprawowania funkcji kierowniczych nie będą *de facto* uznawane w innych państwach członkowskich.

¹⁴⁹ Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku orzekania o środku karnym na gruncie art. 41 §§ 1 i 2 k.k.

V. Wnioski – uwagi *de lege ferenda*

A. Ocena implementacji art. 13i dyrektywy o cyfryzacji

182. Przeprowadzona analiza polskich przepisów wskazuje, że polski ustawodawca w ograniczonym zakresie wykonał ciążący na nim obowiązek implementacji art. 13i dyrektywy o cyfryzacji. Należy tu zwrócić uwagę na dwie kwestie.
183. Po pierwsze, polskie przepisy w ogóle nie odnoszą się do kwestii możliwości uwzględnienia obowiązującego w innym państwie członkowskim zakazu pełnienia funkcji kierowniczych lub informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim. Zagadnienie to zostało całkowicie pominięte, chociaż stanowi istotną część harmonizacji prawa unijnego w obszarze dyskwalifikacji dyrektorów i zostało zawarte już w ust. 1 art. 13i dyrektywy prawa spółek. Takie podejście polskiego ustawodawcy może zaskakiwać, gdyż regulator europejski nie oczekiwał od państw członkowskich wprowadzenia określonego modelu dyskwalifikacji, na co wyraźnie wskazuje art. 13g ust. 4 pkt b) dyrektywy prawa spółek, ani także obowiązku uznawania zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji. Państwa członkowskie mogły jednak skorzystać z okazji, jaką daje dyrektywa o cyfryzacji, aby dokonać przeglądu swoich regulacji dyskwalifikacji dyrektorów, co mogło polegać na:
- wprowadzeniu przyczyn dyskwalifikacji; rozszerzeniu przyczyn dyskwalifikacji poza zachowania związane z niewypłacalnością przedsiębiorstwa i objęciu niewłaściwego postępowania chociażby wobec pracowników lub wierzycieli;
 - stworzeniu rejestru osób zdyskwalifikowanych wraz z powodami dyskwalifikacji i udostępnieniu przynajmniej części jego zawartości zainteresowanym;
 - wprowadzeniu wymogu składania oświadczenia, że dana osoba nie jest zdyskwalifikowana w żadnym innym państwie, a także obowiązku odrzucenia wniosku danej osoby ze względu na dyskwalifikację w innym państwie członkowskim.
184. Tymczasem harmonizacja prawa w Unii Europejskiej obejmowała jedynie wprowadzenie możliwości uznawania w oparciu o krajowe reguły proceduralne i materialnoprawne tego rodzaju decyzji. Wprawdzie można stwierdzić, że skoro ustawodawca unijny pozostawił państwom członkowskim swobodę w zakresie uznawania decyzji zagranicznych organów, to państwa członkowskie mogły całkowicie zrezygnować z tej

możliwości. Wydaje się jednak, że gdyby taki był zamysł legislatora europejskiego, to wyraźnie zostałyby to wskazane w przepisie. Ponadto za potrzebą uregulowania kwestii uznawania decyzji o dyskwalifikacji przemawiają względy systemowe. W Polsce z racji dosyć rozbudowanych i obecnie obowiązujących regulacji dyskwalifikacji dyrektorów wydaje się, że istotnym elementem krajowej polityki gospodarczej względem spółek jest dbanie o wysoki standard usług menadżerskich zarówno z perspektywy spółek, jak i ochrony interesariuszy spółki. Stąd polski legislator powinien skłaniać się ku wprowadzeniu stosownych reguł uznawania lub uwzględniania w ramach oceny krajowych przepisów o dyskwalifikacji orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim. Takie podejście ułatwiłoby eliminowanie osób niepożądanych z perspektywy bezpieczeństwa obrotu bez potrzeby przeprowadzania dodatkowego i skomplikowanego postępowania w zakresie orzekania o dyskwalifikacji.

185. Po drugie, jak się wydaje z przyczyn wyłącznie technicznych, treść odpowiedzi na zapytanie złożone przez zagraniczne organy rejestrowe jest ograniczona do udzielenia podstawowej informacji o figurowaniu danej osoby w stosownym rejestrze zawierającym dane o zakazie pełnienia funkcji kierowniczych w spółkach. Jak to zostało wyjaśnione już powyżej, przepisy te wypaczają sens regulacji unijnych, a ponadto niosą za sobą ryzyko wprowadzenia obcych instytucji w błąd co do zakresu zakazu orzeczonego wobec danej osoby. W takiej sytuacji stosowanie polskich regulacji narusza prawa osób, wobec których zakaz obejmuje jedynie określony obszar działalności gospodarczej, i nie ma charakteru horyzontalnego.

B. Konieczność zmian w zakresie uznawania zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji

186. Należy przypomnieć, że obecne ramy prawa unijnego nie przewidują mechanizmów uznawania dyskwalifikacji dyrektorów, a kwestia ta jest pozostawiona państwom członkowskim. Obecnie obowiązujący art. 131 ust. 1 dyrektywy prawa spółek zakłada jedynie obowiązek ustanowienia możliwości uwzględnienia obowiązującego w innym państwie członkowskim zakazu pełnienia funkcji kierowniczych lub informacji istotnych dla zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w innym państwie członkowskim. Z tego wynika szeroka swoboda państw członkowskich w określeniu modelu uznawania orzeczeń o dyskwalifikacji.
187. Możliwe do wyobrażenia są tu co najmniej 4 modele szeroko rozumianego uznawania decyzji o dyskwalifikacji. Po pierwsze, model automatycznego uznawania zagranicznych decyzji. Po drugie, model konieczności uznania *sensu stricto* zagranicznej decyzji. Po trzecie, model uwzględnienia decyzji jako elementu stanu faktycznego istotnego

z perspektywy krajowych przepisów. Po czwarte, model oparty o informację udostępnianą w publicznym rejestrze.

188. Pierwszy z wymienionych modeli z perspektywy jego stosowania wydaje się najmniej uciążliwy dla polskich organów rejestrowych. Nie wymaga on bowiem analizowania podstaw ustanowienia zakazu, a jedynie uzyskania informacji od zagranicznych instytucji właściwych w tym przedmiocie. Model ten przypomina system automatycznej dyskwalifikacji członków zarządu spółki obecny na gruncie chociażby art. 18 § 2 k.s.h. Dlatego również wprowadzenie automatycznego systemu uznawania decyzji o dyskwalifikacji wymagałoby stosunkowo niewielkich zmian legislacyjnych. Mogłyby się one ograniczyć do dodania analogicznego przepisu do tego, który został wskazany.
189. Technicznie obecne możliwości, które daje system integracji rejestrów BRIS, pozwalają pozyskać informację o orzeczonej wobec danej osoby dyskwalifikacji w sposób relatywnie sprawny. Należy jednak poczynić tutaj istotne zastrzeżenie, że wskazany system nie pozwala na szybkie i kompleksowe zdobycie wiedzy o statusie danej osoby we wszystkich państwach członkowskich, gdyż wymaga *de facto* złożenia osobno zapytania do każdego z państw członkowskich.
190. Przejrzystość pierwszego modelu nie wytrzymuje jednak krytyki z perspektywy zasadności pełnego uznawania orzeczenia wydanego przez zagraniczne instytucje. W ujęciu porównawczym żadne z państw członkowskich obecnie nie zdecydowało się na tak daleko idący system uznawania orzeczeń o dyskwalifikacji. Wynika to z faktu zróżnicowania w państwach członkowskich podstaw podejmowania decyzji o dyskwalifikacji, ram proceduralnych z tym związanych, a także konsekwencji, do jakich prowadzi orzeczenie o dyskwalifikacji. Taki automatyczny system uznawania rodziłby w pierwszej kolejności wątpliwości natury konstytucyjnej w kwestii oceny, czy konkretna decyzja o dyskwalifikacji orzeczona w innym kraju spełnia polskie standardy ochrony podstawowych praw. Również z perspektywy celowościowej należy zauważyć, że podejście niektórych państw do dyskwalifikacji dyrektorów może wynikać z wąsko określonych innych instrumentów ochrony interesariuszy na gruncie danego prawa krajowego.
191. Drugi z modeli polega na konieczności podjęcia określonej decyzji przez instytucje krajowe w zakresie uznania zagranicznego orzeczenia o dyskwalifikacji. W warunkach polskich mogłoby się to odbywać przy wykorzystaniu sądów rejestrowych w ramach procedury rejestracji spółki lub dokonywania wpisu o powołaniu danej osoby na członka organu spółki. Wybór ten wydaje się najbardziej zrozumiały z uwagi na dostęp tych instytucji do systemu BRIS. Niemniej wymagałoby to podejmowania dodatkowych czynności, które wydłużałyby proces rejestracji lub dokonywania wpisów, co w przypadku rejestru spółek i zapewnienia przez ten rejestr pewności obrotu gospodarczego jest dosyć istotną kwestią. Nie należy również zapomnieć, że w polskich realiach

- instytucjonalnych funkcjonowanie rejestru opiera się w dużej mierze o referendarzy sądowych, którzy systemowo nie są odpowiednio przygotowani do podejmowania decyzji wymagających wysokich umiejętności prawniczych, a także nie mają przymiotu niezawisłości w podejmowaniu decyzji o podstawowych prawach danej osoby.
192. Druga możliwość mogłaby polegać na określeniu odrębnej procedury uznawania orzeczeń o dyskwalifikacji. W takiej sytuacji skuteczność zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji byłaby dość mocno ograniczona. Przeprowadzenie odrębnej procedury, niezależnie od tego, komu przyznane byłoby prawo do złożenia stosownego wniosku, wymagałoby poniesienia dodatkowych kosztów związanych z wniesieniem i rozpatrzeniem wniosku. Można jednak uznać, że taki system mógłby działać na przedpolu postępowania rejestrowego, gdyż wpływałby odstraszająco na decyzje organu spółki o powoływaniu określonych osób na funkcje kierownicze w spółce. Nie obejmuje to jednak spółek, w szczególności jednoosobowych, zakładanych w celach abuzywnych przez osoby posiadające zakaz sprawowania funkcji kierowniczych w innych państwach.
193. Model szczególnego uznawania zagranicznej decyzji przez polskie organy wymagałby również określenia podstaw zaakceptowania lub odrzucenia zagranicznej decyzji o dyskwalifikacji. W pierwszym przypadku, w praktyce innych państw członkowskich najczęstszym rozwiązaniem jest wprowadzenie reguły konieczności ustalenia ekwiwalentności podstaw orzeczenia o dyskwalifikacji. Rolą właściwego organu byłoby w takiej sytuacji zbadanie, czy analogiczna decyzja mogłaby zostać wydana w Polsce, w szczególności w zakresie podstaw i konkretnych sankcji. Problemem, który należałoby w tym wypadku rozwiązać, jest kwestia głębokości badania zagranicznego orzeczenia o dyskwalifikacji i jego podstaw. Przede wszystkim, czy takie porównanie ograniczałoby się do analizy prawa *in abstracto*, czy też zbadania również faktycznych i proceduralnych podstaw orzeczenia. Rozstrzygnięcie tej kwestii musi być skorelowane z ramami instytucjonalnymi, które zostaną wybrane do takiego badania. Niewątpliwie postępowanie prowadzone przed sądami rejestrowymi nie jest odpowiednie do dokonywania pogłębionej analizy problemu uznania zagranicznej decyzji o dyskwalifikacji. Nawet jednak postępowanie odrębne przed sądem cywilnym mogłoby być istotnie utrudnione z uwagi na brak możliwości pozyskania w rozsądnym czasie niezbędnych informacji o wszystkich podstawach orzeczenia o dyskwalifikacji.
194. Mając na uwadze powyższe uwagi, wydaje się, że najbardziej optymalnym modelem transpozycji do polskiego obrotu prawnego decyzji o dyskwalifikacji jest ten oparty o postępowanie rejestrowe z warunkiem ograniczenia badania decyzji o dyskwalifikacji do podstaw prawnych takiej decyzji *in abstracto*. W przypadku ustalenia, że decyzja oparta jest o podstawy prawne analogiczne do tych polskich, sąd rejestrowy będzie mógł odmówić wpisania zakładanej spółki lub powołanej na członka organu osoby do rejestru. Koniecznością w takim modelu jest jednak przyznanie danej osobie

uprawnienia do złożenia wniosku o umożliwienie jej pełnienia funkcji kierowniczej w spółce ze względu na szczególne okoliczności sprawy, np. wątpliwości natury proceduralnej lub faktycznej przy wydaniu zagranicznego orzeczenia lub nawet krótki czas pozostały do zakończenia okresu orzeczonego zakazu.

195. Trzeci model zakłada uwzględnianie orzeczenia o dyskwalifikacji jako elementu stanu faktycznego. Model ten zakłada, że orzeczenie tego rodzaju jest istotne z perspektywy oceny dyskwalifikacji danej osoby na gruncie prawa krajowego. Przykładowo na gruncie art. 373 ust. 3 u.p.u. kwestią relewantną pozostają wcześniejsze orzeczenia o ogłoszeniu upadłości wobec spółki prawa handlowego kierowanego lub nadzorowanego przez daną osobę. Wydaje się, że cel tego przepisu sprowadza się do eliminowania z obrotu osób notoryjnie naruszających reguły należytego zarządu i nadzoru majątkiem osoby prawnej. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby uzupełnić ten przepis o dodatkową podstawę, którą byłoby wcześniejsze orzeczenie o dyskwalifikacji wydane w innej jurysdykcji. Takie rozwiązanie byłoby spójne z ogólnym celem czasowego wykluczania z obrotu gospodarczego osób niepożądanych ze względów uzasadnionych bezpieczeństwem obrotu.
196. Kolejne rozwiązanie oparte jest o model regulowania rynku poprzez zapewnienie dostępu do informacji. Dostęp do danych o dyskwalifikacji orzeczonej wobec danej osoby poprzez system BRIS może być również wykorzystany w ten sposób, że wprawdzie taka osoba zostanie dopuszczona do piastowania stanowiska w organach spółki, lecz informacja o dyskwalifikacji będzie wpisywana i publicznie ujawniana w ramach działu 2¹⁵⁰ rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Dzięki temu, na przykład, instytucje bankowe mogłyby korzystać z takiej informacji przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu spółce kredytu, a potencjalni partnerzy biznesowi, inni wierzyciele lub pracownicy będą mogli w lepszy sposób ocenić ryzyko związane z działalnością spółki.
197. Rozwiązanie to w najmniejszym stopniu ingeruje w wolność danej osoby, a jednocześnie dostarcza uczestnikom obrotu niezbędnej informacji o potencjalnym ryzyku związanym z wchodzeniem w relacje handlowe ze spółką zarządzaną przez osobę zdyskwalifikowaną w innym państwie członkowskim UE. Nie zapewnia ono jednak spójnego podejścia na obszarze jednolitego rynku do kwestii dyskwalifikacji dyrektorów, pozwalając na obchodzenie zakazu sprawowania funkcji kierowniczych orzeczonego w innym państwie członkowskim. Dodatkowo ujawnienie informacji o zakazie może rodzić wątpliwości z perspektywy ochrony danych osobowych. Publikacja takich danych wymagałaby zbadania, czy podstawy orzeczenia o dyskwalifikacji rzeczywiście były

¹⁵⁰ Por. art. 39 ustawy o KRS.

na tyle poważne, aby celowym było wpisanie i udostępnienie tej informacji w ramach polskiego rejestru przedsiębiorców.

198. Podsumowując metody uznawania zagranicznych orzeczeń o dyskwalifikacji, należy stwierdzić, że spektrum możliwości w tym zakresie jest dosyć szerokie. Wiele zależy od przyjętego poziomu ochrony polskich interesariuszy, który polski legislator chce osiągnąć. Nie należy przy tym zapominać o zapewnieniu sprawnego przebiegu postępowania rejestrowego i uwarunkowaniach instytucjonalnych z tym związanych. W rezultacie najbardziej pożądanym modelem uznawania zagranicznych decyzji o dyskwalifikacji jest ten, który pozwala organom rejestrowym odmówić wpisania osoby zdyskwalifikowanej w innym państwie członkowskim. Warunkiem tej decyzji jest stwierdzenie wystąpienia podobnych do polskich podstaw do dyskwalifikacji w obcej jurysdykcji. Sąd rejestrowy nie powinien jednak tej kwestii badać, a także analizować tego, jakie konkretnie okoliczności zadecydowały o orzeczeniu zakazu pełnienia funkcji kierowniczych. W tym zakresie sąd rejestrowy powinien się opierać wyłącznie na informacji uzyskanej z systemu BRIS. Osoba, której odmówiono wpisu, powinna mieć prawo domagania się zwolnienia z zakazu na terenie Polski z uwagi na szczególne okoliczności. Takie postępowanie powinno odbywać się poza trybem rejestrowym w postępowaniu nieprocesowym na podstawie wniosku osoby zainteresowanej.
199. W celu wprowadzenia powyżej zaproponowanych rozwiązań należałoby dokonać następujących zmian w polskim prawie:
- uzupełnić art. 18 KSH o § 2¹ o treść: „Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem osoba, wobec której obowiązuje zakaz pełnienia funkcji kierowniczych orzeczoney w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie – stronie umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym”;
 - uzupełnić art. 18 KSH o § 4¹ o treść: „Osoba, o której mowa w § 2¹, może złożyć wniosek do sądu właściwego według siedziby spółki o zwolnienie jej z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej. Sąd rozpatruje sprawę o zwolnienie z zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w trybie postępowania nieprocesowego. Sąd rozstrzyga o wniosku postanowieniem, mając na względzie podstawy orzeczenia zakazu, ich porównywalność z podstawami orzekania o zakazie bycia członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem obowiązującymi na gruncie prawa polskiego, a także inne okoliczności istotne z perspektywy celowości obowiązywania zakazu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.
200. Do rozstrzygnięcia pozostaje jeszcze ustalenie sposobu działania w sytuacji, w której sąd rejestrowy zostanie zobligowany do sprawdzenia, czy wobec danej osoby orzeczono zakaz pełnienia funkcji kierowniczych w jednej z jurysdykcji europejskich. Z uwagi

na ograniczoną funkcjonalność systemu BRIS nie byłoby efektywnym rozwiązaniem nakazanie polskiem sądom rejestrowym badania obowiązywania zakazu wobec każdej osoby we wszystkich państwach członkowskich. Z uwagi na zakaz dyskryminacyjnego traktowania ze względu na obywatelstwo obowiązujący w prawie unijnym (art. 49 TFUE) badanie to musiałyby dotyczyć również obywateli polskich, co istotnie wydłużyłoby procedowanie z wnioskami o rejestrację spółki lub wpis w rejestrze przedsiębiorców. Dlatego polski legislator powinien skorzystać z opcji przewidzianej w art. 13i ust. 2 dyrektywy cyfrowej, zgodnie z którą państwa członkowskie mogą wymagać, aby osoby ubiegające się o objęcie funkcji kierowniczych oświadczyły, czy są im znane okoliczności, które mogłyby być podstawą wydania zakazu pełnienia funkcji kierowniczych w danym państwie członkowskim. W polskich realiach takie oświadczenie należałoby złożyć wraz z wnioskiem o rejestrację spółki lub wnioskiem o wpis danej osoby do rejestru jako członka organu spółki. Stosownej zmiany wymagałby wtedy art. 19a ustawy o KRS. Ponadto nie ulega wątpliwości, że składanie tego oświadczenia należałoby powiązać z sankcją prawnokarną w przypadku podania w nim nieprawdy.

C. Konieczność zmian w zakresie udzielania odpowiedzi na pytania drugiego stopnia

201. W polskim prawie w obecnym kształcie problemem okazuje się dostosowanie istniejących technologii do potencjalnych przepisów o dalszej wymianie informacji o osobach zdyskwalifikowanych, która odbywać miałaby się pomiędzy polskimi sądami rejestrowymi a innymi rejestrami w państwach członkowskich. Obejmuje to również umożliwienie sądom rejestrowym wglądu do właściwych rejestrów i dokumentów spraw, w których doszło do zdyskwalifikowania określonych osób. Sąd rejestrowy musi mieć możliwość przekazania informacji przez system BRIS innym organom rejestrowym, ale w pierwszej kolejności musi mieć on dostęp do szczegółowych danych zgromadzonych w polskich rejestrach na temat podstaw decyzji o zakazie, dat wydania i obowiązywania zakazu.
202. W płaszczyźnie legislacyjnej zapewnienie tej wymiany wymagałoby zmiany nowo wprowadzonego art. 4d ustawy o KRS i dodania przepisu, że sąd rejestrowy udziela informacji organom innych państw członkowskich, które zwróciły się z odpowiednim zapytaniem, za pośrednictwem systemu integracji rejestrów BRIS. Dodatkowa informacja przekazywana przez sąd rejestrowy obejmowałaby wtedy:
 - podstawy do objęcia zakazem;
 - datę objęcia zakazem i okres obowiązywania zakazu;
 - numer akt, nazwę organu, który wydał decyzję o zakazie;
 - informacje na temat treści zakazu.

203. Umożliwienie polskim organom przekazywania informacji o orzeczonych zakazach wykonywania określonej działalności związanej z kierowaniem lub nadzorowaniem spółek doprowadzi do rozszerzenia skuteczności orzeczeń wydawanych w Polsce. Uniemożliwi to także zdyskwalifikowanym osobom względnie łatwe obchodzenie polskich przepisów i orzeczeń wydanych na ich podstawie.

Bibliografia

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 17.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 37.
3. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 979.
4. Akt Rady 98/C-216/01 z dnia 17 czerwca 1998 r. sporządzający Konwencję o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych, Dz.U. C 216 z 1998 r., s. 1.
5. Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym, Dz.U. z 2023 r. poz. 159 i 497.
6. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18.
7. Rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE), Dz.Urz. UE L 294 z 2001 r., s. 1-21.
8. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 794.
9. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE), Dz.Urz. UE L 207 z 2003 r., str. 1-24.
10. Ustawa z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 722.
11. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/36/WE z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz.Urz. UE L 255 z 2005 r., s. 22-124.
12. Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 135.
13. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/126/WE z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie praw jazdy, Dz.Urz. UE L 403 z 2006 r., s. 18-60.
14. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 13 grudnia 2007 r. – wersja skonsolidowana, Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47-360.
15. Decyzja ramowa Rady 2008/947/WSiSW z dnia 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych, Dz.Urz. UE L 337 z 2008 r., s. 102-122.
16. Decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji, Dz.Urz. UE L 93 z 2009 r., s. 23-32.
17. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/65/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS), Dz.Urz. UE L 302 z 2009 r., s. 32-96.
18. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1071/2009 z dnia 21 października 2009 r. ustanawiające wspólne zasady dotyczące warunków wykonywania zawodu przewoźnika drogowego i uchylające dyrektywę Rady 96/26/WE, Dz.Urz. UE L 300 z 2009 r., s. 51-71.
19. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłączenie II), Dz.Urz. UE L 335 z 2009 r., s. 1-155.
20. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego

- dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW, Dz.Urz. UE L 335 z 2011 r., s. 1–14.
21. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z dnia 13 czerwca 2012 r. zmieniająca dyrektywę Rady 89/666/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/56/WE i 2009/101/WE w zakresie integracji rejestrów centralnych, rejestrów handlowych i rejestrów spółek, Dz.Urz. UE L 156/1 z 2012 r.
 22. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.Urz. UE L 351 z 2012 r., s. 1–32.
 23. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, Dz.Urz. UE L 176 z 2013 r., s. 338–436.
 24. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylające dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE, Dz.Urz. UE L 173 z 2014 r., s. 1–61.
 25. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE, Dz.Urz. UE L 173 z 2014 r., s. 349–496.
 26. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego, Dz.Urz. UE L 141 z 2015 r., s. 19–72.
 27. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/95 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie uchylenia niektórych aktów w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, Dz.Urz. UE L 26 z 2016 r., s. 9–12.
 28. Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.Urz. UE L 119 z 2016 r., s. 1–88.
 29. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek, Dz.Urz. UE L 169 z 2017 r., s. 46–127.
 30. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2402 z dnia 12 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia ogólnych ram dla sekurytyzacji oraz utworzenia szczególnych ram dla prostych, przejrzystych i standardowych sekurytyzacji, a także zmieniające dyrektywy 2009/65/WE, 2009/138/WE i 2011/61/UE oraz rozporządzenia (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE L 347 z 2017 r. poz. 35.
 31. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE), Dz.Urz. UE L 198 z 2019 r. poz. 1.
 32. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1151 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2017/1132 w odniesieniu do stosowania narzędzi i procesów cyfrowych w prawie spółek, Dz.Urz. UE L 186 z 2019 r., s. 80–104.
 33. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, Dz.Urz. UE L 317 z 2019 r. poz. 1.
 34. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1042 z dnia 18 czerwca 2021 r. ustanawiające zasady stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 w odniesieniu do specyfikacji technicznych i procedur dotyczących systemu integracji rejestrów oraz uchylające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2020/2244, Dz.Urz. L 225 z 2021 r., s. 7–51.
 35. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/1042 z dnia 18 czerwca 2021 r. ustanawiające zasady stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 w odniesieniu do specyfikacji technicznych i procedur dotyczących systemu integracji rejestrów oraz uchylające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2020/2244, Dz.Urz. UE L 225 z 2021 r., s. 7–51.

36. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/23 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie ram na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do kontrahentów centralnych oraz zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1095/2010, (UE) nr 648/2012, (UE) nr 600/2014, (UE) nr 806/2014 i (UE) 2015/2365 oraz dyrektywy 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2007/36/WE, 2014/59/UE i (UE) 2017/1132, Dz.Urz. UE L 22 z 2021 r., s. 1–10.

Orzeczenia:

1. Wyrok TS z 27 sierpnia 1988 r., *The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc.*, C-81/87, EU:C:1988:456.
2. Wyrok TS z 9 marca 1999 r., *Centros Ltd przeciwko Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*, C-212/97, EU:C:1999:126.
3. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 lipca 2002 r. w sprawie P 12/01, OTK-A 2002/4/50, Dz.U. 2002/113/990, LEX nr 54910.
4. Wyrok TS z 30 września 2003 r., *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd.*, C-167/01, EU:C:2003:512.
5. Wyrok TS z 10 grudnia 2015 r., *Kornhaas*, C-594/14, EU:C:2015:806.
6. Wyrok SA w Katowicach z 3 marca 2016 r., II AKa 15/16, LEX nr 2087695.
7. Wyrok SN z 27 kwietnia 2017 r., IV KK 113/17, LEX nr 2278316.

Literatura:

1. Bantekas I., Nash S., *International Criminal Law*, London 2007.
2. Bregeš Ž., Jakupak T., *Digitalization of Business Register*, „Journal for International and European Law, Economics and Market Integrations” 2017, nr 2, s. 91–99.
3. Cryer R. i in., *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge 2010.
4. Davies P., Worthington S., *Gower and Davies’ Principle of Modern Company Law*, Mytholmroyd 2012.
5. Antunes J.E. i in., *Report of the Reflection Group on the Future of EU Company Law*, Brussels 2011.
6. Gerner-Beuerle C., Paech P., Schuster E-P., *Study on Directors’ Duties and Liability in Europe*, London 2013.
7. Goździaszek Ł. [w:] *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, red. K. Osajda, komentarz do art. 4d.
8. Gundlach U., Müller U., *Die Verurteilung wegen Insolvenzverschleppung als Hindernis der Geschäftsführerbestellung*, „Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung” 2011, s. 480–482.
9. Hirte H., Lanzius T., Mock S., *Directors’ disqualification and creditor protection* [w:] *Legal Capital in Europe*, ed. M. Lutter, Berlin 2006.
10. Kulik M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, LEX 2022.
11. Lewandowski R., *Statut spółki europejskiej. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2008.
12. Peers S., *EU Justice and Home Affairs Law. Volume II: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law*, Oxford 2004.
13. Manganos R., *Directors’ Duties in the Vicinity of Insolvency, Disqualification, Piercing the Veil*, [w:] *The Anatomy of Corporate Insolvency Law*, ed. R. Bork, R. Mangano, Oxford 2024.
14. McCormack G., Keay A., Brown S., *Directors’ liability and disqualification* [w:] *European Insolvency Law*, ed. G. McCormack, A. Keay, S. Brown, Cheltenham 2017.

15. Mucha A., *Unijny system rejestrów handlowych i jego implementacja do prawa polskiego po uchwaleniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/17/UE z 13 czerwca 2012 r.*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2016, nr 2, s. 73–86.
16. Mucha A., *Transgraniczna mobilność spółek kapitałowych w świetle prawa unijnego i polskiego*, Warszawa 2020.
17. Peers S., *EU Justice and Home Affairs Law. Volume II: EU Criminal Law, Policing, and Civil Law*, Oxford 2004.
18. Schall A., *The UK Limited Company Abroad – How Foreign Creditors are Protected after Inspire Act (Including a Comparison of UK and German Creditor Protection Rules)*, „European Business Law Review” 2005, nr 6, s. 1534–1554.
19. Sørensen K.E., *Disqualifying Directors in the EU*, [w:] *Boards of Directors in European Companies. Reshaping and Harmonising Their Organisation and Duties*, ed. H.S. Birkmose, M. Neville, K.E. Sørensen, Alphen aan den Rijn 2013.
20. Sørensen K.E., *‘Front’ or ‘Straw Men’ Directors: A Missing Element in the Effort to Prevent the Abuse of Companies?*, „European Company and Financial Law Review” 2021, nr 5, s. 762.
21. Vermeulen G. i in., *The disqualification triad Approximating legislation Executing requests Ensuring equivalence*, Antwerpen 2012.

Raporty:

1. Komisja Europejska, *Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward*, 21.05.2003 r., COM (2003) 284 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52003DC0284> [dostęp: 14.08.2024].
2. Komisja Europejska, *Green Paper on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanction in the European Union*, COM (2004) 334 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52004DC0334> [dostęp: 14.08.2024].
3. McCormack G. i in., *Study on a new approach to business failure and insolvency*, Brussels 2016, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3eb2f832-47f3-11e6-9c64-01a-a75ed71a1/language-en> [dostęp: 14.08.2024].
4. Winter J. i in., *Report of the High Level Group of company law experts on a modern regulatory framework for company law in Europe*, Brussels 2022, https://www.ecgi.global/sites/default/files/report_en.pdf [dostęp: 14.08.2024].
5. Radwan A., Mucha A., *Ochrona danych osobowych w rejestrach handlowych oraz aktach rejestrowych w państwach członkowskich UE – analiza prawno-porównawcza*, Warszawa 2023.

Pozostałe:

1. Parlament Europejski, *Resolution on recent developments and prospects in relation to company law (2006/2051(INI))*, Dz.Urz. UE C 303E, 13.12.2006, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006IP0295> [dostęp: 14.08.2024].
2. Komisja Europejska, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law*, 2018/0113 (COD).